

วิถีสังคมไท

สรณินพนธ์ทางวิชาการ

เนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ ชุดที่ ๕

ประวัติศาสตร์ สังคมการเมืองไทย

สุลักษณ์ ศิวรักษ์
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

สันติสุข โสภณศิริ บรรณาธิการ

วิถีสังคมไท

สรณิพนธ์ทางวิชาการ
เนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ ชุดที่ ๕

ประวัติศาสตร์ สังคมการเมืองไทย

ร้อยเล่มเทียนสว่างจำ
ร้อยปัญญาสว่างไสว
สรณิพนธ์ "วิถีสังคมไท"
เนื่องในวโรวชิ ปรีดี พนมยงค์

บรรณาธิการปกโดย ป๋วยจุไร เทพาทย์

วิธีสังคมไท

สรณิพนธ์ทางวิชาการ
เนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์
ชุดที่ ๕

ประวัติศาสตร์ สังคมการเมืองไทย

สุลักษณ์ ศิวรักษ์
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

.....

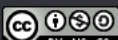
จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓)

และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ใน

ปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก (ค.ศ. ๒๐๐๐ - ค.ศ. ๒๐๐๑)

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike BY NC SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

หนังสือชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

วิถีสังคมไทย :

สรณิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์
ชุดที่ ๕

ประวัติศาสตร์สังคมการเมืองไทย

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ISBN 974-7834-07-3

พิมพ์ครั้งแรก : พฤษภาคม ๒๕๔๔

จำนวนพิมพ์ : ๓,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์ : คณะกรรมการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ภาคเอกชน
E-mail : pridi@ffc.or.th http : //www.pridi.or.th

ประธานกรรมการ : สุลักษณ์ ศิวรักษ์

กรรมการและเลขานุการ : พิกพ ธงไชย

ผู้จัดพิมพ์ร่วม : สถาบันปรีดี พนมยงค์

๖๕/๑ สุขุมวิท ๕๕ (ซอยทองหล่อ) เขตวัฒนา (ปณ. สันติสุข)

กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๓๘๑ - ๓๘๖๐ - ๑ โทรสาร ๓๘๑ - ๓๘๕๔

E-mail : pridi_institute@hotmail.com

ดำเนินการผลิต : โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์
รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับเด็กและเยาวชน

ประธาน : พิกพ ธงไชย

บรรณาธิการ : สันติสุข โสภณสิริ

กองบรรณาธิการ : กานต์ ธงไชย สุดใจ พรหมเกิด

เอื้อเฟื้อภาพปกหน้า : ปางช้าง ทยาหทัย

ภาพประกอบในเล่ม : กลุ่มไท - ปางช้าง ทยาหทัย

ประสงค์ วรรณทอง

เส้นภาพ ป่ารุ่ง

ปกหลัง : วิถีสังคมไทย : สรณิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ
ปรีดี พนมยงค์ ฉบับพิมพ์ครั้งแรก ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓

แบบปกและรูปเล่ม : บาจรีย์ พุทธเจริญ

ดำเนินการผลิตร่วม : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก

๔๖๐ ซ. จรัสสินทวงศ์ ๖๗ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๘๘๑ - ๑๗๓๔ โทรสาร ๔๒๔ - ๖๒๘๐

E-mail : cpublish@ffc.or.th http : //www.ffc.or.th

พิมพ์ที่ : เรือนแก้วการพิมพ์ โทรศัพท์ ๔๑๑ - ๑๕๒๓

จัดจำหน่าย : บริษัทเคสตีไทย จำกัด โทรศัพท์ ๒๒๕ - ๙๕๓๖ - ๔๐

• คำนำ •

ในการประชุมครั้งหนึ่งของโครงการฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ภาคเอกชนนั้น ประธาน คืออาจารย์ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้กล่าวถึงแนวทางของการจัดงานครั้งนี้ว่า ไม่ควรเป็นเพียงเพื่อการยกย่องวีรกรรมของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ในลักษณะของลัทธิ “ยกย่องวีรบุรุษ” ตามสมัยนิยม หากควรเป็นการพลิกฟื้นความคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่มีเนื้อหาสาระของท่านกลับมา พร้อมกันนั้นก็ให้คิดต่อไปจากที่อาจารย์ปรีดีคิดไว้และทำได้ โดยให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การจัดงานฉลองฯ ครั้งนี้จึงจะมีมิติที่ลุ่มลึกและมีคุณค่า

พร้อมกันนั้นก็ควรจะยกย่องผู้ที่ได้ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติและสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยท่านอื่นๆ ด้วย อาทิ พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะราษฎร, อดีตรัฐมนตรีที่ยืนหยัดต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยจนถูกปองร้ายถึงแก่ชีวิตอย่างนายเตียง ศิริขันธ์ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายทองเปลว ชลภูมิ นายถวิล อุดล นายจำลอง ดาวเรือง รวมไปถึงอดีตเสรีไทยคนสำคัญบางท่านอย่าง มจ. ศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นต้น

อาจารย์ปรีดีในทัศนะของคณะกรรมการจัดงานฉลองฯ ภาคเอกชนจึงเป็นสัญลักษณ์ของบุคคลท่านหนึ่งที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย และเป็นผู้ที่เสียสละเพื่อประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง เป็นสัญลักษณ์ที่ยังมีลมหายใจอยู่เสมอ แม้ท่านจะวายชนม์ไปนานแล้วก็ตาม

กิจกรรมหลักอย่างหนึ่งของงานฉลองฯ ก็คือ การนำหนังสือทั้งที่ท่านอาจารย์ปรีดีเป็นผู้เขียนเองและที่มีผู้เขียนเกี่ยวกับท่าน รวมทั้งงานวิเคราะห์

ความคิดและผลงานของท่าน มาตีพิมพ์เผยแพร่ให้กว้างขวางออกไป ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำคนแรกๆ ของขบวนการประชาธิปไตยในประเทศไทย การศึกษาความคิดของท่านย่อมยังคุณประโยชน์ให้แก่คนรุ่นเราบ้างไม่มากก็น้อย

ทว่าในอีกด้านหนึ่ง ลักษณะของสังคมในสมัยอาจารย์ปรีดีกับสมัยเรามีความแตกต่างกัน ถ้าจะยึดเอาความคิดอาจารย์ปรีดีไปเสียทั้งหมด ย่อมไม่เกิดประโยชน์ได้มากนัก การนำเสนอทัศนะใหม่ๆ ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยคิดต่อจากท่าน ด้วยการถือเอาท่านเป็นผู้วางทางที่สำคัญ ก็ย่อมช่วยให้การฉลองฯ ครั้งนี้เกิดประโยชน์กับสังคมไทยได้อย่างแท้จริง คณะกรรมการจัดงานฉลองฯ ภาคเอกชนจึงได้จัดให้มีโครงการรวบรวมบทความทางวิชาการแขนงต่างๆ โดยนักวิชาการผู้ทรงวิทยาความรู้ ซึ่งก็ได้กลายมาเป็นหนังสือ *วิกิสังคมไทย : สรรนิพนธ์ทางวิชาการ* เนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ โดยหนังสือเล่มนี้ได้เปิดตัวครั้งแรกใน "งานพิธีสดุดีเกียรติคุณ ๑๐๐ ปี รัฐบาลอาวุโส ปรีดี พนมยงค์" ซึ่งจัดขึ้นในวันพฤหัสบดีที่ ๑๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๓ ณ ห้องประชุมรัฐสภา

การจัดพิมพ์หนังสือ *วิกิสังคมไทย* ครั้งแรกมี รศ. จรัญ โฆษณานันท์ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง) เป็นบรรณาธิการ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล เมื่อหนังสือรวบรวมบทความเล่มนี้ (ซึ่งไม่ได้มีการวางจำหน่าย) ได้ถูกแจกจ่ายไปยังหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนหมดสิ้นไป ก็ได้มีเสียงเรียกร้องให้มีการพิมพ์เพิ่ม

ทางคณะผู้จัดทำ หนังสือชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลอาวุโส จึงได้จัดพิมพ์หนังสือรวบรวมบทความทางวิชาการ *วิกิสังคมไทย* ขึ้นใหม่ และให้วางจำหน่ายทั่วไป เพื่อผู้ที่มีความสนใจในหนังสือเล่มนี้ จะสามารถหาซื้อเป็นเจ้าของได้ ทั้งได้แยกเล่มพิมพ์ตามหมวดหมู่เป็นเล่มย่อยๆ ดังนี้

ชุดที่ ๑ ภูมิปัญญา กระบวนทัศน์ใหม่ และจินตนาการใหม่

ชุดที่ ๒ ความคิดทางการเมืองการปกครอง

ชุดที่ ๓ เศรษฐกิจ-เศรษฐศาสตร์ทางเลือก

ชุดที่ ๔ ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน

ชุดที่ ๕ ประวัติศาสตร์สังคมการเมืองไทย

ชุดที่ ๖ กฎหมายและสิทธิมนุษยชน

ชุดที่ ๗ การศึกษาเพื่อความเป็นไท

ชุดที่ ๘ วิถีประชาธิปไตย

ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกในการหยิบอ่าน และให้มีราคาถูกลง และเพื่อท่านผู้อ่านจะสามารถเลือกได้ตามหมวดหมู่ที่สนใจ

ในการจัดพิมพ์ใหม่ครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือในการปรับปรุงและเอื้อเฟื้อบทความจากคณะผู้เขียนชุดเดิม และบทความที่จัดพิมพ์เพิ่มเรื่อง “ปฏิรูปการศึกษา : เพื่อความแข็งแกร่งของพลเมืองไทย” โดยคุณพิภพ ธงไชย ในชุดที่ ๗ การศึกษาเพื่อความเป็นไท รวมทั้งการปรับปรุงและเพิ่มเติมภาพประกอบโดยคุณปางช้าง ทยานทัย และกลุ่มไท ซึ่งคณะผู้จัดทำขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

และในโอกาสพิเศษนี้ ทางโครงการ ฯ ได้จัดทำกล่องสวดยุทธสำหรับท่านที่ประสงค์จะสะสมหนังสือชุดนี้ครบชุด (๘ เล่ม) เฉพาะ ๕๐๐ ท่านแรกเท่านั้น กรุณาสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่ โทร. ๘๘๑ - ๑๗๗๕

โครงการจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับเด็กและเยาวชน

• สารบัญ •

ประวัติศาสตร์สังคมการเมืองไทย

จากกงจักรเป็นดอกบัว พิศวาทกรรม ๖๐ ปี

ที่ชื่อสยามกลายเป็นไทยแลนด์

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ๑

จากสยามเป็นไทย : นามนั้นสำคัญไฉน ?

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ๕๑

เกี่ยวกับผู้เขียนบทความ ๙๐

ภาคผนวก

ปรีดี พนมยงค์

ผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

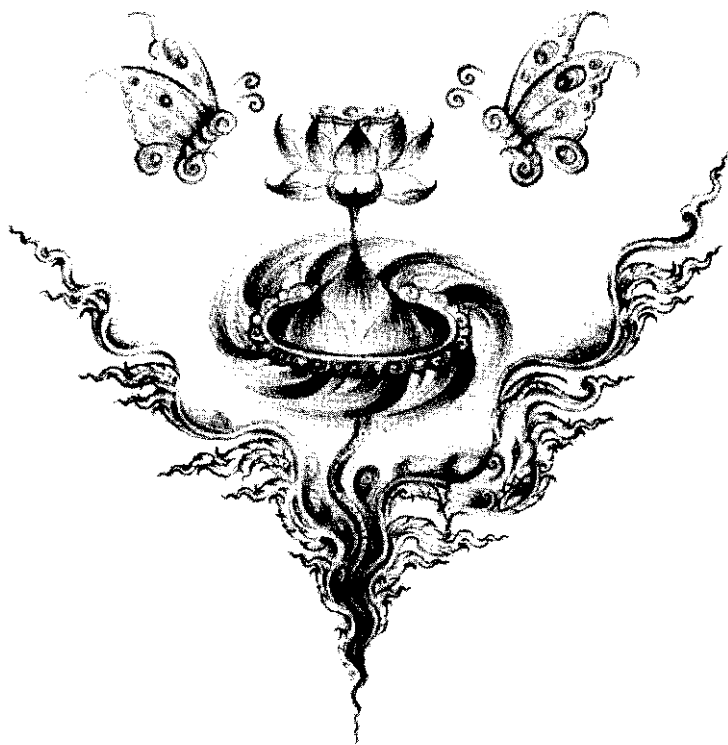
โดย สุวัฒน์ ทองธนากุล

บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย ๙๑

ภาคผนวกพิเศษ ๑๐๑

ជំរកកងដំកងដំកងដំកង
ឆ្នាំកងរាជ្យកង ២០ ឆ្នាំ
ដំកងដំកងដំកងដំកងដំកងដំកង

ស្ថិតកង ឆ្នាំកង

จากกงจักรเป็นดอกบัว พิเคราะห์กรณี ๖๐ ปี ที่ชื่อสยามกลายเป็นไทยแลนด์

สุลักษณ์ ศิวรักษ์

๑

ดูเหมือนจะเป็นในมาลัยสูตร ซึ่งพระเถระชาวสิงหลรจนาขึ้น และมีอิทธิพลในกรุงสยามจนทราบเมื่อเร็ว ๆ นี้ มีข้อความที่กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า เมื่อมนุษย์ทำบาปยอมลงไปสู่อบายภูมิ แลเห็นสัตว์นรกถือดอกบัวทูนหัวไว้ จึงเข้าไปขอมาเลียนอย่างบ้าง หารู้ไม่ว่า นั่นคือกงจักรซึ่งเมื่อนำมาทูนไว้บนศีรษะ กงจักรก็จะหมุนตัดสดส่วนต่างๆ ของร่างกาย ก่อให้เกิดทุกข์เวทนาอย่างสาหัส จึงเกิดวสีที่ติดปากคนไทยต่อมาว่า คนที่เห็นกงจักรเป็นดอกบัวนั้น คือคนชั่ว หรือคนที่เปิ่นมิฉลาดวิจิตร เห็นผิดเป็นชอบ

พูดกันอย่างไม่เกรงใจ การเปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็น Thailand ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ นั้น เท่ากับการเห็นกงจักรเป็นดอกบัวแท้ทีเดียว น่าเสียดายเมื่อปี ๒๕๓๒ ที่ชื่อประเทศเปลี่ยนมาครบครึ่งศตวรรษ ข้าพเจ้าเสนอให้นักวิชาการไทยในสำนักต่างๆ จัดสัมมนาเพื่อหาสาระจากกรณีดังกล่าว แต่ไม่มีใครสนใจ ต่อเมื่อข้าพเจ้าเอาดำรินี้ไปบอกเดวิด ชานเลอส์ นักประวัติศาสตร์อเมริกัน ณ ประเทศออสเตรเลีย

เขาจึงจัดงานทางวิชาการขึ้นที่ศูนย์เอเชียอาคเนย์ศึกษา มหาวิทยาลัย
โมนาชแห่งประเทศไทยนั้น โดยเชิญข้าพเจ้าไปแสดงปาฐกถาंना แล้วเกรก
เรโนลด์ ได้รวบรวมและเรียบเรียงตีพิมพ์เป็นเล่มแล้ว^(๑) ดังบทปาฐกถา
ของข้าพเจ้าได้ลงพิมพ์ในเรื่อง Searching for Asian Cultural Integrity
เป็นต่างหากออกไปอีกด้วย) เจกเช่นเมื่อปี ๒๕๓๖ ก็เป็นกำหนดครบ
ศตวรรษแห่งเหตุการณ์อันสำคัญในปี ร.ศ. ๑๑๒ ข้อเสนอของข้าพเจ้าให้
จัดสัมมนาทางวิชาการถึงหัวเลี้ยวทางประวัติศาสตร์ในช่วงนั้น ก็ไม่ได้รับ
ความสนใจเช่นกัน จนข้าพเจ้าต้องแสดงปาฐกถาเดี่ยว ณ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์นี้เอง ดังมูลนิธิโกมลศีมทองได้ตีพิมพ์เป็นเล่มแล้ว รวมกับ
เรื่องที่เกิดขึ้นในปีเดียวกัน อันเป็นจุดหมายที่สำคัญทางศาสนาในระดับ
โลก รวมให้ชื่อหนังสือนี้ว่า **ศตวรรษแห่งวิกฤตการณ์ ทั้งทางโลกและ
ทางธรรม**^(๒)

ครั้งนี้ปีต่อแต่นั้นมา มีงานทางวิชาการเอย งานการเมืองเอย งาน
ท่องเที่ยวทัศนจารเอย แม้จนกองทัพบกก็เอาเงินภาษีอากรจากราชการไป
จัดสร้างพระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ ถึงประเทศสวีเดน เนื่องในโอกาสครบ
ศตวรรษแห่งการเสด็จพระราชดำเนินสู่ยุโรปเป็นครั้งแรกของพระเจ้ากรุง
สยาม ในปี ร.ศ. ๑๑๖ ทั้งๆ ที่ นั่นคือการเดินทางไปสยบยอมกับกงจักร
ของจักรวรรดินิยมตะวันตก ซึ่งแม้จะไม่ได้เอาราชอาณาจักรของเราไปเป็น
เมืองขึ้น แต่ก็ได้สะกดให้เราเริ่มเห็นกงจักรเป็นดอกบัวมาแต่ก่อนรัชกาล
ที่ ๔ เอาเลยด้วยซ้ำ แม้กระนั้นก็ตาม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ก็
ทรงตระหนักถึงกงจักรปีศาจอันนี้ แม้จะทรงยอมไกลเกลียดกับอภิมหา
อำนาจและมหาอำนาจจากตะวันตกในเวลานั้น โดยไม่ได้ทรงรับเอากงจักร
มาถือไว้เสียเลยทีเดียว เป็นแต่ทรงยอมเดินตามฝรั่งในหลายต่อหลาย
กรณี ซึ่งเป็นต้นตอที่มาให้กงจักรดังกล่าวใกล้ตัวเราเข้ามาทุกที ในขณะที่
พม่าและญวนปฏิเสธกงจักรฝรั่งอย่างสิ้นเชิง เป็นเหตุให้จักรวรรดิอังกฤษ
และจักรวรรดิฝรั่งเศสยึดครองประเทศทั้งสองไว้ในอำนาจ กรณีทั้งสอง
นี้กับกรณีเอกราชของสยาม เราก็ยังไม่เคยศึกษาเปรียบเทียบกันอย่าง

จริงจัง

ยิ่งมาถึงรัชกาลที่ ๕ ด้วยแล้ว เราเดินตามกันฝรั่งไปยิ่งๆ ขึ้น จำเพาะแต่ในทางรูปแบบของอาณานิคมและชัตติยาธิราช โดยมองไม่เห็นคุณค่าของประชาธิปไตยและความสำคัญของพระราชราษฎรในยุโรปเอาเลย แม้จะมีผู้กราบทูลเตือนพระสติมาแต่ ร.ศ. ๑๐๓ แล้ว ก็ทรงเห็นเป็นการตรึงกันข้ามเอาเลย และบทเรียนจาก ร.ศ. ๑๑๒ กับชนชั้นปกครองของเรา ก็เป็นไปในทางเพิ่มแสนยานุภาพให้กองทัพ ยิ่งกว่าวิธีการอันสุขุมคัมภีรภาพแบบบัวที่ค่อยๆ ผุดขึ้นเหนือน้ำ โดยที่กองทัพนั้น ถ้าพิจารณาตามเนื้อหาสาระแล้วเป็นไปเพื่อปราบปรามประชาชนคนสยาม ไม่ว่าจะเป็นชนชาติไทยน้อย ไทยใหญ่ หรือลาวก็ตามที่ ตราบจน พ.ศ. ๒๕๓๕ เอาเลยด้วยซ้ำ แล้วนั้นไม่ใช่กองจักรปีศาจดอกหรือ

จะอย่างไรก็ตาม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงตระหนักพระราชหฤทัย ณ ตอนปลายรัชกาลว่า การเดินตามฝรั่งมากเกินไปเท่าไรย่อมเป็นภัยยิ่งๆ ขึ้นเท่านั้น สมดังพระราชวาจาภาษิต ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ทรงเตือนไว้ตอนใกล้สวรรคต ดังข้าพเจ้าเคยเอ่ยถึงหลายครั้งมาแล้ว แต่ก็จำต้องนำมาอ่านให้ฟังกันอีก ความว่า

การศึกสงครามข้างญวนข้างพม่าก็เห็นจะไม่มีแล้ว จะมีอยู่ก็แต่พวกข้างฝรั่งให้ระวังให้ดี อย่าให้เสียที่แก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาคิดควร จะร่ำเรียนเอาไว้ ก็ให้เอาอย่างเขา แต่อย่าให้นับถือเลื่อมใสไปทีเดียว...^(๑)

แม้พระบรมมหาราชวัง ในหลวงรัชกาลที่ ๕ ก็ทรงยอมรับผิดว่าที่โปรดให้เกิดสถาปัตยกรรมอย่างฝรั่งขึ้น รวมถึงอาคารห้วมงกุฎท้ายมังกรอย่างพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทนั้น เป็นโทษกับแนวคิดทางจักรวาลวิทยาของเรา ซึ่งโยงไปถึงชมพูทวีป ทั้งนี้โดยไม่ต้องเอ่ยถึงตึกฝรั่งแท้ๆ อย่างพระที่นั่งบรมพิมาน ก็ทั้งยังได้ตรัสชมพระราชวัง ณ กรุงมณฑลของพม่าว่า เขารักษาแบบอย่างดั้งเดิม ซึ่งมีรากฐานมาแต่พระอิตมหาราชอย่าง

ไม่เปลี่ยนแปลงไปให้ผิดโบราณราชประเพณีได้เลย ด้วยเหตุนี้ จึงตรัสสั่งให้สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพอนุรักษพระราชวังบวรไว้คงแบบโบราณ เพราะไม่ถูกย้ายอย่างวังหลวงและวังหลัง ซึ่งสมเด็จพระองค์นั้นก็ทรงพยายามดำเนินการตามพระราชดำริ เมื่อทรงตั้งพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนครขึ้นในรัชกาลที่ ๗ แต่แล้ววังหน้าก็ถูกทำลายภูมิสถานเดิมจนเกือบหมด โดยความหวังดีของอธิบดีกรมศิลปากรบางคน โดยเฉพาะก็แต่ตอนเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น Thailand เป็นต้นมา ดังโรงละครแห่งชาติในบัดนี้เป็นสัญลักษณ์แห่งความอัปยศอย่างสำคัญ ที่บดบังโบสถ์พระแก้ววังหน้าเกือบหมด ยิ่งในสมัยหลวงวิจิตรวาทการเป็นปฐมอธิบดีด้วยแล้ว เรามีละครปลุกใจให้รักชาติอย่างฟาสซิสและนาซี แม้จนการเล่นละครชาตรีของชาวบ้าน กรมศิลปากรก็เข้าไปควบคุมให้เล่นได้เพียงไม่กี่เรื่อง เพราะกรมนี้ถือว่า ชาวบ้านและวรรณคดีพื้นบ้านไม่มีคุณค่า ไม่ถูกต้องตามวัฒนธรรมของชาติ โดยที่คำว่าวัฒนธรรมก็เป็นคำใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นได้ๆ กับคำว่า Thailand เช่นกัน และคุณหลวงคนนั้นเองที่เป็นต้นตอที่มาของคำว่า Thailand โดยมีพระองค์เจ้าวรรณไวทยากรเป็นผู้สานต่อ รวมถึงการบัญญัติคำว่าวัฒนธรรมด้วย

ที่กล่าวมาอย่างย่อๆ นี้ หวังว่าคงพอเพียงที่จะชี้ให้เห็นได้ว่า เอกราชของเรานั้น รักษาไว้ได้แต่ในทางการเมืองบ้างเท่านั้น เราเสียเอกราชทางศาลและทางเศรษฐกิจไปแต่ในรัชกาลที่ ๔ ยิ่งการส่งนักเรียนไทยไปเรียนที่เมืองนอกและระบบการศึกษาอย่างฝรั่งที่เข้ามาแพร่หลายในเมืองไทยแล้ว ยิ่งขยายออกไปกว้างขวางเพียงไร ก็เท่ากับเรารับกงจักรอย่างฝรั่งเข้ามาแทนที่ดอกบัวมากยิ่งขึ้นเพียงนั้น

เราต้องไม่ลืมว่า ดอกบัวคือสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ที่เตือนเราว่า ไม่ว่าเราจะเกิดจากโคลนตมอันโสโครกเพียงใด ถ้าได้น้ำอันสะอาดและขาดเต่าปลาที่เป็นกิเลสวาสนามาทำลายเสียแล้ว ดอกบัวก็จะผุดขึ้นได้เหนือน้ำ โดยอาศัยไตรสิกขาคือศีล สมาธิ ปัญญา และเมื่ออยู่เหนือน้ำแล้ว ก็ไม่ติดน้ำ แม้ น้ำที่หล่นบนใบบัวหรือดอกบัวก็ไม่สามารถติดยึด

อยู่บนปทุมชาติหรืออุบลชาติได้

ความเป็นไทยสัมพันธ์กับความเป็นพุทธหรือศาสนาธรรม ซึ่งในระยะ
หลังๆ ต่อมาย่อมรวมถึงคริสต์และอิสลามด้วย ในขณะที่เมื่อเปลี่ยนชื่อ
ประเทศให้เป็น Thailand นั้น แม้คริสต์ศาสนิกก็รับราชการไม่ได้ ใคร
ใคร่ทราบความจริงจากมุขปาฐะทางประวัติศาสตร์ ขอให้ไปถามความข้อนี้
จากอาจารย์ประคิด ชุมสาย ณ อยุธยา ในบัดนี้ก็ได้ คนอย่างพระริยม
วิรัชพากษ์ก็ต้องหันมาถือพุทธด้วยความจำใจ แม้ท่านผู้นี้จะได้บรรดาศักดิ์
นี้มาแต่ในรัชกาลที่ ๖ แล้ว เมื่อยังเป็นคาทอลิกอยู่ และในหลวงพระองค์
นั้นทรงพระราชนิพนธ์ค่านำพระราชทานให้พจนานุกรมภาษาฝรั่งเศสของ
ท่านผู้นี้ด้วย

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กรุงสยามนั้นแม้จะปรากฏชื่อในทางราชการ
แต่ในรัชกาลที่ ๔ นี้เอง แต่สืบทอดโบราณราชประเพณีขึ้นไปถึงกรุงศรี
อยุธยาและกรุงสุโขทัย ถอยไปทางลังกาทวิปและชมพูทวีป และแม้จะเริ่ม
มีตราแผ่นดินขึ้นในรัชกาลที่ ๕ ด้วยการเอาอย่าง Coat-of-arms ของอังกฤษ
ซึ่งแสดงถึงความเป็นจักรวรรดิ โดยมีประเทศราชลาวและประเทศราชมลายู
อยู่ในอาณัติ โดยที่ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสช่วยปลดประเทศราชทั้งสอง
ออกไปจากกรุงสยามแต่ ร.ศ. ๑๑๒ เป็นต้นมา จะอย่างไรก็ตาม トラบจน
ถึงสมัย Thailand กรุงสยามมีพื้นภูมิธรรมเดิมในทางจักรวรรดิวัตรตาม
ที่บ่งไว้ในพระบาติ โดยมีพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นแบบอย่าง กล่าวคือ
พระเจ้ากรุงสยามย่อมมีพระสถานะเท่าพระเจ้าจักรพรรดิราช ย่อมทรง
อนุเคราะห์เจ้าประเทศราชอย่างเสียใหม่ แพร์ และน่าน รวมทั้งเจ้า
พระยาไทรบุรี พระยากลันตัน ฯลฯ ให้ดำรงศาสนธรรม วัฒนธรรม ใน
แว่นแคว้นนั้นๆ อย่างเป็นตัวของตัวเอง และในระดับล่างลงไป พระเจ้า
เสียใหม่ก็ประทานเสรีภาพให้ชาวเขาเผ่าต่างๆ มีวิถีชีวิตของเขา ตาม
จารีตของเขา หรือที่เรียกอย่างใหม่ว่า วัฒนธรรมของเขา อย่างมีอิสระ
ภายในขอบเขตของเขา トラบเท่าที่เขาจงรักภักดีต่อพระเจ้าเสียใหม่ ซึ่ง
ก็จงรักภักดีต่อพระเจ้ากรุงสยาม และพระเจ้ากรุงสยามเองก็ย่อมทรง

อุดหนุนทุกเผ่าชนในราชอาณาจักรให้ดำรงชีพตามวัฒนธรรมและศาสนา
 ธรรมของเขา ดังวัดญวน วัดเขมร ที่ทรงอนุเคราะห์นั้น ก็มีทั้งวัดพุทธและ
 วัดคริสต์ พระญวนและจีนก็ได้รับบรมราชูปถัมภ์ ยิ่งพระมอญด้วยแล้ว
 โปรดมีการสอนและการสอบเปรียญมอญ ตลอดจนมีพระราชาคณะมอญ
 เป็นพิเศษอีกด้วย ทั้งนี้รวมตลอดถึงสัตว์จุตบทวิบาท ซึ่งยอมได้รับราช
 อารักขาโดยทั่วกัน ปาจึงอุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าและคนงานได้รับพระราช
 ทานอภัยทาน สมดังบทบาลีที่แปลว่า

สมัยใดราชา (ผู้ปกครอง)ทั้งหลายตั้งอยู่ในธรรม
 สมัยนั้นราชบุคค์ (ข้าราชการ)ทั้งหลายก็ตั้งอยู่ในธรรม
 เมื่อราชบุคค์ทั้งหลายตั้งอยู่ในธรรม
 พรหมณ์และคหบดีทั้งหลายก็ตั้งอยู่ในธรรม
 เมื่อพรหมณ์และคหบดีทั้งหลายตั้งอยู่ในธรรม
 ชาวเมืองและชาวชนบททั้งหลายก็ตั้งอยู่ในธรรม
 เมื่อชาวเมืองและชาวชนบททั้งหลายตั้งอยู่ในธรรม
 ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ก็มีปรัวรรตสม่ำเสมอ
 เมื่อคืนและวันที่ปรัวรรตสม่ำเสมอ
 เดือนและปีก็มีปรัวรรตสม่ำเสมอ
 เมื่อดวงจันทร์และดวงอาทิตย์มีปรัวรรตสม่ำเสมอ
 ดาวนักษัตรและดาวทั้งหลายก็มีปรัวรรตสม่ำเสมอ
 เมื่อดาวนักษัตรและดาวทั้งหลายมีปรัวรรตสม่ำเสมอ
 ค่ำและวันก็มีปรัวรรตสม่ำเสมอ
 เมื่อเดือนและปีก็มีปรัวรรตสม่ำเสมอ
 ฤดูและปีก็มีปรัวรรตสม่ำเสมอ
 เมื่อลม (ทุกชนิด) พัดไปสม่ำเสมอ
 ปัญจสา (ระบบแห่งทิศทางลมอันถูกต้อง) ก็ไม่แปรปรวน
 เมื่อปัญจสาไม่แปรปรวน เทวดาทั้งหลายก็ไม่ระส่ำระสาย

เมื่อเทวดาทิ้งหลายไม่ระส่ำระสาย

ฝนก็ตกลงมาอย่างเหมาะสม

เมื่อฝนตกลงมาอย่างเหมาะสม

พืชพรรณข้าวทั้งหลายก็แก่และสุกสม่ำเสมอ^(๔)

จริงอยู่ อุดมคติดังกล่าวไม่ได้เป็นไปอย่างสมบูรณ์ และยังเปิดประเทศให้ฝรั่งมากขึ้นเพียงใด ชนชั้นนำของเราเคารพและเลื่อมใสฝรั่งยิ่งขึ้นเพียงใด กงจักรยอมเข้ามาเบียดเบียนบิดาดอกบัวยิ่งขึ้นเพียงนั้น และที่ร้ายแรงที่สุดของเราก็คือ การศึกษาอย่างฝรั่งนั้นได้เข้ามาถอนรากถอนโคนเราออกจากไตรสิกขา หันมาหาการพัฒนาแต่หัวสมองอย่างหมดความสัมพันธ์กับหัวใจ ยิ่งฉลาดมากยิ่งขึ้นอันตรายมาก ยิ่งไปเรียนเมืองฝรั่งมากเท่าไร นานเท่าไร ย่อมเลื่อมใสอารยธรรมฝรั่งยิ่งขึ้นเท่านั้น โดยที่คนพวกนี้ส่วนใหญ่ตีประเด็นของวัฒนธรรมฝรั่งไม่แตก มักรู้แต่วิชาชีพของตนซึ่งแตกเป็นเสี่ยงๆ อย่างไม่เห็นองค์รวมของชีวิตและจิตใจ ซึ่งควรสัมพันธ์กับสรรพสัตว์และระบบธรรมชาติทั้งหมดอย่างอิทัปปัจจยตา การเรียนรู้แบบพุทธของเรานั้น เพื่อจะได้ไม่เห็นแก่ตัว เพื่อไม่เอาเปรียบตนเองและผู้อื่น (ศีล) เพื่ออบรมจิตใจให้สงบ จะได้รู้จักธาตุแท้ของตัวเองตน (สมาธิ) เพื่อเกิดโยนิโสมนสิการในการวิพากษ์วิจารณ์ตัวตนอย่างรู้จักศักยภาพที่แท้จริงของตน โดยที่แต่ละคนย่อมมีศักยภาพแตกต่างกัน หากนำออกมาใช้อย่างลดความเห็นแก่ตัวลงไปเพียงใด ปัญญาก็จะเกิดขึ้น เพื่อแก้กฏเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายตลอดจนสัตว์โลกทั้งมวลเพียงนั้น

ในขณะที่การศึกษาแบบฝรั่งเป็นไปเพื่อเพิ่มความเห็นแก่ตัว เพื่อความได้เข้าไปเอาดีทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเอาเปรียบคนอื่น สัตว์อื่น และทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งฝรั่งถือว่า ทุกๆ อย่างเป็นสิ่งที่ควรเข้าไปยึดครอง แม้โลกพิภพก็ไม่มีชีวิต มีไว้ให้เราเข้าไปครอบครองเพื่อผลประโยชน์ในทางอำนาจ (โทสจริต) ในทางทรัพย์ (โลภจริต) เพื่อความยิ่งใหญ่ของตนหรือของชนชาติตน ชนชั้นตน (โมหจริต)

เมื่อเราเปิดประตูรับฝรั่ง เราเห็นทั้งคุณและโทษของฝรั่ง ชนชั้นปกครองที่ไม่ได้ไปเรียนเมืองฝรั่งอย่างสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเห็นโทษของฝรั่งยิ่งกว่าคนที่ไปเรียนเมืองนอกในรุ่นหลังๆ แม้กระนั้นก็ทรงอิศานาหรือนับถือนักเรียนนอก แม้พระทศนวิสัยก็หันไปทางฝรั่งมาก โดยเฉพาะก็ในเรื่องที่เนื่องด้วยวิทยาศาสตร์ จนทรงสละกให้พุทธศาสนาเป็นไปอย่างวิทยาศาสตร์ฝรั่งในสมัยของพระองค์อย่างน่าเสียดาย

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กงจักรได้พัดผันเข้ามาในบ้านเราแต่ในรัชกาลที่ ๔ จนถึงรัชกาลที่ ๘ อย่างให้โทษมากกว่าให้คุณ แต่กงจักรดังกล่าวยังถูกอำนาจของดอกบัวสะกดไว้ได้มาก เพราะดอกบัวมีรากเหง้าที่พุทธศาสนาและพื้นภูมิธรรมเดิมของชนชาติสยามเผ่าต่างๆ ซึ่งยังไม่ถูกย้ายปัญหาในวงกว้าง และได้รับการทำนุบำรุงตามสมควรโดยจักรวรรดิวัตร

เมื่อมาถึงวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ นั้น กงจักรได้เข้ามาบดขยี้ดอกบัวได้อย่างสมบูรณ์ เพราะชนชั้นปกครองเคารพเลื่อมใสในกงจักรฝรั่งอย่างเต็มที่ แม้จะเป็นกงจักรแบบเผด็จการฟาสซิสต์และนาซีก็ตาม พุทธศาสนาหรือดอกบัวของเรานั้น เป็นเพียงสัญลักษณ์ไว้ให้กราบไหว้บูชาอย่างหมดความสำคัญทางสังคม การเมือง และวิถีชีวิตของชนชั้นปกครองเอาเลย โดยที่ชนชั้นปกครองต้องการให้พุทธศาสนามีศูนย์บัญชาการอย่างกรุงวาทิกันเอาเลยด้วยซ้ำ ดัง Thailander ถึงซึ่งการอรสาจากอำนาจในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ก็เพราะแพ้คะแนนเสียงในสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องพุทธมณฑลบุรี ที่จะให้พระโยกย้ายไปอยู่ ณ พระพุทธบาทสระบุรีอย่างเป็นศูนย์กลางเอาเลย นั่นแล

การเปลี่ยนชื่อประเทศคราวนั้น ข้าพเจ้าได้สรุปเป็นภาษาอังกฤษเอาไว้ค่อนข้างแรง ดังขอคัดตอนเอามาอ่านให้ฟัง โดยไม่แปลเป็นไทยดังนี้

"This kingdom was known as Siam until 1939, when it was changed to Thailand. Then it reverted to the original name in

1946. Two years after the *coup d' état* of 1947 it was decreed that the country would be called Thailand, and it remains so officially. Ironically the kingdom has since been ruled by one dictator after another with very brief liberal democratic intervals. The name, Thailand, signifies the crisis of traditional Siamese Buddhist values. Removing from the nation the name it has carried all its life is in fact the first step in the psychic dehumanization of its citizens, especially when its original name is replaced by a hybrid, Anglicized word. This new name also implies chauvinism and irredentism."⁽⁴⁾

๒

การเปลี่ยนชื่อประเทศคราวนั้น หมายถึงการปฏิวัติวัฒนธรรมและการเมืองด้วย แม้จะบอกว่าการปฏิวัติวัฒนธรรมที่เมืองจีนโดยเหมาเจอตุง ก็ตาม กล่าวคือ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นการเริ่มต้นประชาธิปไตย ในขณะที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๒ เป็นการเริ่มต้นเผด็จการอย่างเปิดเผย โดยมีทหารกำกับประชาธิปไตยอีกที จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นคนสำคัญ ในการนี้ มีลูกสมุนฝ่ายขุนช้างขุนราชที่สำคัญ คือหลวงวิจิตรวาทการกับ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร คนแรกเป็นต้นคิดที่ชาตินิยม โดยเน้นที่ชนชาติไทย เพื่อให้จอมพล ป. เป็นผู้นำชนเชื้อชาตินี้ทั้งหมด ทั้งที่พม่า เวียดนาม กัมพูชา ลาว อินเดีย และจีน และการเป็นผู้นำของเขาต้องเป็นไปอย่างเผด็จการตามแบบของฮิตเลอร์ มุสโสลินี และโตโจ พระองค์วรรณเป็นเพียงผู้ช่วยให้ความคิดต่างๆ สำเร็จรูป อย่างเป็นที่ยอมรับกันได้ในวงกว้าง อย่างที่ฟังดูแล้วไม่เลวร้ายนัก พร้อมทั้งเป็นผู้ช่วยคิดศัพท์ใหม่ๆ ให้ ด้วยการถ่ายทอดความคิดอย่างฝรั่งให้มาเป็นไทย โดยที่ศัพท์นั้น และที่ท่านบัญญัติหลังจากนั้น ยังครอบงำความคิดของเราอยู่ น่าเสียดายที่ยังไม่มี

ใครวิเคราะห์ศัพท์บัญญัตินั้นๆ อย่างจริงจังเอาเลย แม้ข้าพเจ้าจะพูดนำขึ้นบ้างแล้วในเรื่อง *อำนาจของภาษา สถาบันทางวิชาการเพื่อใคร*^(๖) โดยที่จอมพล ป. ได้สร้างสถาบันใหม่ๆ ขึ้น มีราชบัณฑิตยสถานและกรมศิลปากรเป็นสดมภ์ที่สำคัญ พระองค์วรรณคุณหน่วยงานแรก หลวงวิจิตรวาทการคุมหน่วยงานหลัง มีพระยาอนุমানราชธนเป็นพระรองในทั้งสองหน่วยงาน นอกไปจากนี้ จอมพล ป. ยังใช้กรมโฆษณาการเป็นกระบอกเสียงอย่างสำคัญของเขา โดยมีนายมัน นายคง หรือนายสังข์ พัทธโนทัย กับพระราชาธรรมนิเทศเป็นสมุนซ้ายขวา แต่เขาไม่อาจคุมกรมนี้ได้ตลอดหมด เพราะนายไพโรจน์ ชัยนาม ไม่ใช้หลวงวิจิตรวาทการ ทั้งยังมีนายทวีบุญยเกตุ รับผิดชอบเหนืออธิบดีขึ้นไปอีก แต่หนังสือพิมพ์ทั้งหมดสยบยอมกับเขา แต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ เรื่อยๆ ไป และรุนแรงขึ้นทุกที จนเขาหลุดจากอำนาจในปี ๒๔๘๗ (โดยเราต้องไม่ลืมว่า เวลานี้เรามีวิทยุไม่รู้ว่ากี่ร้อยสถานี ยังโทรทัศน์เอ๋ย หนังสือพิมพ์เอ๋ย ซึ่งดูมีที่ท่าว่าเป็นอิสระอย่างเทียบไม่ได้กับสมัยมาลาลาไทย แต่แล้วสื่อแทบทั้งหมดนี้ก็ถูกสะกดโดยระบบทุนนิยมให้สยบยอมกับนายทุนหรือบริษัทยักษ์ใหญ่ต่างๆ อย่างรู้ตัวหรือไม่ก็สุดแท้ ความข้อนี้ นอม ชอมสกี ได้เตือนไว้อย่างน่าฟังในเรื่อง *Manufacturing Consent* ของเขา)

ความจริง จอมพล ป. ต้องการเป็นอตาเติร์กแห่งเมืองไทย เพราะเขาเห็นความสำเร็จของตุรกี ที่เคมาล ปาชา นำประเทศนั้นออกได้จากการครอบงำของอิสลามและจักรวรรดิออตโตมานเดิม ซึ่งเสื่อมสลายถึงที่สุดแล้ว ดังตัวเขาเองมีบทบาทในการทำให้ราชาธิปไตยสยามอย่างสมบูรณ์ ญาสิทธิราชย์ต้องปลาสนากรไป ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ และเมื่อพระยามโนปกรณนิติธาดาวางแผนร่วมกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เพื่อนำเอาสมบูรณ์ญาสิทธิราชย์คืนมาได้ๆ กับขบวนการทหารของพระองค์เจ้าบวรเดชนั้น เขาเป็นทหารหนุ่มคนสำคัญที่หนุนพระยาพลพลพยุหเสนาให้ยึดอำนาจคืนมาได้ จนพระยามโนฯ ต้องลี้ภัยไปตายที่ปิ้ง พระปกเกล้าฯ เองก็ต้องไปสวรรคตที่อังกฤษ โดยเขาได้อโหสิให้พระองค์เจ้าบวรเดช

เสด็จกลับมาได้จากการสืบทอดการเมืองที่ใส่องน จนมาสิ้นพระชนม์ในกรุงเทพฯ
นี้เอง

ความสำเร็จของเขาด้วยความร่วมมือของนายทหารหนุ่มๆ ที่เป็น
บริวารของเขา เป็นเหตุให้พวกนี้ได้ยึดอย่างเดิรึก ซึ่งก่่าจัดนายทหารรุ่นเก่าๆ
พวกโกลเดิร์กอย่างพระยาทรงสุรเดช พระยาศรีสิทธิสงคราม และพระยา
เสนาสงครามได้สำเร็จแล้ว รวมถึงนายทหารหนุ่มอื่นๆ ที่นิยมชมชอบโกลเดิร์ก
ที่กล่าวนามมานั้น ก็ถูกสังหารสิ้น เช่น ร.ท. ณเณร ตาละลักษณั เป็นต้น
รวมถึงเพื่อนน้ำมิตรที่ไม่ยอมลงให้เขาด้วย อย่างหลวงทัตสนียนิมิต

ด้วยเหตุดังกล่าวแล้วจะไม่ให้เขาตั้งตัวเป็นอตาเดิร์กของไทยกระไร
ได้ ในเมื่อเคมาล ปาชา ก่่าจัดความผูกพันของจักรวรรดิออตโตมานลงได้
จนได้รับยกย่องให้เป็นอตาเดิร์กหรือบิดาของตุรกีสมัยใหม่ เขาก็ต้องก่่าจัด
จักรวรรดิสยามเช่นกัน โดยหลวงวิจิตรยัณยัณว่า กรุงสยามค่านั้เกิดขึ้น
โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ซึ่งเปิดประเทศให้อังกฤษ ด้วยการ
เสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เท่ากับว่า เราด้อยกว่าฝรั่ง และตามกัน
ฝรั่งมาอย่างพระรอง ทั้งกรุงสยามยังรักษาราชประเพณีและพิธีกรรมอัน
เรอรัลลัสมัยไ้นานาประการ ยังราษฎรก็ไม่ศรัวิไล ังเวลาเบาปัญญา
มีอกักับปรีชาอาการอันป่าเถื่อนต่างๆ ไม่เป็นเหตุให้เราก้าวหน้าไปได้อย่าง
ทันสมัย ให้เสมอไหล่กับฝรั่ง อย่างน้อยญี่ปุ่นไล่ได้ทันฝรั่งแล้ว แล้วเหตุ
ไฉนเราจะไม่ดำรงตนให้เท่าเทียมญี่ปุ่น โดยการเอาเยี่ยงเผด็จการญี่ปุ่น
บ้างเล่า

ข้อเสียของญี่ปุ่นในสายตาของจอมพล ป. คือการสยบยอมต่อพระ
จักรพรรดินามากเกินไป เขาทำลายราชาธิปไตยได้ไม่สิ้นซากเพราะคนที่ขัด
ขวางเขาอย่างสำคัญ ได้แกศหายคู่ตายของเขาเอง คือหลวงอดุลเดชจรัส
ซึ่งรับคำเจ้าพระยาพิชเยนทรโยธินไว้ ให้คำจุนราชบัลลังก์ ทั้งนี้ด้วยความ
ร่วมมือของนายปรีดี พนมยงค์ เพราะฉะนั้น จอมพล ป. จึงเอาอย่างญี่ปุ่น
แต่ในทางเผด็จการ หากในทางรูปแบบเขาเอาอย่างอดิสึมากกว่า เพราะ
มุสโกลินีรักษารราชาธิปไตยไว้ แต่ถือตนว่าสูงส่งและยิ่งใหญ่กว่าพระราชา

พร้อมกันนั้นเขาก็เอาอย่างฮิตเลอร์ ที่ถือว่าเยอรมันเป็นชนชาติอารยันอันสำคัญยิ่ง ในขณะที่ยิวเป็นศัตรูของเยอรมัน ทั้งทางเชื้อชาติ ทั้งทางเศรษฐกิจ และอื่นๆ จึงต้องกำจัดเสีย เขาเลยอาศัยหลวงวิจิตรซึ่งค้นคว้ามายืนยันได้ว่า ชนเชื้อชาติไทยยิ่งใหญ่ หากถูกจีนรุกไล่ลงมาจากจีนต้องออกนอกประเทศนั้น แล้วจีนโพ้นทะเลจึงมาทำลายชนชาติไทยทั้งทางเศรษฐกิจและทางการเมือง แม้เขาจะไม่ให้กำจัดจีนอย่างฮิตเลอร์กำจัดยิว เขาก็ให้หาทางหักปีกหักขาจีนในทุกๆ ทาง โดยที่จีนซึ่งกลายเป็นไทยแล้วมาช่วยเขาตั้งบริษัทไทยนิคม ได้เข้ามาแบบสนิทกับเขา จนใช้วิธีของจีนโพ้นทะเล ล่อให้เขาเริ่มฉ้อฉลในทางเศรษฐกิจ จนเกิดการทุจริตในทางกองทัพและในทางการเมืองตลอดมาจนทุกวันนี้ โดยขยายใหญ่ขึ้นทุกทีแต่สมัยสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมา

พระยาพลพลพยุหเสนานั้นเป็นโอรสเดิรคนเดียวก็ว่าได้ ที่พวกเขายังเดิรรักเคารพใคร่และยกย่อง จนขอให้ท่านนำขบวนการยึดอำนาจคืนมาได้จากรัฐบาลพระยามโนฯ ในปี ๒๔๗๖ จนท่านต้องรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน แต่แล้ว จอมพล ป. ก็หาทางโค่นล้างทำลายท่านด้วยวิธีการต่างๆ ดังเขาได้ทำมาแล้วกับพระยาทรงฯ พระยาเทพหัสดิน ฯลฯ จนเขาได้เป็นนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. ๒๔๘๑

ครั้นปีต่อมา การเลิกสนธิสัญญาสิทธิสภาพนอกอาณาเขตสำเร็จได้เปิดเสร็จด้วยการนำของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งสืบทอดกิจการด้านนี้มาแต่สมเด็จพระยาเทววงศ์วโรปการและกรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ แต่จอมพล ป. ไม่คำนึงถึงเจ้านายเหล่านั้นเลย แม้เขาได้ให้เกียรตินายปรีดีอยู่บ้าง แต่เขาถือว่า ความสำเร็จดังกล่าวเป็นไปในนามรัฐบาลเขา เขาจึงจัดงานฉลองอย่างมโหฬาร พร้อมทั้งประกาศเอวอนท์ที่ ๒๔ มิถุนายน แต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ เป็นต้นไปว่าเป็นวันชาติ เขาสร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยไว้ใกล้ๆ กับสะพานใหม่ที่ข้ามคลองบางลำพู และให้ชื่อว่าสะพานเฉลิมวันชาติ ทั้งยังมีประกาศใช้เพลงชาติใหม่ให้มีคำว่า ไทย แทนที่คำว่าสยาม ต่อมาห้ามใช้คำว่าสยามเอาเลย ดังหนังสือพิมพ์ **สยามนิกร** และ

สยามราษฎร์ กลายเป็น นิกร และ ไทยราษฎร์ แม้จนธนาคารสยาม
พาณิชย์การก็กลายเป็นธนาคารไทยพาณิชย์การ ทั้งยังมีเพลงที่นาย
มนตรี ตราโมท แต่งชนะการประกวด ดังทางราชการให้ร้องกันทั่วไปว่า

๒๔ มิถุนา -	ยนมหาศรีสวัสดิ์
ปฐมฤกษ์ของรัฐ -	ธรรมนูญของไทย
เริ่มระบอบา -	ระบอบประชาธิปไตย
ทั่วราษฎรไทย	ได้สิทธิเสรี
สำราญ สำเร็จ	รื่นเริง เต็มที่
เพราะชาติเรามี	เอกราชสมบูรณ์

คำว่า **เอกราชสมบูรณ์** นั้นเป็นความจริง เพราะได้เลิกสนธิสัญญา
สิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับประเทศมหาอำนาจทั่วโลก โดยเฉพาะกับ
ตะวันตก ซึ่งในกรณีนี้รวมญี่ปุ่นอยู่ด้วย แต่จอมพล ป. ยังเห็นว่า เอกราช
จะสมบูรณ์แท้ก็ต่อเมื่อได้ดินแดนต่างๆ คืนมาจากการเสียไปในปี ร.ศ.
๑๑๒ และหลังจากนั้น เป็นเหตุให้เขาเข้าสู่สงครามอินโดจีนด้วยการเป็น
ลูกสมุนของญี่ปุ่นอย่างไม่ว่าง แม้นายปรีดีจะห้ามปรามให้ใช้ศาลโลก
เป็นผู้ตัดสินด้านนิติธรรมดีกว่าการบุ่งในทางทหาร จนท่านผู้นั้นสร้าง
ภาพยนตร์ เรื่อง **พระเจ้าช้างเผือก** ขึ้น เพื่อเตือนมหาชนให้เห็นคุณค่า
ของสันติวิธี ก็ไร้ผล จนเขาลำลึกไปกับญี่ปุ่น โดยที่ในสงครามอินโดจีน
ดินแดนที่เราได้คืนจากฝรั่งเศส คือ พระตะบอง เสียมราฐบุรี มงคลบุรี
สีห์โสภณ พร้อมทั้งลาวบางส่วน ต่อเมื่อเราเข้าร่วมรบกับญี่ปุ่นจึงได้เชียงตุง
ซึ่งเรายึดคืนมาไม่ได้ในสมัยรัชกาลที่ ๔ และเมื่อจวนสิ้นสงครามโลกแล้ว
ญี่ปุ่นจึงยกไทรบุรี กลันตัน และรัฐมลายูอื่นๆ คืนมาจากอังกฤษให้เรา
(แปลกที่จอมพล ป. ไม่ยกขอเอาทะวายและตะนาวศรีคืนมา ทั้งๆ ที่นั่น
เป็นของไทยนานกว่าดินแดนอื่นๆ ทั้งหมด ที่เราได้มาโดยอาศัยบารมีญี่ปุ่น)
การได้เอกราชสมบูรณ์มานั้น ไม่ใช่ผลงานของจอมพล ป. หากการ

ได้ดินแดนต่างๆ มา เป็นผลงานของเขาโดยแท้ และเขาเห็นว่า ความสำเร็จของเขานั้นตรงกันข้ามกับความอ่อนแอของระบอบราชาธิปไตยในทุกๆ ประการ และราชาธิปไตยในรัชกาลที่ ๔ นี้เอง ที่ประกาศใช้คำว่า สยาม ในทางราชการ โดยที่การเสียประเทศราชกับพูนานัน ก็เป็นไปแต่ในรัชกาลที่ ๔ แล้ว ดังที่ในรัชกาลที่ ๕ เราศูนย์เสียดินแดนอื่นๆ ไปอีกมิใช่น้อย ซึ่งตามความเห็นของพวกยังเติร์กของเขา มีเหตุผลต้นปลายมาจากความอ่อนแอของพระราชานั้นเอง ดังคำของขุนจำนางภูมิเวทที่พูดกับพวกนักโทษการเมืองในคุกบางขวาง มีความตอนหนึ่งว่า

เมื่อได้มองดูประเทศสยามแล้ว จะเห็นว่าเราได้เสียดินแดนไปมาก การที่ต้องเสียดินแดนไปเช่นนี้ ก็เพราะความเหลวไหลของรัฐบุรุษครั้งกระโน้น ที่มีได้ชื่อสัตย์สุจริต ด้วยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มิได้กระทำไปด้วยความรักชาติอันแท้จริง บำเรอบำรุงแต่ยศของตัว และหาความสุขเฉพาะหน้าใส่ตัว เช่น มีเมียสาว ๆ ไว้เป็นนางบำเรอกามารมณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ ไม่มีความยุติธรรม เอาแต่พวกพ้องของตัวเข้าบรรจุการงาน โดยไม่นึกถึงคุณวุฒิความสามารถ มิได้เหลียวแลถึงความเดือดร้อนของคนอื่น ใครเอาของกำนัลไปให้กับบรรจุตำแหน่งการงานให้ได้ ดังนี้แหละ จึงทำให้ต้องเสียดินแดนไปมากมายหลายครั้งหลายหน^(๗)

แม้จอมพล ป. จะไม่ได้เขมรคืนมาทั้งประเทศ การที่เขาสยบยอมกับญี่ปุ่นจนได้ดินแดนอื่นๆ คืนมานั้น เขาก็ถือว่าเป็นความสำเร็จของเขา จึงไม่แปลกประหลาดอะไรในการที่เขาตั้งตนเป็นผู้นำอย่างฮิตเลอร์และมุสโสลินี โดยสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิขึ้นเป็นพยานแห่งความสำเร็จทางด้านการทหาร ทั้งๆ ที่นั่นคืออนุสาวรีย์แห่งความปราชัยมากกว่าอะไรอื่น เพราะความหยิ่งผยองในความสำเร็จของเขานั้นเอง ซึ่งทำให้เขาต้องการเลิกความต่อเนื่องกับราชาธิปไตยสยามอย่างเด็ดขาด แม้จะรักษาญวณัตริย์ไว้ในฐานะเจิวัด ซึ่งเสด็จไปศึกษาอยู่นอกประเทศก็ตามที่

การเป็นผู้นำของเขาหมายถึงสิทธิเสรีของราษฎรไทยจำต้อง
ปลาสนาการไปด้วย เว้นแต่ราษฎรนั้นๆ จะเห็นด้วยกับเขาในทุกกรณี แม้
ราษฎรนั้นๆ จะกินหมากก็ไม่ได้ จะนั่งโง่กระเบนก็ไม่ได้ จะนั่งยองๆ ก็
ไม่ได้ เพลงไทยกลายเป็นไทยเดิม การแพทย์ไทยกลายเป็นแพทย์แผน
โบราณ แม้เขาจะใช้คำว่า "ไทย" เป็นชื่อประเทศ ก็หมายความว่า ประเทศ
ไทยจะต้องเป็นฝรั่ง ดังมีคำว่า land ต่อท้ายชื่อประเทศไทยเมื่อเขียนเป็น
ตัวโรมัน ทั้งเขายังบังคับให้ใช้เลขฝรั่ง (ซึ่งที่จริงคือเลขอาหรับ) สำหรับ
เขา ฝรั่งหมายถึงความเป็นสากล ดังเพลงอย่างฝรั่งคือเพลงสากล การ
แพทย์ตะวันตกเป็นการแพทย์ชนิดเดียวที่ทางราชการยอมรับและนับถือ
โรงพยาบาลก็ต้องเป็นไปอย่างฝรั่งแทบทุกประการ (แต่ยังดีที่ไม่มีโรง
พยาบาลเอกชนในเวลานั้น)

ราษฎรไทยถูก **รัฐนิยม** กำหนด (เมื่อเปลี่ยนอักษรวิธีแล้วเขียนว่า
รัตนนิยม หมายความว่า มนุษย์หรือราษฎรไทยก็ดุจดั่งอัดโนครรไลย หรือ
รถยนต์นั่นเอง) โดยที่ในสมัยราชาธิปไตยก็มีพระราชนิยมเป็นตัวกำหนด
มาแต่รัชกาลที่ ๕ และที่ ๖ แต่นั่นกำหนดขอบเขตไว้ภายในราชสำนักและ
ในวงการราชการเท่านั้น คนนอกนั้นจะเอาอย่างก็ได้ ไม่ทำตามก็ได้ หาก
"รัฐนิยม" นั้น ทุกๆ คนต้องทำตาม รวมถึงการบังคับให้เคารพธงชาติทุก
เช้าเย็น ซึ่งยังคงดำรงคงความเป็นเผด็จการอยู่จนทุกวันนี้

ที่ร้ายคือ "รัฐนิยม" ที่บังคับให้แต่งตัวและกินอยู่อย่างฝรั่งนั้น พวก
ชาวกรุงต้องสังเวย เก้าอี้ มาตั้งไว้บนเรือนแม้จะยังนั่งกับพื้นอยู่ต่อไปก็
ตาม การอยู่แพตามแม่น้ำลำคลองทางฝั่งธนบุรีต้องหมดไป เราทุกคนต้อง
ใช้ช้อนส้อม ผู้หญิงต้องแต่งตัวเป็นหม่มกะปิ ผู้ชายก็ต้องผูกเนกไทใส่
เสื้อนอก จนทุกวันนี้ แม้จะเลิกบังคับให้ใส่หมวก สวมถุงมือแล้ว แต่อย่าง
อื่นๆ ก็ยังดำรงคงอยู่ต่อมา รวมถึงการมีชื่ออย่างผู้ชาย อย่างผู้หญิงตาม
แบบฝรั่ง โดยใครที่มีชื่อหรือสกุลอย่างไทยๆ หรืออย่างจีน อย่างอาหรับ
ต้องถูกบังคับ จะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ให้เปลี่ยนกันไปตามๆ ดัง ร.อ.
สมบูรณ กลายเป็น ชาติชาย หมอสุดใจ กลายเป็น นายแพทย์สุด

หม่อมพริ้ว กลายเป็น พริ้วสุพิน น.ส.สำราญ กลายเป็น สุนทรี แม่
จนามสกุล เขียวเกษม ก็กลายเป็น ศิวรักษ์ แม้จน วัดสามจีน ก็ต้อง
เปลี่ยนเป็น วัดไตรมิตร

ที่ร้ายยิ่งกว่านี้ ก็คือการกำหนดวิถีชีวิตของคนไทยให้เป็นวัฒนธรรม
ตามทัศนคติของชนชั้นปกครองนั้น เป็นเหตุให้เกิด **วัฒนธรรมสาร** ของ
สำนักวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งต่อมากลายเป็นกระทรวงวัฒนธรรม แล้ว
ก็ลดสถานะลงเป็นกองงานเทียบเท่ากรมๆ หนึ่งในบัดนี้ แต่แล้ววันนี้ ก็
หาได้จางไปไม่ ดังเผด็จการทหารรุ่นหลังได้ตั้งคณะกรรมการเอกลักษณ์
แห่งชาติขึ้นบังคับสำนักวัฒนธรรมแห่งชาติอย่างซับซ้อนกัน แต่ถือว่ามิ
สถานะเหนือกว่า แต่ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นความหลง เป็นความเขลา ที่แสวง
หาเงาจากของปลอม โดยไม่เข้าใจในเรื่องแก่นแท้ทางวัฒนธรรมเอาเลย
ก็ว่าได้ และวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องของเศรษฐกิจและการเมืองรวมอยู่ด้วย
อย่างสำคัญ ถ้าชนชั้นบนกำหนดทิศทางให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร
แล้วไซ้ นั่นคือเนื้อหาสาระของเผด็จการซึ่งเปิดช่องทางให้วัฒนธรรม
แบบบริโภคนิยมหรือวัฒนธรรมแบบหนึ่งเดียว (Monoculture) ดังที่เป็น
โรคภัยอันสำคัญอยู่ในบัดนี้

วัฒนธรรมของฝรั่ง นอกเหนือการกินอยู่และแต่งเนื้อแต่งตัวแล้ว เมื่อ
หลายสิบปีก่อน มีการต่อสู้กันอยู่สองค่าย คือฝ่ายประชาธิปไตยกับฝ่าย
เผด็จการ ซึ่งแบ่งเป็นซ้ายและขวาก็ด้วย กล่าวคือ ฝรั่งโกแห่งสเปนเป็น
เผด็จการฝ่ายขวา ในขณะที่สตาลินแห่งรัสเซียเป็นเผด็จการฝ่ายซ้าย ณ
สงครามกลางเมืองที่สเปนก่อนฝรั่งโกเป็นใหญ่ นั้น พวกประชาธิปไตย
(ซึ่งก็แบ่งเป็นขวาและซ้าย) โดยเฉพาะก็ฝ่ายหัวก้าวหน้าก็ถือตนว่าเป็น
ซ้าย ได้ไปร่วมขบวนการกับกรรมกรและชาวนาในสเปน เพื่อโค่นเผด็จการ
ฝ่ายขวา โดยยอมร่วมมือกับรัสเซีย ซึ่งเอากรรมกรและชาวนาเหล่านั้น
เป็นเครื่องมือ แล้วยกชัยชนะให้ฝรั่งโกอย่างน่าเศร้าใจ

น่าเสียดายที่การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในยุโรปไม่ได้เข้ามาสู่ฐาน
ของผู้นำไทยเอาเลย อาจมียกเว้นเพียงนายปรีดี พนมยงค์ กับลูกศิษย์

ลูกหาจำนวนน้อยของเขาเท่านั้น เพราะนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองก็ถูกบังคับให้รักชาติ จนพากันเดินขบวนไปเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสภายใต้การนำของจอมพล ป. (ซึ่งได้เป็นจอมพลเพราะผลแห่งการชนะสงครามคราวนั้น ทั้งๆ ที่ตามความเป็นจริงถือได้ว่าเป็นปราชัยยิ่งกว่า)

นอกจากนี้แล้ว ประเทศในยุโรปที่เป็นประชาธิปไตย รวมทั้งสหรัฐล้วนพากันอุดหนุนเผด็จการฝ่ายขวาเพราะเห็นโทษของคอมมิวนิสต์ โดยมองไม่เห็นโทษของฟาสซิสและนาซี ถ้าชนชั้นนำทางฝ่ายประชาธิปไตยในยุโรปและสหรัฐไม่อุดหนุนหรือทำหาลับตาเกี่ยวกับฮิตเลอร์และมุสโสลินีแล้วไซ้ร้ ยึดคงไม่ถูกฆ่าเป็นล้านๆ และสงครามโลกครั้งที่ ๒ อาจเสี่ยงเสียก็น่าจะเป็นไปได้

ในแง่ของผู้นำไทย ไม่เห็นคุณค่าของประชาธิปไตยในยุโรปมาแต่รัชกาลที่ ๕ แล้ว แม้เกิดเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว คนที่นิยมยกย่องประชาธิปไตยของไทยที่เนื้อหาสาระก็มีน้อยมาก แม้จะใช้รูปแบบของประชาธิปไตยต่อสู้กับความเป็นผู้นำแบบเผด็จการจอมพล ป. ได้บ้าง อย่างที่ธรรมจักรเคยแสดงบทบาทมาแล้วกับอาณาจักรในอดีต ฝ่ายประชาธิปไตยได้ชัยชนะจอมพล ป. เขาก็ต่อตอนปลายสงครามโลกครั้งที่แล้ว โดยเขาเขาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้ก้ในปี ๒๔๘๘ โดยที่กรณีนี้โยงไปยังธรรมจักรด้วย ในเรื่องพระราชบัญญัติพุทธมณฑลบุรี และคำว่า Thailand ก็ได้ปลาสนาการไป โดยมีคำว่า Siam มาแทนที่ แม้คำว่าประเทศไทยยังคงอยู่ แต่เผด็จการทหารได้ถูกปลดปิกหางลง เป็นเหตุให้เพลงไทยได้คืนกลับมา พร้อมการนุ่งผ้าโจงกระเบนและการกินหมาก แต่ปีแห่งเผด็จการทหารได้ถอนรากถอนโคนคนไทยออกจากภูมิธรรมดั้งเดิมเสียมากแล้ว จนชนชาติกลุ่มน้อยต่างๆ พากันกลัวเกรงความเป็นไทย และวัฒนธรรมแบบเผด็จการแพร่หลายไปในวงการต่างๆ ดังลัทธินี้ ก็ได้ต้นแบบมาจากราชาธิปไตย ซึ่งเขาอย่างอาณานิคมฝรั่งมาใช้กับระบบโรงเรียนและระบบวัดแต่รัชกาล

ที่ ๕ นั้นแล้วด้วย ยิ่งการที่ฝ่ายประชาธิปไตยไม่เลิกระบบสมณศักดิ์พระราชคณะในระดับต่างๆ เรื่อยลงมาจนพระครูและมหาบาเรียน ก็ยิ่งกลายเป็นศักดิ์นาอย่างๆ ขึ้นทุกที ในขณะที่การเมืองมีทางที่จะก้าวหน้าไปได้ในทางสันติประชาธรรม

ระบบประชาธิปไตยซึ่งชอกช้ำมาแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ จน พ.ศ. ๒๔๘๘ นั้น ดำรงคงตัวอยู่ได้โดยอาศัยมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเป็นฐาน ซึ่งได้ใช้เป็นทีบัญญัติการเสรีไทย ต่อต้านเผด็จการฝรั่งและญี่ปุ่นด้วย ครั้นเสร็จสงครามลงในปี ๒๔๘๘ พร้อมกับการเสด็จนิวัตพระนครของพระเจ้าอยู่หัวอาณันทมหิตลจนเกิดรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปีถัดมา แสดงว่าประชาธิปไตยของไทยเรามีโอกาสได้ฝังรากลงลึกไปพันประชาธิปไตยในแบบเสรีภาพหรือทุนนิยมของฝรั่ง โดยอาจเข้าหาความเป็นธรรมศาสตร์หรือพุทธศาสนาที่มีคณะสงฆ์และวัชชีธรรมเป็นต้นแบบก็ได้ แต่แล้วการสวรรคตของยุวกษัตริย์ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ เป็นเหตุให้พวกศักดินาฝ่ายขวาที่ต้องการประชาธิปไตยเพียงรูปแบบ ใช้เลศแห่งการสวรรคตคราวนี้วางแผนกำจัดนายปรีดี พนมยงค์ และขบวนการประชาธิปไตย ที่โยงใยไปถึงขบวนการกู้ชาติของประเทศเพื่อนบ้านทั้งหมดให้ปลาสนาการไปแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นต้นมา พร้อมกับกากรกลับมาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

สองปีต่อแต่นั้นมา พอจอมพล ป. วางรากฐานทางการเมืองได้อย่างมั่นคง โดยให้รูปแบบของราชาธิปไตยให้คนนิยมพร้อมกับการมีอภิรัฐมนตรีองคมนตรี และวุฒิสภา ซึ่งโยงใยไปให้คนเห็นว่า เขาต้องการฟื้นฟูชาติด้วยราชัยขึ้นอีก ดังที่ญี่ปุ่นในสมัยเมจิใช้คำว่าการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิขึ้นแทนที่ระบบโชกุนนั่นเอง ทั้งๆ ที่จอมพล ป. เป็นโชกุนยิ่งกว่าอะไรอื่น (ขาดแต่กำพืดเดิมในทางอภิชนเท่านั้น) แต่แล้วความเป็นเผด็จการหรือโชกุนของเขาก็คืนมาเมื่อเปลี่ยนชื่อ Siam กลับเป็น Thailand อีกในปี ๒๔๙๒ แม้เผด็จการคราวนี้จะรุนแรงน้อยกว่าคราวแรก แต่การที่เขาขยิบยอมต่ออเมริกันแทนญี่ปุ่นนั้น อันตรายร้ายแรงกว่าเดิมยิ่งนัก ความข้อนนี้มีปรากฏเป็นข้อ

เท็จจริงค่อนข้างชัด ในหนังสือ ชื่อ *A Special Relationship : The United States and Military Government in Thailand from 1947-1957* by Daniel Fineman (University of Hawaii Press 1997) แรกทีเดียวจอมพล ป. ต้องการเพียงความมั่นคงของกองทัพไทย โดยที่กองทัพบุกฟูบแป่ลงพร้อมกับความปราชัยในสงคราม ณ ปี ๒๔๘๘ แต่แล้วอเมริกันได้เข้ามา มีบทบาทเหนือทั้งกองทัพและกรมตำรวจ ตลอดจนเศรษฐกิจและการเมือง โดยสมุนของ ป. อย่าง เผ่า ศรียานนท์ กลายเป็นรัฐภายในรัฐด้วยความร่วมมือของซีไอเอ

กล่าวอย่างสั้นๆ คือ จอมพล ป. และลูกสมุนของเขาสร้างกองทัพบุกขึ้นมาจนเป็นรัฐภายในรัฐ (โดยเฉพาะหลังจากที่ได้ทำลายกองทัพเรือไปแล้วในปี ๒๔๙๔) ด้วยความร่วมมือของสหรัฐ แล้วรัฐไทยก็ถูกสหรัฐจูงจูงไปในทุกๆ ทาง ตั้งแต่เข้าสู่สงครามเกาหลีจนสงครามเวียดนาม โดยมีฐานทัพอเมริกันในเมืองไทยอย่างไม่ต่างไปจากฐานทัพญี่ปุ่นในเมืองเรา เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เลยทีเดียว เมื่อจอมพล ป. มารัฐก็สลายไปเสียแล้ว ดังเขาเริ่มปฏิเสธรูปุ่นในตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็สลายกันไปแล้วเช่นกัน

อเมริกันหันมาดันจอมพล ป. ลงจากอำนาจ เมื่อเห็นว่าเขาดีตัวออกห่าง แล้วยกจอมพล ส. ชื่น ด้วยความร่วมมือของสถาบันระดับสูง ซึ่งทน ป. พินุลสงครามไม่ได้เอาเลย

ส. นั้นนอกจากจะทำลาย ป. และเผ่าแล้ว ยังทำลายคุณค่าในความเป็นไทย ในความเป็นประชาธิปไตย ในทุกๆ ทาง (อย่างน้อย ป. ยังรักษารูปแบบของประชาธิปไตยไว้ และรักษาคุณค่าของความเป็นไทย รวมถึงความเป็นพุทธอยู่ไม่น้อย แม้ความเป็นไทยของเขาอ่อนเป็นไปในทางสากลหรือฝรั่งยิ่งกว่า แต่เขาก็เข้าหาพุทธศาสนาอยู่ด้วย แม้จะไม่ลึกซึ้งหรือเป็นไปแต่ในทางส่วนตัวคล้ายชนชั้นปกครองก่อนหน้าเขาก็ตามที)

ความร้ายกาจของสหรัฐนั้น นอกจากหนุนเผด็จการอันชั่วร้าย ไม่ว่าจะเผ่าหรือสฤษดิ์แล้ว ยังใช้เล่ห์ของคำว่า "พัฒนา" มานี้ยั่วยุผู้คนของ

เราในทุกๆ ทาง แม้จนเสนอให้รัฐบาลห้ามพระสอนในเรื่องสันตฎฐีธรรม และพระส่วนใหญ่ก็อ่อนแอไปตามๆ กัน จนเพื่อรัฐบาลยิ่งกว่าพระพุทธรเจ้า

นอกจากนี้สหรัฐยังใช้คำว่า **พัฒนา** ซึ่งต่อมากลายเป็นคำว่า **โลกาภิวัตน์** มาสะกดให้คนเห็นแต่คุณค่าของเงินและเทคโนโลยี โดยไม่ได้ใช้แต่ระบบการศึกษาและการคณะสงฆ์ หากใช้การโฆษณาชวนเชื่อในทุกๆ ทาง รวมทั้งเพลงพื้นบ้านและหมอลำ โดยเฉพาะก็สื่อสารมวลชน ซึ่งอ้างว่าเสรี แต่ที่แท้คือการสะกดคนให้นิยมความโลก (บริโภคนิยม) ความโกรธ (อำนาจนิยม) และความหลง (อัตตานิยม) ให้เกิดความกลัวที่จะพูดความจริง ความกลัวที่จะทำลายบรรษัทข้ามชาติต่างๆ อภิมหาอำนาจต่างๆ แม้จนหน่วยงานในระดับนานาชาติที่รับใช้ทุนนิยมซึ่งอภิมหาอำนาจและบรรษัทข้ามชาติคุมอยู่ เช่น ธนาคารโลก กองทุนระหว่างชาติ และองค์การการค้าโลก เป็นต้น

แม้สหรัฐจะให้มีการสืบทอดอำนาจไปทางถนอม ประภาส ซึ่งปลาสุนัข การไปแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖-๑๗ แต่แล้วเผด็จการทหารก็ยังต่อต้านประชาธิปไตย และข่มเหงราษฎร ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติมาจนสู่จินดา คราประยูร ในปี ๒๕๓๕

โดยที่บัดนี้ เผด็จการทหารดูจะลดหรือหมดบทบาทลงไปมากแล้ว และดูที่ท่าว่าเราเป็นประชาธิปไตยโดยรูปแบบมากยิ่งขึ้น แต่ประชาธิปไตยได้เข้ามาแทนที่แต่ปี ๒๕๑๖ และมีพลังทางด้านบรรษัทข้ามชาติเข้ามาครอบงำชนชั้นนำของเรายิ่งขึ้นทุกที แม้สหรัฐจะถอนฐานทัพออกไปจากไทยแต่ปี ๒๕๑๗ แต่อิทธิพลของอเมริกันก็ยังไม่ได้ลดน้อยถอยลงไป แถมมีอิทธิพลจากจีนแผ่นดินใหญ่เข้ามาก้าวล้ำอย่างร้ายแรงกว่าญี่ปุ่นเสียอีกด้วย

ทั้งหมดนี้เป็นกงจักรซึ่งชนชั้นนำและผู้คนในกระแสหลักยังสมิทานอยู่ อย่างไม่เห็นคุณค่าของดอกบัว แม้พระอาจารย์บางรูปก็เอาดอกบัวมาบูชากงจักร ในธนาคารแห่งประเทศไทย ด้วยความเสียสละของพุทธศาสนิก ที่มองไม่เห็นโทษของความซับซ้อนซ่อนเงื่อนทางกลไกของกงจักร

ปีศาจอย่างฝรั่ง แล้วนึกว่าทานมัยที่มีแต่ภาวานามัยอย่างพระปาจะเอาชนะ กองทุนระหว่างประเทศได้ โดยไม่ตระหนักว่าจำเป็นต้องอาศัยสุดมัยปัญญา เพื่อเข้าใจในเรื่องโครงสร้างอันยุติธรรมของกงจักรฝรั่ง โดยโยงมาถึง อริยสัจสี่และปฏิจตุสมุปบาทในทางสังคมและการเมืองด้วย ประกอบกับ จินตมัยปัญญาที่เข้าถึงธรรมชาติอย่างที่เป็นความงามและความจริง โดย ภาวานามัยปัญญาจักช่วยให้เราเข้าถึงโยนิโสมนสิการที่แท้ ไม่ใช่การประกาศ ตนว่าเป็นพระอรหันต์แล้วอะไรๆ ก็จะไม่ไต่ได้ด้วยบุญญาบารมี และการประกาศตนเองเป็นพระอรหันต์นั้น ไม่เคยทราบว่ามีมาในพระธรรม วินัยอย่างไร แม้พระอรหันตชีณาสพในสมัยพุทธกาล ผู้ทรงอภิญาอัน วิเศษ ก็ยังไม่อาจสามารถแก้ไขปัญหาทางสังคมได้ แล้วนับประสาอะไรจะ มาเปรียบเทียบกับสมัยนี้ ซึ่งมีโครงสร้างทางสังคมอันซับซ้อนซ่อนเงื่อน และเต็มไปด้วยการเอารัดเอาเปรียบอย่างยากที่คนซึ่งไม่ได้ศึกษาและติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ ทางสังคมจะเข้าใจได้ แม้ท่านผู้นั้นจะเข้าถึง ภาวานามัยปัญญาอันเลิศตามที่ประกาศตนออกมาอย่างปราศจากความ กระดากใจก็ตามที่

๓

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น ขอสรุปให้ฟังเป็นข้อๆ ดังนี้ว่า

๑) การเปิดประตูรับฝรั่งในรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นเหตุแห่งการไถ่เกลียด ศาสนธรรมและวัฒนธรรมเดิมของเราให้เข้ากันได้กับฝรั่ง นับเป็นต้นตอที่มา ของการดูแคลนภูมิธรรมเดิม ซึ่งโยงถึงรัฐธรรมนูญมิก็ตตประโยชน์ในปัจจุบัน ไปสู่สัมปรายักตตประโยชน์ในเบื้องหน้า แม้จนโลกหน้า ซึ่งมีความลึกลับ มหัศจรรย์อันวิทยาศาสตร์อย่างฝรั่งไม่อาจพิสูจน์ได้ ยิ่งปรมัตตประโยชน์ อย่างสูงสุดเกินที่สามัญมนุษย์จะเข้าถึงและนิยามได้ด้วยแล้ว ก็ได้ถูก กระแสอารยธรรมตะวันตกเข้ามาครอบงำให้ชนชั้นนำของเราแทบไม่ ให้ ความสำคัญในอุดมคติดั้งเดิมของเราเอาเลย แต่ทั้งหมดนี้ตีแวดดวงไว้ใน

ชนชั้นนำจำนวนน้อยเท่านั้น ที่ปฏิเสธ **ไตรภูมิพระร่วง** และจักรวาลวิทยาที่ปรากฏในคัมภีร์เล่มนี้ รวมตลอดไปถึงการดูแคลนหรือไม่เข้าใจในเรื่องเมืองแก้วอันกล่าวแล้ว คือพระอมตมหานครนฤพานอีกด้วย

๒) จากรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา กระแสของพวกนักเรียนนอกที่ไปหุบตัวมาจากต่างประเทศนั้น ได้หันไปเลื่อมใสวิทยาการอย่างฝรั่งยิ่งๆ ขึ้นทุกที จนพูดล้อเล่นกันว่าอังกฤษคือเมืองแก้ว และอาศัยการศึกษาแบบฝรั่งและการปกครองที่เอาอย่างอาณานิคมฝรั่งมาใช้ล้างสมองให้ชนชั้นล่างนับถือชนชั้นสูง ซึ่งนับถือฝรั่งอีกที โดยที่ประเพณีนี้ไม่เคยมีมาก่อนรัชกาลที่ ๕ เลย (ความข้อนี้ ข้าพเจ้าได้อธิบายไว้แล้วในเรื่อง **พลิกแผ่นดิน : จากประดิษฐ์มโนธรรม สู่นิติประชาธรรม แล้วเดินทางต่อไปยัง พ.ศ. ๒๕๔๓**)^(๔) ผลงานของการปฏิรูปการเมืองการปกครองในรัชกาลที่ ๕ เป็นเหตุให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจในกรุงเทพฯ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษาอย่างใหม่ ริดรอนการกระจายอำนาจออกไปในท้องถิ่น โดยเทคโนโลยีอย่างฝรั่งช่วยให้มีการหลั่งไหลคนเข้ามาสู่เมืองกรุงมากยิ่งขึ้นทุกที และคนกรุงก็หันไปนับถือฝรั่งยิ่งๆ ขึ้น โดยเฉพาะก็ทางเครื่องยนต์กลไกและวิชาการใหม่ๆ อย่างฝรั่ง ซึ่งผูกติดอยู่กับมิชชันนารีทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้ว่ารถยนต์เป็นของเล่นของชนชั้นสูงในรัชกาลที่ ๕ ที่ ๖ กลายมาเป็นสิ่งซึ่งทุกๆ คนอยากมี จนท้องถนนเกิดการจราจรติดขัดทั่วไปแทบทุกแห่งหน ผู้คนที่อพยพเข้ามาเมืองกรุง รวมถึงการขายกรุงอย่างฝรั่งโดยไม่คำนึงถึงจักรวาลวิทยาตามภูมิธรรมดั้งเดิม เป็นเหตุให้กรุงเทพฯ เต็มไปด้วยผู้คนเกินอัตราส่วนอันสมควร เกิดแหล่งเสื่อมโทรมต่างๆ และมลพิษอันเลวร้ายในบัดนี้ รวมถึงปากคอนกรีตอันน่าเกลียดและเลวร้ายแต่ถ้าถือตามรัฐประศาสนบายในสมัยราชาธิปไตย อย่างน้อย ย่อมมีการสำนึกในคุณธรรมเดิม มีความเอื้ออารีต่อราษฎร และมีความเคารพธรรมชาติตามศาสนธรรมดั้งเดิมอยู่มิใช่น้อย แม้จะนับถือฝรั่ง ก็ยังไม่ถึงกับเลื่อมใสไปเสียเลยทีเดียว

๓) การประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศสยาม เป็น Thailand นั้น เป็น

การถอนรากถอนโคนออกจากคุณธรรมดั้งเดิมทั้งหมด ชนชั้นปกครองรุ่นใหม่ภายใต้การนำของ ป. พิบูลสงคราม ถูกเจ้านายและชนชั้นสูงในสมัยเก่า ถึงกับจับท่านเหล่านี้ไปเข้าคุกเสียเป็นจำนวนมากไม่น้อย การถูกชนชั้นเก่าของ ป. พิบูลสงคราม ออกจะคล้ายพระราชมิติของรัชกาลที่ ๔ ที่ดูแลคนพระเจ้าแผ่นดินก่อนๆ ไปจนถึงแทบทุกพระองค์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาอีกด้วย โดยที่จอมพล ป. เองก็เข้าใจว่า ถูกหลวงวิจิตรวาทการปิ่นหัวให้ไม่เห็นความสำคัญของทั้งรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ (แปลกที่เขาไม่เห็นโทษของรัชกาลที่ ๖) ยิ่งรัชกาลที่ ๗ ด้วยแล้ว เขาทนไม่ได้เอาเลย

จอมพล ป. เคยปรารภอย่างเปิดเผยว่า อยากเห็นกรุงเทพฯ ให้เต็มไปด้วยปล่องไฟของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งควรขึ้นมาแทนที่ยอดพระเจดีย์และซอกฟ้าโบระกาต่างๆ ซึ่งบัดนี้ เขาคงจะสมหวังแล้วกระมังกับปากคอนกรีตแห่งนี้

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การเปลี่ยนชื่อประเทศคราวนั้น จอมพล ป. ถือว่าเป็นการปฏิวัติวัฒนธรรม ซึ่งก็คือการถอนรากถอนโคนความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนที่เคยเคารพตนเอง ที่เคยภูมิใจในการแต่งตัว การกินอยู่ของตน ตลอดจนเคารพบูญ่าตายายของตน แต่แล้วรัฐก็ห้ามน้ำใจความภูมิใจนั้นๆ จนเกือบหมด จนคนพากันจำต้องเชื่อ แล้วเลิพลอยเชื่อตามๆ กันไปว่า คนกลุ่มน้อยโง่เขลา คนจนโง่เขลา จนคนกลุ่มน้อยและคนจนก็พลอยเชื่อตามไปด้วย ที่ร้ายก็ในเรื่องความเชื่อที่ว่า บูญ่าตายายโง่เขลาเพราะไม่ได้เข้าโรงเรียนอย่างใหม่ การกินหมากเป็นสัญลักษณ์ของความล้าหลัง การนุ่งโจงกระเบนเป็นการลอกเลียนแบบเขมร สู้เลียนแบบฝรั่งไม่ได้

ถ้าเรามองย้อนไปในสมัยที่ฝรั่งเศสแรกเข้าไปปกครองอินโดจีน แล้วถามคนญวนว่าทำไมจึงกินหมาก คำตอบของเขาคือเขาต้องการฟันดำเพื่อแสดงความสวยงามอย่างมนุษย์ ไม่ต้องการมีฟันขาวอย่างสุนัข ครั้นความเชื่อดั้งเดิมนี้นี้หมดไป แล้วมีหน้าบรรษัทข้ามชาติยังเข้ามาคุมตลาดในระยะหลังด้วยการโฆษณาชวนเชื่ออย่างชาญฉลาดในการหลอกหลวง ผลก็คือ ยาสีฟันประเภทต่างๆ โฆษณาออกโทรทัศน์กันมากมาย รวมถึงผง

ซักฟอก ยาระดม สนุ่ ฯลฯ ซึ่งคุมโดยบริษัทใหญ่ๆ ๑ หรือ ๓ บริษัท ซึ่งมีกิจการในนานาประเทศและสะดวกให้คนต้องซื้อสินค้า ก็ล้วนทำลายสมุนไพร น้ำผลไม้ อาหารพื้นเมือง ฯลฯ ดังห้างสรรพสินค้าและขบวนการร้านย่อยที่คุมโดยบริษัทเดียวอย่าง 7 & 11 จักทำลายร้านค้าย่อยให้บุบสลายไปตามๆ กันนั่นเอง

๔) ในสมัยราชาธิปไตยแต่รัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา ชนชั้นปกครองรู้ตัวว่าตกอยู่ใต้อิทธิพลของฝรั่ง จึงพยายามเดินตามบ้าง หาทางคัดค้านหรือต่อรองบ้าง แม้ชนชั้นสูงที่เป็นนักเรียนนอกจะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างฝรั่งยิ่งๆ ขึ้นทุกที แต่ก็ยังรักษารูปแบบและประเพณีพิธีกรรมไว้ที่ความเป็นไทยมิใช่น้อย พุทธยังไม่กลายเป็นไสยไปเลย

มาถึงสมัยมาลानาไทยกับการเปลี่ยนชื่อประเทศนั้น ความเป็นไทยไม่เหลือเลย แม้แต่รูปแบบของการแต่งกายและการกินอยู่ อย่างว่าแต่หมากพลูเลยแม้จนปลาร้าปลาเจาก็ถูกดูแลสน พิธีกรรมแบบพุทธก็ถูกรัฐกำหนดให้ตายตัวยิ่งๆ ขึ้น พระถูกสยบยอมโดยรัฐยิ่งๆ ขึ้น แม้จะเป็นมาแต่ ร.ศ. ๑๒๑ แล้ว และพระมหานิกายผงาดขึ้นมาได้บ้างแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔ แต่พอมาถึง พ.ศ. ๒๕๐๕ ก็เป็นจุดเริ่มต้นแห่งอวสานตกาลของคณะสงฆ์ส่วนกลางที่มีการรวมศูนย์อำนาจ ดังความเสื่อมสลายในมหาเถรสมาคมนั้นปรากฏตัวอย่างชัดเจนอย่างยิ่งที่สุดเอาเลยก็ว่าได้กับกรณีสำนักธรรมกาย ซึ่งเป็นเพียงปลายเหตุที่แก้ไขอะไรไม่ได้เพราะต้นเหตุมานแต่ชนชั้นปกครองที่สยบยอมต่อโลก (ทุนนิยม) โกรธ (อำนาจนิยม) และหลง (อัตตานิยม) มาแต่ปี ๒๔๘๒ นั้นแล้ว และร้ายแรงยิ่งขึ้นแต่ปีที่สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจไว้ได้ในปี ๒๕๐๐-๒๕๐๑ ซึ่งถือกันว่าเป็นกิ่งพุทธกาล แล้วความหายนะก็รุนแรงเรื่อยมาในทุกๆ ทาง ยิ่งสฤษดิ์ใช้สถาปนาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มาปิดผนึกเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองของเขา และการทหารของพวกเขาด้วยแล้ว ความเลวร้ายนั้นสาหัสสากรรจ์เกินกว่าจะพรรณนา แต่พวกเขายักคตินาก็ยังนิยมชมชอบเผด็จการอันเลวร้ายอย่างน้อยยิ่งกว่าชนชั้นสูงในสมัยราชาธิปไตย ซึ่งพอใจกับระบอบอาณานิคมของ

ฝรั่งเสียอีก ที่ร้ายก็คือ พระผู้ใหญ่ในระบบศูนย์อำนาจก็พลอยนิยมชมชอบ โลก โกรธ หลงไปด้วยตามๆ กัน และยกย่องเจ้า ยกย่องเผด็จการอย่าง เชื่องๆ อย่างน่าละอาย โดยไม่เข้าใจเนื้อหาสาระของบรมธรรม หรืออย่างน้อยก็โยงมาสอนตนเองหรือคนร่วมสมัยไม่ได้ในทางสังคมและการเมือง

๕) กระแสต่อต้านเผด็จการหรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น มีนาย ปรีดี พนมยงค์ เป็นตัวนำ ซึ่งไม่ต้องการเพียงเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากเจ้ามาสู่ขุนนาง หากเขาต้องการให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจ ชะตากรรมของส่วนรวม โดยเชื้ออาทรออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่าง เสมอป่าเสมอไหล ช่วยให้เกิดขบวนการกู้ชาติในประเทศนั้นๆ ได้รับการสนับสนุนจากไทย ดังไทยเองก็ต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นในทุกๆ ทาง โดย นายปรีดีต้องการความเสมอภาคทางเศรษฐกิจยิ่งๆ ขึ้นทุกที นอกเหนือ จากความเสมอภาคทางการเมืองเท่านั้น ผลก็คือเขาถูกต่อต้านมาแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ แม้ในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ เสียงค้านของเขาก็ลดอำนาจทางการเมืองของเขาลงเรื่อยๆ จนต้องออกจากคณะรัฐมนตรีไปอยู่ในคณะผู้สำเร็จ ราชการแทนพระองค์ ซึ่งใครๆ ก็อว้านคือเจวิด แต่แล้วเขาก็ใช้สถานะ นั้นนำขบวนการเสรีไทยกู้ชาติได้สำเร็จ และเปลี่ยนชื่อประเทศ ตลอดจน เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและการเมืองกลับไปสู่สันติประชาธรรมได้สมัย หนึ่งด้วย

ทั้งนี้ โดยมีมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเป็นฐานที่ สำคัญในการฟูมฟักประชาธิปไตย อย่างต่อต้านเผด็จการ และศิษย์สำนัก นี้ที่เป็นคนธรรมดาสามัญได้ไปมีบทบาทอย่างสำคัญทางการเมือง ด้านความ เป็นผู้นำอย่างเสียสละและอย่างกล้าหาญทางจริยธรรม ถ้านายปรีดีไม่ กระเด็นไปจากอำนาจในปี ๒๔๙๐ เขาอาจนำประชาธิปไตยของไทยเรา ออกพ้นจากเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพอย่างฝรั่ง ลงมาหาความ เป็นพุทธตามรูปแบบของธรรมิกสังคมซึ่งมีคณะสงฆ์เป็นตัวอย่างก็ได้ ใคร จะไปรู้

การเกิดชื่อ Thailand ขึ้นอีกในปี ๒๔๙๒ และคำว่า การเมือง หาย

ไปจากชื่อมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น ถ้ามองอย่างเผินๆ ก็ไม่มีอะไร
 หนักหนาสาครอะไร แต่ถ้าว้าชื่อเป็นสัญลักษณ์ซึ่งสื่อถึงเจตนารมณ์และ
 กิจกรรมที่สยาม หรือ Siam หมายถึง ความเสมอภาคของชนชาติต่างๆ
 เผ่าชนต่างๆ อย่างที่ทุกๆ คนมีความภูมิใจในวัฒนธรรมต่างๆ ของตน นั้น
 ย่อมเป็นพื้นฐานอันสำคัญในการต่อต้านวัฒนธรรมแบบบริโศค ซึ่งฝรั่ง
 โดยเฉพาะกับรัชชัฒชาติต้องการล้างสมองให้ทุกๆ คนนิยมวัฒนธรรม
 หนึ่งเดียว ซึ่งมีโคลาโคล่า เนสกาแฟ และอาหารแดกด่วนต่างๆ ตลอดจน
 จังก์ฟู้ด ฯลฯ เป็นสัญลักษณ์ รวมถึงการแพทย์แบบฝรั่ง ซึ่งมีบรรษั
 ยาจำนวนมากน้อยคุมอยู่อีกด้วย (โดยไม่ต้องเอ่ยถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์
 อย่างใหม่ก็ยังได้ว่าแพลงแพลงเพียงใด และก้าวก้าวมนุษยชาติขนาด
 ไหน) โดยที่ถ้าเราไม่ถูกถอนรากถอนโคนออกจากความภูมิใจในวัฒนธรรม
 ต่างๆ ของเราแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ เป็นต้นมา เราน่าจะยืนหยัดต่อสู้กับบรรษั
 ฒชาติได้ดีกว่านี้

คำว่า **การเมือง** ที่หายไปจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคำว่า
อธิการบดี เข้ามาแทนที่ **ผู้ประศาสน์การ** นั้น ไม่ใช่ไม่สำคัญ เพราะ
 จอมพล ป. เข้ามาเป็นอธิการบดีคนแรก และนายกรัฐมนตรีคนสุดท้ายที่
 เป็นอธิการบดี คือ จอมพล ถนอม กิตติขจร แล้วเรายังไม่เห็นอีกหรือว่
 สถาบันการศึกษาที่เตรียมคนให้เป็นคนกล้าหาญทางจริยธรรมที่เรียนรู้
 อย่างเป็นองค์รวม (ธรรมศาสตร์) ต้องมาเรียนรู้เป็นเสี่ยงๆ เพื่อความเป็น
 ผู้ตาม เพื่อความเป็นขุนนาง และถูกจ้างอย่างมหาวิทยาลัยอื่นๆ

นิมิตตีกติตรงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังสืบเชื้อทาง **การเมือง**
 มาได้ในขบวนการเอกราช จนบางคนไปร่วมอยู่กับสมัชชาคนจน จนคนปลาย
 อ้อปลายแหลมเหล่านั้นตื่นตัวขึ้น ทั้งๆ ที่ถูกเบียดเบียนบีทามาแต่ พ.ศ.
 ๒๔๘๒ และโดนุ้ยู่อย่างร้ายแรงยิ่งขึ้นในสมัยของการพัฒนา ซึ่งเริ่ม
 มาแต่สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ภายใต้การนำของสหรัฐ จนถึงเขื่อนปากมูลโดย
 ธนาคารโลกเมื่อเร็วๆ นี้

กล่าวได้ว่า คนจนที่รวมตัวกันได้นี้ ได้อาศัยพระธรรมและพระสงฆ์

บางรูปที่อยู่ปลายข้อปลายแขน จนเป็นพลังอันอาจเป็นรากฐานทางสันติ
ประชาธรรมได้ ใครสนใจในเรื่องนี้ ควรอ่าน *Seeds of Hope*^(๙) โดย
สนิทสุตา เอกชัย และ *Socially Engged Buddhism for the New
Millennium*^(๑๐) ที่จัดพิมพ์ถวายพระธรรมปิฎก (ปยุตฺโต) เมื่อมกราคม
๒๕๔๒ นี้ (ถ้าไม่อ่านหนังสือภาษาอังกฤษเดียวจะไม่เชื่อกัน)

ชนชั้นกลางที่เคยได้รับการสั่งสอนให้สนใจแต่เงิน แต่กับความมั่นคง
ของครอบครัวและวิชาชีพ ได้ออกมาต่อสู้กับเผด็จการร่วมกับนิสิตนักศึกษา
และประชาชนเป็นระลอกๆ แต่ พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๙ เรื่อยมา
จน พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น พอนึกว่าได้ชัยชนะก็กลับไปประกอบธุรกิจอย่างไม่
คำนึงถึงสังคมเอาเลยก็ได้ ชนชั้นกลางถูกบ่อนข้อมูลและความเชื่อ
จากสื่อมวลชนกระแสหลัก ซึ่งอยู่ฝ่ายนายทุนและขุนศึก โดยโยงใยไปยัง
บรรษัทข้ามชาติ รวมถึงบริษัทซีพีทีในประเทศนี้ด้วย ดังการปิโตรเลียม
แห่งประเทศไทยก็คือสมุนรับใช้ของบริษัทยูโนแคลที่สหรัฐและโตทัลฝรั่งเศส
ยิ่งกว่าจะรับใช้รัฐบาลไทย ยิ่งราษฎรไทยด้วยแล้ว บริษัทพวกนี้ไม่คำนึง
ถึงเอาเลย รวมถึงการที่บริษัทพวกนี้ไม่คำนึงถึงความสมดุลของสิ่งแวดล้อม
ทางธรรมชาติด้วย

น่ายินดีก็ตรงที่ เมื่อชนชั้นกลางทางกาญจนบุรีออกมาต่อต้านการ
ปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยที่ทำลายป่าเมืองกาญจนบุรี ทำลายทรัพยากรของ
ชาวบ้าน พวกเขาได้ตื่นตัวและรวมตัวกันขึ้น แล้วโยงใยอย่างอิทธิปาปัยดา
ไปถึงปัญหาทางสิทธิมนุษยชนของพม่า โดยสมัชชาคนจนก็เข้ามาร่วม นิสิต
นักศึกษาก็เข้ามาร่วม รวมถึงขบวนการในองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ และ
คนพื้นเมืองเผ่าต่างๆ อีกด้วย

จากการจุดประกายทางกาญจนบุรีเมื่อสองปีก่อน ชนชั้นกลางได้
ตื่นตัวขึ้นแทบทุกจังหวัด บางจังหวัดอาจตื่นตัวก่อนกาญจนบุรีเสียด้วยซ้ำ
ไม่ว่าจะกรณีภาพยนตร์ เรื่อง *The Beach* โรงไฟฟ้าที่ประจวบคีรีขันธ์
สถานีทดลองนิวเคลียร์ ที่นครนายก การรังแกชนกลุ่มน้อยที่เชียงใหม่ การ
สร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น หรือการวางท่อแก๊สทางสงขลาไปมาเลเซีย ฯลฯ

ทั้งหมดนี้เป็นนิมิตหมายในทางสร้างสรรค์อันควรแก่การจับตามอง
ควรสนับสนุน และควรร่วมมือ ดังขบวนการศึกษาแบบใหม่ๆ ที่ใช้ไตร
สิกขาเป็นแกน เพื่อปลูกฝังในธรรมสำนึกของแต่ละคนให้เดินตามแนวทาง
ของศาสนธรรม แล้วนำอหิงสธรรมมาใช้แก้ปัญหาของสังคม

และน่ายินดียิ่งกว่านี้ก็คือกรณีที่แม่ทัพนายกองเริ่มเห็นบทบาทชัดเจน
ขึ้นในการที่ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ควรลดอาวุธยุทโธปกรณ์ลง
เพราะงบประมาณแผ่นดินมาจากภาษีอากรของราษฎร ควรกลับไปปรับใช้
ประชาชนทางด้านสาธารณสุขมูลฐานและการศึกษาของทวยราษฎร์

นิมิตดีอีกประการหนึ่งก็คือ ขบวนการสาธารณสุขอย่างไทยและ
องค์การพัฒนาเอกชนเริ่มต้นตัวและขยายตัวเช่นเดียวกับการศึกษานอก
ระบบและขบวนการประชาชน ซึ่งมีพระสงฆ์ของคณะเจ้าอนุกรมแห่งล้านนา
ด้วยแทบทุกแห่งหน

ถ้าทั้งหมดนี้ได้รับการสนับสนุนจากคนในรัฐบาลและในวงการราชการ
ที่เข้าใจความเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง ย่อมมีทางที่เราจะเปลี่ยนกงจักร
ให้เป็นดอกบัวได้ โดยเริ่มแต่ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ อย่างฝรั่ง เพราะนั่นตรงกับ
ชาตกาลครบศตวรรษของนายปรีดี พนมยงค์ โดยเราควรนำเอากำหนด
นั้นเป็นเครื่องมือในการรวมตัวกันผลักดันให้กงจักรในแฉวงของประชาชน
กลายเป็นดอกบัวมาให้จงได้ แล้วขยายออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านด้วย
ดังก่อนที่นายปรีดีจะปลาสนาการไปจากอำนาจในปี ๒๔๙๐ ได้มีการ
วางฐานให้เกิดสมัชชาเอเชียอาคเนย์ขึ้นด้วยแล้ว และนี่คือต้นแบบที่
อาเซียนควรเอาเยี่ยง แต่จะไปหวังอะไรได้กับผู้นำของรัฐต่างๆ แม้จนผู้นำ
ของไทย ผู้นำของสงฆ์ไทย และระบบต่างๆ ทั้งทางราชการและการ
ศึกษา แม้มหาวิทยาลัยจะออกมาอยู่นอกกำกับของรัฐบาลแล้ว แต่ถ้ายัง
ผูกติดอยู่กับกงจักรแบบฝรั่ง ก็จักแสดงบทแห่งความเป็นไทในทางวิชาการ
ไม่ได้เอาเลย ในขณะที่ใครก็ตามในกระแสหลัก หากกล้าเปลี่ยนจากมิชญา
ติฐิมาสมาทานสัมมาทิฐิแล้วไซ้ ดอกบัวจะรองรับให้เขานั้นๆ ได้ผุดขึ้นพัน
น้ำอย่างงดงาม อย่างเป็นเกียรติเป็นศรีโดยแท้

โดยเฉพาะก็มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น อธิการบดีเป็นเลขานุการงานฉลองศตวรรษแห่งชาติกาลของนายปรีดี พนมยงค์ ควรที่เขาจะปรึกษาหารือคณาจารย์ที่ต้องการปรับปรุงสถาบันการศึกษาและคุณภาพของครูและศิษย์ โดยน่าจะหาสาระให้สถาบันการศึกษาแห่งนี้มีเนื้อหาที่เป็นองค์รวมอย่างมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้ ทั้งนี้มิได้หมายถึงการถอยหลังเข้าคลอง หากนำเอาอดีตมาปรับเพื่อรับใช้ปัจจุบันอย่างรู้เท่าทันตนเองเพื่อถ่วงทางไปสู่อนาคตด้วยการใช้ไตรสิกขาเป็นองค์คุณที่สำคัญ

แม้สถาบันไทยคดีศึกษาก็ควรโยนไปยังเนื้อหาสาระแห่งความเป็นไทยและไท ตลอดจนความเป็นสยามในสุวรรณภูมิแห่งนี้ว่า เราควรมีบทบาทอย่างไรในความเป็นมนุษย์ ในความเป็นไทยและไท ซึ่งโยนโยนไปถึงเพื่อนบ้านอย่างเสมอภาคเสมอไหลได้อย่างไร เพื่อด้านกระแสหลักที่เข้าไปยุ่งิยุ่งำประเทศเพื่อนบ้าน เพราะสมาทานกังจักรเป็นหลักการ ในขณะที่เราควรใช้น้ำ ใช้โคลนตม และใช้ใบบัว และดอกบัวเป็นองค์คุณเพื่อตนเอง เพื่อเพื่อนร่วมชาติ และเพื่อนบ้านใกล้เคียง

แม้ประเด็นที่ข้าพเจ้าพูดในวันนี้ ก็น่าจะเป็นหัวข้อแห่งการสัมมนาทางวิชาการของไทยคดีศึกษาให้ลึกซึ้งยิ่งกว่าที่ฝรั่งจัดขึ้น ณ มหาวิทยาลัยไมแนชเมื่อทศวรรษที่แล้ว จะหาทางสลัดกังจักรฝรั่งออกไปได้อย่างไร โดยอาจจะหาดอกบัวหรือดอกอื่นๆ จากตะวันตก แม้จนดอกซากุระหรือดอกทานตะวันจากญี่ปุ่นมาประสมกับคุณธรรมของเราก็ได้ ดังการโยนไปยังองค์กรพัฒนาเอกชนในนานาประเทศ และสถาบันการศึกษาแบบศาสนธรรมหรืออย่างเป็นองค์รวมในต่างประเทศ เช่น สถาบันโรปะ ที่สหรัฐ Shumacher College และ Sharpham College ที่อังกฤษ โดยไม่ต้องเอ่ยถึงขบวนการสรรพเวทย์ของคานธีที่อินเดียก็ยังได้ ตลอดจนสำนักวิจัยที่แหวกแนวออกไปจากกระแสหลัก อย่าง New Road Map และ Redefining Progress ที่สหรัฐ และ New Economic Foundation ที่อังกฤษ หรือ International Forum for Accessible Science ที่สวิส

แม้जनคนในวงการรัฐบาลและราชการที่ต้องการประสานกับคนนอก
กระแสหลัก ก็น่าจะเชื่อเชิญเขามาหารือกัน หาทางคิดให้เป็นองค์รวม แล้ว
นำมาทำเป็นกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์เพื่อเอาชนะทุกขสัจในสังคม

ที่น่าตราไว้ก็คือ หนังสือภาษาอังกฤษนอกกระแสหลักนั้น มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ของเรายังมักไม่รับรู้กันเลย ทั้งๆ ที่มีแปลเป็นไทยแล้ว
เช่น *จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ*^(๑๑) และ *เต๋าแห่งฟิสิกส์*^(๑๒) โดยที่เมื่อ
ข้าพเจ้าไปอภิปรายให้สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยเมื่อปี ๒๕๔๐
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งไม่รู้จักหนังสือสอง
เล่มนั้นด้วยซ้ำ โดยที่ถ้าเราไม่รู้จักนักเขียนนอกกระแสหลักอย่าง ไอ์วัน
อิลิช, นอม ชอมสกี, เฮาวาต ซิน, เอค นอร์แมน, จอน พิลเบอร์, ชารอน
เบเดอร์, และมาร์ก เคอดิส แล้วไซ้ เราจะรู้ได้อย่างไรว่า ในแวดวงของ
ฝรั่งก็มีคนทำทฤษฎีจักรวาลอันน่าเรียนรู้จากเขากันมิใช่น้อย ยัง
นักคิดนักเขียนในทวีปเอเชียของเรา เราก็ไม่น่าจะมองข้าม ใครบ้างที่รู้จัก
วันทนา ศิวะ, รัชนี โคตารี, อาคิส นันตี, อับดุลราห์มาน วาหิด, อารีฟ
บุติแมน และจันทร์หา มุสซาฟา แต่ก็ยังดีที่บุคคลเช่น ทะโลลามะ, ดิซ
นัทฮันห์ และ ตรุงป้า รินโปเช เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมากขึ้นแล้ว
จากงานแปลที่เป็นภาษาไทย

อย่างน้อยในแง่นี้ *ปวารณสาร* และเสมสิกขาลัย ตลอดจนมูลนิธิ
โกมลคีมทอง ได้ทำงานด้านเป็นองค์กรรวมและเกื้อกูลศาสนธรรมอย่าง
นอกระบบมาเป็นเวลากว่าสองทศวรรษแล้ว อธิการบดีมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ก็เป็นกรรมการของมูลนิธินี้ ซึ่งมีนายปวย อึ้งภากรณ์ เป็น
รองประธานกรรมการมาแต่แรกตั้งในปี ๒๕๑๔ อธิการบดีเกื้อกูลมูลนิธิ
นี้มาก หากเขาจะเรียนรู้จากมูลนิธินี้และจากหน่วยงานเอกชนอื่นๆ ก็จะเป็น
การกระทำอย่างที่ราชสีห์เรียนจากหนูได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

ถ้าต้องการศึกษาและวิจัยให้ลึกซึ้งลงไป ก็น่าจะหาทุน ทั้งนี้โดยไม่
ต้องมาทำกันให้เป็นกอบเป็นกรม เป็นหนี้เป็นสิน โดยเฉพาะในแนวทาง
แห่งองค์รวมนอกกระแสหลัก เสียดยที่ราชบัณฑิตยสถานที่ตั้งขึ้นใน

สมัยจอมพล ป. สภาวิจัยแห่งชาติที่สร้างขึ้นในสมัยจอมพล ส. แม่จัน สกว. (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนการวิจัยแห่งชาติ) ที่สร้างขึ้นในสมัยนาย อานันท์ ปันยารชุน นี่เอง ล้วนลงร่องตามแบบกงจักรฝรั่งไปหมด หาไม่ก็ วิจัยกันในประเด็นซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับนักวิจัยยิ่งกว่าเพื่อทวยราษฎร์ และยังไม่มีการที่เข้าไปในทางที่เป็นองค์รวมอย่างนอกกงจักรปีศาจของฝรั่ง เอาเลย

จะผันมากไปไหม ที่จะให้สถาบันอย่างไทยคดีศึกษาและมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์เป็นผู้นำในการแหวกว่ายไปให้พ้นกงจักรปีศาจกลับมาสู่ความเป็น ดอกบัว เพื่อผุดให้พ้นน้ำ ด้วยการร่วมมือกับผู้คนนอกแวดวงวิชาการ ซึ่งตื่นตัวกันยิ่งๆ ขึ้นทุกทีแล้ว

๔

กล่าวกันว่า เมื่อกรุงโรมกำลังไฟใหม่นั้น พระจักรพรรดิเนโรทรงดนตรี อยู่อย่างเบิกบานพระทัย จนพวกคริสเตียนกล่าวว่าพระองค์ทรงเป็น ต้นตอแห่งอัคคีภัยคราวนั้นด้วยซ้ำไป ถ้าจะนำกรณีนี้มาเทียบกับเราใน สมัยนี้ ก็คือชนชั้นปกครองเป็นเหตุให้นำเราเข้าสู่กงจักรปีศาจ ถ้านักวิชาการไม่เห็นภัยในเรื่องนี้ สถาบันทางวิชาการก็จะศึกษาวิจัยและสั่งสอนกัน แต่ในเรื่องซึ่งห่างไกลจากทุกขสังขทางสังคม คือนักวิชาการก็เป็นประดุจ นักดนตรีของเนโรนั่นเอง

สิ่งซึ่งทำลายเราอยู่ในเวลานี้นั้นยิ่งใหญ่สุด แต่เราก็มีโอกาสที่จะเอาชนะมันได้ ถ้าเราตื่นขึ้นจากความมกมายที่ถูกกงจักรปีศาจครอบงำอยู่ โดยที่ชนชั้นปกครองแทบทั่วโลกถูกสะกดให้ติดตรึงอยู่กับความคิดในกระแสหลัก จนเทคโนโลยีเป็นชาตกรที่ยิ่งใหญ่กว่าอัคคีภัยของกรุงโรม เพราะขยาย ทารุณกรรมออกไปแทบทั่วโลกด้วยการโฆษณาชวนเชื่อ และด้วยอาวุธ อันเลวร้ายในแทบทุกๆ ทาง จนผู้คนสยบยอมอยู่กับวัฒนธรรมแบบบริโภค จนใครที่ไม่มียานทำรู้สึกว่าคุณไร้สมรรถภาพ ถ้าใครได้เงินเดือนมาก ก็

ต้องเสเพลถึงเกินความจำเป็นมากยิ่งขึ้นๆ ขึ้นตามอัตราส่วน เพราะอิทธิพลของสื่อที่สะกดคนไว้ได้ ในขณะที่สถาบันการศึกษาก็ผลิตคนให้ว่างงานยิ่งขึ้น ให้หมดความกล้าในการตัดสินใจในเรื่องที่เป็นสาระต่างๆ ยิ่งๆ ขึ้น

รูธเวด คิดเลอร์ ประธานสถาบันจริยธรรมในระดับโลก (Institute for Global Ethics) ได้ศึกษาวิจัยมาแล้วใน ๑๖ ประเทศ ผลสรุปปรากฏว่า ที่ทุกคนเห็นร่วมกันคือ **สัจจะ** (ขอให้เทียบกับคำขวัญของหลวงประดิษฐมนูธรรมที่นำพุทธภาษิตมาอ้าง) **ซื่อสัตย์สุจริต** (โดยใช้สมรรถภาพอย่างไม่เห็นแก่ตัว) **เมตตากรุณา** (เยื่อใยต่อผู้อื่น) **เสรีภาพ** (ในการไม่ถูกกดขี่ข่มเหง) **ความยุติธรรม** (ไม่เอาเปรียบกันและกัน) **ชุมชน** (ที่เข้ากันได้ อย่างไม่ใหญ่โตเกินไปนัก) **เคารพทัศนะที่ต่างกัน** (แม้จะต่างชาติ ต่างศาสนา ต่างอุดมการณ์) **ความรับผิดชอบ** (ต่อตนเองและส่วนรวม ต่อหน้าที่การงาน) และ **เคารพชีวิต** กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการไม่ช่วยหรือรับใช้คนที่เดือดร้อนถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมที่สำคัญ ประเด็นก็คือ สถาบันการศึกษาแห่งไหนศึกษาและวิจัยในเรื่องเหล่านี้อย่างเป็นทางการบ้าง

ระบบเศรษฐกิจซึ่งอ้างว่าเป็นแบบเสรีที่เราตราไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น หมายความว่าคนรวยจะช่วยคนจน ประเทศที่ร่ำรวยจะช่วยประเทศที่ยากจน โดยที่ถ้าคิดตัวเฉลี่ยว่า ระบบนี้จะช่วยให้เงินตราของทุกๆ คนเพิ่มขึ้นปีละ ๓ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งหมายความว่า อีกสิบปีข้างหน้า ตัวเฉลี่ยคนในเอธิโอเปียจะมีรายได้ปีละ ๕๐ เหรียญสหรัฐ ในขณะที่คนในสหรัฐจะมีรายได้ตัวเฉลี่ยปีละ ๗,๐๐๐ เหรียญ

รัฐเคเรล่าในอินเดียที่ปฏิเสธเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม ใช้วิธีที่นายปริดี พนมยงค์ เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจมาแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐนั้นสามารถให้ทุกๆ คนอ่านออกเขียนได้ได้หมด อัตราทารกและเด็กที่เสียชีวิตน้อยเท่ากับหรือใกล้เคียงกับประเทศอุตสาหกรรมที่ร่ำรวย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติสมดุล รายได้ของผู้คนใกล้เคียงกันเป็นส่วนใหญ่ สตรีมีสิทธิอย่างน่าเป็นแบบอย่างให้ที่อื่น แต่เราเกือบไม่รู้จักรัฐนี้ในอินเดียเอาเลย โดยที่รัฐนี้ถูกระบบโลกาภิวัตน์ขยายเข้าไปทำลาย จำเดิมแต่อินเดียกลายเป็น

สภาพมาเป็นทุนนิยมยิ่งๆ ขึ้นทุกที ดังลาดักในประเทศนั้น ซึ่งควรเป็นแบบ
อย่างการพัฒนาในทางภูมิปัญญาของพุทธ ก็ถูกทำลายยิ่งขึ้นทุกที ดังที่
ภูฐานก็หมดสภาพของความเป็นตัวอย่างที่ดีไปแล้ว

เมื่อภูฐานต้องการวางแผนเศรษฐกิจแบบพุทธนั้น ESCAP ขอให้ผู้
อำนวยการสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเวลานั้น ไป
ร่วมให้ความเห็น เพราะเขาคณนั้นเป็นนักเศรษฐศาสตร์ ผลก็คือกษัตริย์
ภูฐานไม่รับแผนดังกล่าว รับสั่งว่า นั้นมันแผนเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของ
ฝรั่ง ถ้าต้องการแบบนั้น ท่านขอให้ฝรั่งมาถวายเป็นเสียแล้ว น่าเสียดาย
ที่ไทยเราเองเกือบไม่มีนักเศรษฐศาสตร์ในเชิงพุทธเอาเลย แม้นายปรีดี
พนมยงค์ จะเริ่มไว้ให้แล้วกว่า ๖๐ ปี เสียอีก ทั้งนี้แสดงว่า เราไม่กลับไป
แสวงหาภูมิธรรมดั้งเดิม ยิ่งที่เก่าแก่ไปกว่านั้นแล้ว เราเห็นว่าล้าสมัยหมด
แล้วกระนั้นหรือ

เราไม่แต่ต้องปฏิเสธเศรษฐกิจแบบกงจักรฝรั่ง แม้เงินตราที่เราเอา
อย่างฝรั่งมาแต่รัชกาลที่ ๔ และธนบัตรที่เกิดขึ้นแต่รัชกาลที่ ๕ ก็น่าจะถึง
เวลาตั้งข้อกังขากันได้แล้ว โดยที่ชุมชนนอกกระแสหลักคิดใช้เงินตรา
ท้องถิ่นกันยิ่งๆ ขึ้นทุกทีแล้ว ถ้าใครสนใจในเรื่องนี้ น่าจะศึกษาและวิจัย
กันเป็นอย่างยิ่ง

ประเด็นที่สำคัญอันสถาบันทางวิชาการอย่างธรรมศาสตร์และไทย
คดีศึกษาควรวิจัยคือ ทำอย่างไรระบบเศรษฐกิจของชุมชนต่างๆ และมวลชน
ทั้งหมดจึงจักปลอดจากหนี้สินโดยเป็นไทแก่ตัวได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้จำ
ต้องอิงคุณธรรมทางฝ่ายพุทธ และแสวงหาเศรษฐศาสตร์แนวพุทธให้ได้
ด้วย นายนิตินายอภิชัย พันธเสน กำลังวิจัยในเรื่องนี้ และได้แปล
งานของเดวิด คอตตัน ออกมาแล้วด้วย ชื่อ *เมื่อบรรษัทครองโลก*^(๑๑) แต่
งานล่าสุดของนักเขียนคนนี้ ควรนักที่จักต้องเป็นที่รับรู้กันในหมู่นักไทยที่
ต้องการไปพ้นการครอบงำของกงจักรปีศาจ เล่มล่าสุดนี้ ชื่อ *The Post
Corporate World : Life After Capitalism*^(๑๒)

หนี้สินของประชาชนก็ดี หนี้สินของประเทศที่ยากจนก็ดี จำต้อง

ปลอดภัยไปได้ น่าดีใจที่มีขบวนการฝ่ายคริสต์จักรที่เรียกร้องธนาคารโลก และสถาบันการเงินในระดับโลกให้เลิกหนี้สินทั้งหมด หากพวกพุทธเรา และนักวิชาการของเราไม่ติดตามความก้าวหน้าในเรื่องนี้ นับว่าเรามัวแต่เป่าปี่สีซออยู่ท่ามกลางอัคคีภัยที่กำลังเผาผลาญโลก

อนึ่ง รัฐบาลทุกแห่งหนอ่อนตัวลง และทำการโดยไม่คำนึงถึงสันติ ประชาธรรม งบประมาณก็หมดไปกับความสิ้นเปลืองต่างๆ ทั้งทางทหาร ทางการศึกษา แม้จนทางการศึกษา และสาธารณสุข ถ้า ดูตัวเลขจะเห็นได้ว่า งบประมาณการศึกษาส่วนใหญ่หมดไปกับเงินเดือน อาจารย์ และอุปกรณ์ต่างๆ ยิ่งกว่ามุ้งที่เนื้อหาสาระของความเป็นมนุษย์

แทบทั่วโลกมีขบวนการเลือกตั้งประชาชนตามชุมชนต่างๆ เพื่อเป็น ตัวกำหนดบทบาทของรัฐ เพื่อให้รัฐบาลและราชการลดส่วนความสำคัญ ลง ถ้าสถาบันการศึกษาของเราเข้าหาประชาชนยิ่งขึ้น ดังมหาวิทยาลัย เทียงคีนเริ่มขึ้นบ้างแล้วทางเชียงใหม่ ภายในเวลาอันไม่ช้า มหาวิทยาลัย ก็จะออกนอกหอคอยมาข้างมาอยู่เคียงข้างประชาชน เพื่อพุ่มพักบัวให้อยู่ เหนือน้ำได้ น่าจับตามองมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไม่แต่มหาวิทยาลัยเที่ยง คีนซึ่งทำนอกรูปแบบอย่างเป็นทางการ แม้ในรูปแบบของทางราชการก็มี สถาบันประยุกต์วิทยาเกิดขึ้น เพื่อความฟื้นตัวของประเทศต่างๆ ทาง ลุ่มน้ำแม่น้ำโขง ตั้งแต่คุณหมิงเรื่อยมาจนพม่า ลาว ไทย กัมพูชา และ เวียดนาม

ถ้ามหาวิทยาลัยและหน่วยงานเอกชนจะช่วยกันหันระบบเศรษฐกิจ ไปพึ่งเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น ใช้แสงอาทิตย์แทนพลังน้ำ พลังแก๊ส พลังนิวเคลียร์ จะน่าสนใจนัก ดังขบวนการเช่นนี้มีมากขึ้นทุกทีแล้ว และ สถาบันเทคโนโลยีที่เหมาะสมนั้น ชุมชนเกอ์ตั้งขึ้นมาอย่างได้ผลกว่า สองทศวรรษแล้ว พวกเราติดตามบ้างไหม และในประเทศออสเตรเลีย มี ประชามติที่ไม่รับสถานีนิวเคลียร์ในทุกๆ ทาง จนขยายความคิดนี้ออกไป ยังเยอรมันและแคนาดาด้วยแล้ว รัฐบาลพวกนั้น (ไม่ใช่ประชาชน) จึงเอา เรื่องปรมาณูเพื่อสันติมาหลอกรัฐบาลไทย และจะให้รัฐบาลออกจาก

กงจักรอันนี้ได้ ประชาชนต้องตื่นตัวมาร่วมตัวกันยิ่งกว่านี้ ถ้ามีมหาวิทยาลัยเป็นตัวเชื่อมโยงด้วยจะเหมาะสมยิ่งนัก

ระบบการศึกษาของเราเอง ควรเน้นที่ความคิดอย่างประสານไปกับจิตใจ และความเข้าใจในเรื่องทุกขสัจของสังคม ซึ่งมีโครงสร้างอันอยู่ดิธรรมครอบงำอยู่ ถ้าเราไม่ตีประเด็นข้อนี้กันให้แตก การศึกษาของเรานอกจากจะไร้ผลอย่างหมดประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นตัวเชื้ออาหารต่อกงจักรปีศาจอย่างสำคัญอีกด้วย

ถ้าสถาบันการศึกษาเข้าใจเนื้อหาสาระของรัฐและราชรัฐ ก็จะท้าทายระบบการสาธารณสุขแบบฝรั่ง และระบบการศึกษาแบบเป็นเสียงๆ รวมตลอดถึงระบบการปกครองแบบรวมศูนย์ และงบประมาณที่เน้นไปทางด้านทหารควรเปิดกว้างทางการเรียนรู้ทางแพทย์ ที่ไม่ควรถูกระบบทุนครอบงำจนโรงพยาบาลเอกชนแทบไม่ไยดีคนจน และเดินตามกันฝรั่งอย่างถูกโลกจริตและอริชาครอบงำ

ถ้าสถาบันการศึกษาร่วมกับประชาชนจนสร้างพลังอันชอบธรรมขึ้นมาได้ เราควรเรียกร้องได้ในเรื่องเลิกการเกณฑ์ทหาร ในเรื่องการเสียภาษี เท่าที่เรากำหนดได้ว่าเงินของเราจักไม่ถูกใช้ไปในการซื้ออาวุธ ในการใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยของราชสำนัก เราอาจท้าทายสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้กลับมาเป็นของราษฎรอย่างแท้จริง รวมถึงการปฏิรูปที่ดินซึ่งจอมพล ป. เริ่มไว้ก่อนปลาสนาการไปจากอำนาจ ซึ่งอาจเป็นคุณค่าความดีชิ้นสุดท้ายของเขาคนนี้ก็ได้อีก โดยที่การเก็บภาษีอย่างใหม่ในยุโรปที่โยงไปถึงความยุติธรรมในสังคม และโยงไปถึงความสมดุลทางธรรมชาตินั้น น่าสนใจนัก รวมถึงระบบการเกษตรที่ปลอดสารพิษต่างๆ ด้วย ดังเมืองไทยเราก็มีขบวนการพวกนี้ที่พระมีส่วนร่วมอย่างน่าจับตามอง และควรโยงความเป็นไทยไปยังความเป็นสากลด้วย

ที่ว่ามานั้นเป็นเพียงบางตัวอย่างที่เสนอให้ประกอบการพิจารณาเพื่อการออกจากกงจักรไปสู่ดอกบัว โดยที่ในแนวความคิดเช่นนี้ มีกว้างขวางมากขึ้นและลึกซึ้งลงด้วย ดังทางเมืองไทยเราเองก็เป็นที่ตั้งของขบวนการ

ทางเลือกออกไปจากลัทธิบริโภคนิยม ทั้งยังมีโครงการเศรษฐกิจทางเลือก การเมืองทางเลือกที่ออกนอกอากงจักรกลับไปหาศาสนธรรม ทั้งแบบคริสต์ อิสลาม ฮินดู และยิว

การประชุมของคนที่ได้รับรางวัลจากมูลนิธิสัมมาอาชีวะ ที่ประเทศ ออสเตรเลีย ระหว่างวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ถึง ๒ มิถุนายนนี้ มีการหารือร่วมกันเพื่อถอนโลกออกจากอวิชชามาสู่ปัญญา นับว่าน่าสนใจนัก ผู้ที่สนใจ อาจหาเอกสารมาประกอบการพิจารณาได้

ที่นำมาเสนอให้ฟังบ้างนี้ คงพอที่จะกระตุ้นให้ผู้คนในวงการศึกษาหันมาตื่นตัวและโยงใยกับกิจกรรมนอกกระแสหลัก เพื่ออิสรภาพทางภูมิปัญญาซึ่งนำไปสู่อิสรภาพอื่นๆ อย่างเป็นองค์รวม

๕

ที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นข้อเสนอที่จะหันสถาบันบางสถาบันออกจาก กงจักรมาสู่ดอกบัว แม้ตัวสถาบันย่อมจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก หากผู้คนในนั้น อาจารย์ร่วมกับหน่วยงานหรือผู้คนนอกแวดวงกระแสหลัก ช่วยกันผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ดังในต่างประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่ควรจับตามองอย่างมากมาย ดังได้เอ่ยถึงมาบ้างแล้ว

ลำดับนี้ จะเจาะจงถึงปัจเจกบุคคล โดยที่บางคนยังคงไม่เชื่อว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการเจริญเติบโตแบบตะวันตกจะเลวร้ายได้ถึงกับเป็นกงจักรปีศาจ โดยเราต้องไม่ลืมว่า กงจักรของปีศาจหรือของมนุษย์ แม้จะไม่เอ่ยถึงสัตว์รบกวนให้คุณด้วย แต่ให้โทษมากกว่าเสมอไป อันตรายอยู่ที่เมื่อเราไปเคารพและเลื่อมใสมันอย่างปราศจาก วิจารณ์ญาณ

ขอให้พิจารณาคุณภาพของโลกในปัจจุบันซึ่งกำลังจะผันไปสู่คริสต์ศตวรรษหน้า ซึ่งฝรั่งถือว่า เป็นตัวแปรทางศักราชที่สำคัญนักนั้น โดยหันไปมองดูความเป็นมาแต่อดีตก็จะเห็นได้ว่า วิทยาการก้าวหน้าไปมาก

ในทางความรู้ทางด้านหัวสมอง หากความรู้นั้นควบคู่ไปด้วยกับคุณธรรมหรือไม่ นี่ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งความก้าวหน้านั้นๆ ทำลายล้างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติรวมถึงโลกพิภพลงไปมากน้อยเพียงใด และช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ประเทศที่ร่ำรวยกับประเทศที่ยากจน ห่างกว้างออกไปมากน้อยเพียงใด แม้คนที่ได้รับความสะดวกสบายจากการสาธารณสุขและเครื่องยนต์กลไกจะเพิ่มจำนวนขึ้น ตลอดจนความที่มีสิทธิมีเสียงทางด้านการเมืองก็เพิ่มมากขึ้น แต่ผลกระทบทางเทคโนโลยีนั้นให้คุณหรือให้โทษกันแน่ และคนที่ถูกกดขี่ข่มเหงในทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมในบัดนี้ มีมากกว่าในสมัยก่อนเพียงใด

วิทยุบีบีซีเองให้ตัวเลขว่า ๖๐% ของเด็กในลอนดอนตอนนี้ มีสภาพเลวร้ายกว่าเด็กในสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรมเมื่อสองร้อยปีก่อน ตอนที่ดิกเกนส์เอามาเขียนพรรณนาความทารุณโหดร้ายของเด็กในโรงงานอุตสาหกรรมแล้วเมืองไทยเราเล่า สภาพดึกว่าอังกฤษหรือ แม้สหรัฐอเมริกาเอง คนผิวดำในนครนิวยอร์กกว่า ๖๐% ก็มีคุณภาพชีวิตโดยไม่ต่างไปจากคนส่วนใหญ่ในบังคลาเทศเอาเลย โดยที่ประเทศนั้นมีเนื้อที่เท่ากับรัฐอิลลินอยส์ในอเมริกาแต่มีประชากรมหาศาล ผู้คนส่วนใหญ่ยากจนและอดัดขัดสนยิ่งนัก ทั้งยังโดนภัยธรรมชาติย่ำเยออย่างร้ายแรง โดยที่อุทกภัย ทุพภิกขภัย ตลอดจนผลกระทบที่ทำให้อุณหภูมิเพิ่มขึ้น ฯลฯ เหล่านี้ เป็นผลมาจากการบู๊บู๊ยารธรรมชาติโดยวิทยาศาสตร์อย่างใหม่ หรือมิใช่

ทั้งนี้โดยไม่ต้องกล่าวถึงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์นั้น แนบสนิทอยู่กับความทันสมัยของยุทธโปกรณ์ โดยที่พ่อค้าอาวุธรวมกันเป็นบรรษัทข้ามชาติ หรือบรรษัทยักษ์ใหญ่ในประเทศอภิมหาอำนาจ ซึ่งผูกติดอยู่กับนักการเมืองชั้นนำในประเทศนั้นๆ ทั้งสิ้น และสมาชิกภาพของสภาความมั่นคงแห่งสหประชาชาติทั้ง ๕ ประเทศ อันได้แก่ สหรัฐ อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน และรัสเซีย ล้วนผลิตอาวุธออกนอกประเทศเป็นสินค้าหลัก โดยที่ประเทศเล็กประเทศน้อยอย่างไทยและพม่าก็ซื้ออาวุธเป็นประเด็นหลักด้วยเช่นกัน และสองประเทศนี้บวกกับจีนได้เป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย

ออกขายคืนไปให้ตะวันตก ในขณะที่มหาอำนาจตะวันตกรวมถึงจีนผลิตอาวุธออกขายได้อย่างเปิดเผย โดยไม่มีติดกฎหมายใดๆ เลย และถ้าเราจับประเด็นนี้ไม่ได้ โลกพิภพนี้อาจถึงความหายนะได้ก่อนขึ้นคริสต์ศตวรรษหน้าเอาเลยด้วยซ้ำ ทั้งเงินทองของแต่ละประเทศที่หมดไปกับการซื้ออาวุธนั้น ปรธานาธิบดีไอเซนเฮาว์ อดีตนายพลห้าดาว ถึงกับกล่าวว่า นั่นคือการปล้นสดมภ์งบประมาณแผ่นดินจากคนยากคนจน โดยที่เงินพวกนี้ควรจะไปเพื่อการศึกษาของมหาชนและการสาธารณสุขมูลฐาน ยิ่งกว่ามาเป็นเครื่องประหารประหารเพื่อความร่ำรวยของบริษัทค้าอาวุธ และนักการเมือง ตลอดจนคนรวยจำนวนน้อยในแทบทุกประเทศ

สภาวะในปัจจุบันนั้นถูกสะกดโดยมายากลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างใหม่ ซึ่งมีปัจจัยมาจากวัตถุนิยม บริโภคนิยม หรืออำนาจนิยม ซึ่งรวมแล้ว ได้แก่การที่ทุกๆ คนพากันนับถือเงินตราเป็นสรณะ หารู้ไม่ว่า เงินตรามาจากทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ ถ้ามนุษย์ส่วนใหญ่ถูกเอาเปรียบและธรรมชาติถูกขูดรีดขูดรีด เงินตราซึ่งเป็นมายาจะมาถึงจุดจุดตัน ในขณะที่ชาวปลาซึ่งเป็นของจริงก็ถูกบรรษัทข้ามชาติเข้ามาขูดรีดขูดรีดในทุกๆ ทาง รวมถึงวิศวกรรมพันธุกรรมที่เข้ามาทำลายทำลายธรรมชาติ และการขยายเทคโนโลยีออกไปทำลายปลาจนหมดมหาสมุทร ทำลายป่าจนสัตว์นานาพันธุ์ปลาสนาการไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงต้นไม้ต่างๆ อีกด้วย

จะอย่างไรก็ตาม นั่นเป็นเพียงปัจจัยหรือปลายเหตุของวงจรที่ปิดผันมาจากต้นเหตุคือมิชฉาติฐิ มนุษย์มีสัมมาทิฐิอย่างดกบัว แม้ประชากรจะเพิ่มมากขึ้นเพียงไร ถ้าเราไม่ไปขูดรีดขูดรีดธรรมชาติ และไม่ผลิตแต่ปัจจัยส่วนเกินเพื่อคนรวยจำนวนน้อย ตลอดจนสิ่งฟุ่มเฟือยต่างๆ เราย่อมมีทรัพยากรพอที่จะเลี้ยงผู้คนได้ทั้งโลกพิภพ โดยต้องมีการจัดสรรอาหารอย่างยุติธรรม พร้อมกันนั้นเราก็มีเครื่องมือในการผลิตพอที่จะให้ทุกๆ คนมีเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคอย่างเพียงพอ ถ้าทั้งหมดนี้มีอยู่ในมือบรรษัทจำนวนน้อยที่มุ่งเอาเปรียบคนจำนวนมาก โดยที่คนส่วนใหญ่

ไม่รู้เอาเลยด้วยซ้ำว่า บรรษัทฯ จำนวนน้อยคุมการสาธารณสุขแทบทั่วโลก ทั้ง CDC ของอเมริกันยังเข้ามาคุมกระทรวงสาธารณสุขของเราอย่าง CIA เคยทำมาก่อนกับจอมพล ป. จอมพล ส. และจอมพล ถ.

มิฉะพินิจของฝรั่งเกิดจากความคิดทางปรัชญาที่ว่า ทุกๆ อย่างต้องพิสูจน์ได้โดยตรงและโดยการทดลองตามกระบวนการของวิทยาศาสตร์ ซึ่งช่วงดวงวัดได้แต่สสารหรือวัตถุ ฝรั่งก็เลยเกณท์อะไรๆ ให้เป็นวัตถุที่ปราศจากจิตใจ เพราะจิตใจเอาเข้ามาซึ่งและวัดไม่ได้ ยิ่งฝรั่งที่ถือตัวว่ามีหัวก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ พวกนี้รังเกียจศาสนาเดิมของตน เพราะความชั่วร้ายหรือความบาปพ้องของผู้นำทางศาสนจักร ซึ่งผูกสนิโทษอยู่กับศักดิ์นาเดิมหรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์มากเกินไปจนไม่ยอมรับความคิดใหม่ๆ แถมความเชื่อทางศาสนาแบบตายตัว ทำให้ศาสนาห่างออกจากวิทยาการอย่างใหม่ ความเชื่อทางศาสนาในเรื่องของโลกหน้า ในเรื่องของเทวดา สวรรค์ นรก ฯลฯ ก็เลยถูกวิทยาศาสตร์หารเอาว่าไม่มีจริง เพราะพิสูจน์ไม่ได้ตามนัยแห่งตรรก หรือเอาเข้าห้องทดลองไม่ได้นั่นเอง ทั้งๆ ที่ศาสนาคริสต์เองก็มีอะไรในทางความลึกซึ้ง วิเศษมหัศจรรย์อย่างเป็นรหัสลับ ที่ช่วยมนุษย์ทางด้านจิตใจและสังคมอยู่มิใช่น้อย หากถูกบังคับเรื่อยๆ แต่สมัยที่เรียกว่า เกิดการตื่นตัวทางวิทยาการโยงไปถึงการค้นคิดวิทยาการใหม่ๆ ได้แต่เมื่อ ๕๐๐ ปี ก่อน แม้การค้นคิดนั้นๆ และผลผลิตนั้นๆ จะให้คุณ แต่ก็ให้โทษด้วยเสมอไป

น่าเสียดายที่การเรียนการสอนที่แล้วๆ มา เสนอแต่นัยบวกของวิทยาศาสตร์และนัยลบของคริสต์ศาสนา โดยที่คริสต์ศาสนาเองก็มีนัยบวกอยู่มิใช่น้อย และความเจริญทางวิทยาศาสตร์มีผลลบกับธรรมชาติและมหาชนเป็นจำนวนมาก อย่างไม่เคยได้มีการเอ่ยถึงอย่างจริงๆ เอาเลยจนเมื่อเร็วๆ นี้

การที่กาลิเลโอสามารถสร้างกล้องโทรทรรศน์ให้ได้แลเห็นการเคลื่อนไหวในระบบสุริยจักรวาลได้นั้น เป็นความก้าวหน้าทางดาราศาสตร์ โดยเรารับรู้ความล้าหลังของศาสนจักรโรมันคาทอลิก แต่เราไม่ทราบมาก่อน

เลยว่า กาลิเลโอพยายามพิสูจน์ว่า ดวงดาวทั้งหมดนั้นรวมทั้งดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และโลกพิพพ ล้วนเป็นวัตถุที่ปราศจากชีวิต อันเราควรย่ำยีได้ ยึดครองได้ แม้จนมีการไปยึดครองดวงจันทร์แล้ว หลังจากที่ได้บู๊บู๊ยาโลกพิพพมาจนเกือบหมดดีเอาแล้ว นี่ยังไม่เห็นโทษอันมหันต์ของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ปราศจากศีลสิกขาดอกหรือ และที่ปู่ตายายเรา เชื่อว่าพระจันทร์ พระอาทิตย์ เป็นเทพ รวมถึงโลกพิพพนี้ก็คือแม่พระสุรานั้น ถ้าเราเข้าใจภาษาคนและภาษาธรรมแล้ว จะไม่ยิ่งใหญ่และเป็นองค์รวมยิ่งกว่าเห็นวาทังหมดนั้นเป็นวัตถุละหรือ

ที่ร้ายก็คือ วิทยาศาสตร์การแพทย์แบบฝรั่งก็เห็นว่ามันมนุษย์เป็นวัสดุ ดูกดเครื่องยนต์กลไกอื่นๆ เช่นกัน การเยียวยาจึงใช้วิธีการของวิทยาศาสตร์ ซึ่งแยกออกเป็นเสี่ยงๆ ยังมีผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ยิ่งขึ้นเท่าไร การรักษาลูกป่วยก็เป็นไปเป็นเสี่ยงๆ ยิ่งขึ้นเท่านั้น ดูกดการแก้ไขเครื่องยนต์กลไกต่างๆ อย่างปราศจากจิตวิญญาณเอาเลย แม้จิตวิทยาก็เป็นวิทยาการอันว่าด้วยมันสมอง ซึ่งพรอยโยงไปทางจิตได้สำนึกในทางเพศ (ราคะ) แอตเลอริโยงไปทางอำนาจ (โทสะ) มีแต่จุดเท่านั้นที่พยายามโยงไปถึงศาสนธรรมและรหัสลับนี้

เมื่อวิทยาศาสตร์ธรรมชาติกระแสหลักกลายเป็นมัจฉาพิชิต แพทยศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ก็เดินตามนั้นอย่างเชื่องๆ แกมวิชาการอื่นๆ ที่อ้างว่าเป็นสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ก็ยึดหลักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติที่มีฟิสิกส์เป็นพื้นฐานที่สำคัญนั่นเอง นิमितตักีตรงที่มีวิทยาศาสตร์อย่างใหม่เกิดขึ้น หากนี่ก็เป็นเรื่องนอกกระแสหลัก ดังข้าพเจ้าได้เอ่ยถึงไว้บ้างแล้วในปารุภกณเื่องในโอกาสหำรอบนักษัตรพระธรรมปิฎก (ประยูร ปยุตโต) เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๒ ที่ธรรมศาสตร์ นี้เอง (๑๖)

สำหรับวิทยาการกระแสหลักที่ปราศจากรหัสลับซึ่งผนวกเข้ากับความละเอียดอ่อนของจิตวิญญาณ ผลก็คือ สังคมก็เป็นดังองคัพพของเครื่องยนต์กลไกดูจรงกายมนุษย์เช่นกัน ฉะนั้นการแก้ไขปัญหาสังคมจึงเรียกกันว่าวิศวกรรมศาสตร์สังคม ซึ่งรวมถึงเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์

เป็นหลัก แม้จะมีสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ตลอดจนจิตวิทยาเกี่ยวข้องด้วยบ้างก็ตาม แต่ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นมิชฌาติฐิทั้งสิ้น ดังการแก้ไขปัญหาให้เมืองไทยในเวลานี้ ชนชั้นนำของเราถูกสะกดโดยระบบทุนนิยมซึ่งมีกองทุนระหว่างชาติเป็นกรงวาทิกันอย่างใหม่ และมีบรรษัทข้ามชาติในและนอกสหรัฐ เป็นตัวควบคุมอยู่เบื้องหลัง ซึ่งล้วนนับถือเงินเป็นพระเจ้าด้วยกันทั้งนั้น

วิศวกรรมศาสตร์สังคมมาจากภาษาอังกฤษว่า Social engineering ซึ่งถึงจะร้ายแรงอย่างไรก็ยังไม่เท่า Genetic engineering หรือวิศวกรรมพันธุกรรม ซึ่งเข้ามาปู้ปู้ยาอาหารทุกชนิด โดยขยายเข้าไปสร้างหุ่นยนต์กลไกแทนมนุษย์ในอันดับต่อไป นำแปลกใจที่ประเด็นพวกนี้ นักการศึกษาของไทย แม้จนผู้นำทางศาสนาของเราพากันปิดปากเสียเป็นส่วนมาก ทั้งๆ ที่ นี่คือความเป็นความตายของมนุษยชาติ รวมถึงอาหารที่เรากินอยู่เวลานี้ มีผลลบต่อสุขภาพอนามัยของเรา เป็นโทษต่อสัตว์และพืช ตลอดจนแผ่นดินอย่างอันตรายยิ่ง โดยที่วิศวกรรมพันธุกรรมนั้น บรรษัทใหญ่เข้ามาครอบงำโดยใช้ลิขสิทธิ์ทางปัญญาเข้ามาก้าวกำยอย่างร้ายแรงยิ่ง โดยที่บรรษัทพวกนี้สะกดรัฐบาลของประเทศใหญ่ๆ ได้ด้วย แล้วประกาศอะไรกับรัฐบาลไทยซึ่งยังนิยมชมชอบธนาคารโลก กองทุนระหว่างประเทศ และองค์การค้าโลก อย่างเดินตามไปเรื่อยๆ ในขณะที่มีการตื่นตัวคัดค้านสถาบันพวกนี้กันยิ่งๆ ขึ้นทุกทีด้วยแล้ว เพราะบรรษัทข้ามชาติอย่างมอนซานโตเข้ามาคุมวิศวกรรมพันธุกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาอย่างน่ากลัว ทั้งยังจะให้มีการใช้ MAI (Multinational Alliance in Investment) สะกดทุกประเทศชาติให้อยู่ในอำนาจมันอีกด้วย โดยบรรษัทพวกนี้จะถือตนอย่างเป็นเจ้าของชีวิตของทุกๆ คนอีกด้วย และถ้าเราไม่เข้าใจประเด็นพวกนี้แล้วไ้ไร ย่อมแสดงว่า เรายังไม่เห็นโทษของอค์คิภัยที่ไม่แต่เผาเพียงกรุงโรม หากจะเผาโลกพิภพและโลกมนุษย์ทั้งหมดให้พินาศ รวมถึงประเด็นในเรื่องที่โลกเราทวีความร้อนแรงยิ่งขึ้นอย่างผิดปกติทุกๆ ที่อีกด้วย

ยาขอบ ฟอน อุซคัล ผู้ตั้งรางวัลสัมมาอาชีวะประกาศว่า "เวลา

นี้โลกกระแสหลักตกอยู่ภายใต้วิทยาศาสตร์ที่เลวร้าย ซึ่งสยบยอมกับธุรกิจอันยิ่งใหญ่" (Bad Science and Big Business)

มิฉะพินิจหรือองจักรปีศาจที่วณนี้ มิโทะทังในแง่ของทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์หรืออรรถประโยชน์ในปัจจุบันดังได้กล่าวมาแล้ว โดยสรุปได้ว่ามนุษย์ต้องปรับตัวให้เข้ากับกลไกในทางวิศวกรรมศาสตร์สังคม เพราะมนุษย์เองก็เป็นย่นตรกรรมชนิดหนึ่ง ดังแพทยศาสตร์ก็ใช้วิธีวิทยาศาสตร์รักษาโรค ยิ่งแพทยศาสตร์ปราศจากความละเอียดอ่อนทางด้านมนุษยธรรม การแพทย์ และเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ยอมรับใช้เฉพาะคนรวยยิ่งกว่าคนจน เพราะเทคโนโลยีทางการแพทย์อย่างทันสมัยขยายออกรับใช้มวลชนไม่ได้ ดังโรงพยาบาลเอกชนก็รับใช้คนจนไม่ได้เช่นกัน แม้โรงพยาบาลของรัฐก็รับใช้คนรวยยิ่งกว่าคนจน ทั้งนี้เพราะมิฉะพินิจในเรื่องทุนนิยม ในเรื่องระบบชนชั้น เข้ามาเป็นตัวกำหนด

มิฉะพินิจที่วณนี้ เป็นรางวัลที่เกิดขึ้นในระบบที่สรรสร้างขึ้นเพื่อขยายความเลวร้ายออกไปเรื่อยๆ ยิ่งวิทยาการก้าวหน้า บรรษัทการค้าและโรงงานอุตสาหกรรมก็ยิ่งผลิตอะไรๆ ได้ใหม่ขึ้น มากขึ้น ให้มนุษย์ต้องการมากขึ้น จนสิ่งซึ่งเกินความจำเป็นนั้นๆ กลายเป็นความจำเป็นไป และถ้ามนุษย์ไม่ต้องการสิ่งซึ่งเกินความจำเป็นนั้นๆ ก็ใช้การโฆษณาชวนเชื่อ จะโดยการศึกษาหรือสื่อมวลชนก็สุดแท้ สะกดให้มนุษย์ต้องยอมรับการเพิ่มความจำเป็นยิ่งๆ ขึ้นทุกที จนแทบไม่อาจถอยกลับได้ โดยที่ระบบนี้เริ่มจากตะวันตกแล้วโลกส่วนอื่นๆ ก็พยายามเดินตามตะวันตกเพื่อไม่ยอมด้อยพัฒนา ทั้งๆ ที่คำว่าพัฒนาที่สหรัฐฯ สร้างสรรปั้นแต่งขึ้นเพื่อสะกดคนให้สยบยอมอย่างเชื่องๆ ดึกว่าการส่งแสนยานุภาพไปปกครองดินแดนต่างๆ อย่างระบบอาณานิคม

ยกตัวอย่างเพียงรถยนต์ก็ได้ ว่าเดิมเป็นของฟุ่มเฟือยของคนรวยหรือชนชั้นบนเมืองฝรั่ง แล้วขยายมาเมืองไทย ตลอดจนประเทศอื่น ทวีปอื่น โดยที่ต่อมาทุกคนอยากจนถึงขนาดต้องมีรถยนต์ แม้ท้องถนนจะติดขัดไปด้วยการจราจร บริษัทผลิตรถยนต์ก็ใช้การโฆษณาชวนเชื่อจนใคร

ที่ไม่มีมรณนต์ส่วนตัวรู้สึกน้อยหน้า ยิ่งหาเศรษฐกิจได้มากเพียงใดก็จะมีรถที่ทันสมัยมากเพียงนั้น ทั้งยังเพิ่มปริมาณรถและคุณภาพของรถขึ้นตามกำลังทรัพย์ของตนอีกด้วย เมื่อถนนเต็มไปด้วยรถ รัฐก็ต้องสร้างถนนเพิ่มขึ้น ทางด่วนเพิ่มขึ้น ทั้งหมดนี้เพื่อประโยชน์ของบรรษัทค้ารถและของบรรษัทน้ำมันซึ่งให้ผลประโยชน์ถึงนายหน้าค้าขายในประเทศนั้นๆ ด้วยรวมถึงติดสินบนนักการเมืองอีกด้วย เพราะถนนนั้นๆ ให้โทษแก่คนเดินดินกินข้าวแกงและคนที่ใช้รถสาธารณะ ทั้งถนนยังเปิดโอกาสให้นายทุนไปจับจองหรือซื้อขายที่ดินอย่างเอาเปรียบคนจนและปู่ย่าอรรรมชาติอีกด้วย

ถ้าทุกคนในโลกมีมรณนต์ โลกนี้ย่อมถึงซึ่งความพินาศเพราะน้ำมันมีไม่พอ เหล็กมีไม่พอ ยางมีไม่พอ

กล่าวโดยสรุปก็คือ การพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ผูกสนิโทษอยู่กับวิทยาศาสตร์กระแสหลักนั้นเป็นมหันตภัยต่อมนุษย์และโลกพิภพ ถ้าสะกັดกันไว้ไม่ได้ มนุษยโลกย่อมถึงจุดแห่งความหายนะไม่ช้าก็เร็ว แล้วจะไม่ว่านี่คือกัจจกรปีศาจดอกหรือ เสียตายแต่ที่สถาบันการศึกษาหลักไม่ได้ตีประเด็นในเรื่องนี้กันเอาเลยก็ได้

ถ้าเราเข้าใจว่าวิกฤตการณ์ในโลกเวลานี้มีมาแต่มีจิตวิญญู หรือการตีคุณค่าที่แท้ของตนและของโลกอย่างผิดพลาด จนเกิดลัทธิบริโภคนิยมหรือโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะนำไปสู่โลกาวิบัติและโลกาวินาศ แต่ละปัจเจกบุคคลจะแก้ปัญหานี้ให้เกิดสันติสุขในโลก ให้เกิดความยุติธรรมในสังคม ให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติขึ้น จะทำได้อย่างไร

คำตอบในทางพุทธศาสนา คือ เราต้องแก้ไขคุณค่าหรือค่านิยมของเรา ก่อน หันมีจิตวิญญูมาเป็นสัมมาทิฐิ ก่อน จึงจะออกจากกัจจกรไปสู่ดอกบัวได้

พระพุทธเจ้าสอนให้ทุกๆ คนเริ่มจากการรู้จักหาใจอย่างรู้ตัวทั่วพร้อมซึ่งเป็นจิตสิกขา ให้เกิดความสงบภายใน ให้เกิดเมตตาจิตในตน แล้วฝึกใจให้เข้าถึงโยนิโสมนสิการ คือการรู้จักวิเคราะห์เจาะลึกอย่างวิพากษ์

วิจารณ์ตนจนไม่เห็นความสำคัญของอัตตา เพื่อเข้าใจในเรื่องความทุกข์ของตนและของสังคม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างไม่มีตัวตนให้ต้องติดยึด

ที่เราติดยึดตัวตนนั้นแล จึงเกิดความเห็นแก่ตัว แล้วเลยมัวเมาไปกับมายากลต่างๆ จนสยบยอมอยู่กับบริโภคนิยม อำนาจนิยม เพราะมีผลมาจากอัตตานิยมนั่นเอง ถ้าเราพิจารณาตัวตนจนเห็นว่ามันไม่มีแก่นสาร มันเป็นเพียงสมมติบัญญัติแล้ว ก็จะเห็นว่าร่างกายมิใช่เรา ความคิดมิใช่เรา อารมณ์มิใช่เรา ถ้าตามลมหายใจอย่างรู้ตัวทั่วพร้อมตามทางของจิตสิกขายอมเกิดสันติ ชนะความโลภ โกรธ หลง ที่เกิดขึ้นได้แต่ไม่ง่าย

โยนิโสมนสิการช่วยให้เราเข้าใจถึงปัจจัยการแห่งการต่อเนื่องทางอิทัปปัจจยตา ไม่มีเรา ไม่มีเขา หากเขากับเราต่อเนื่องกัน ดังเราก็ต่อเนื่องกับมนุษย์อื่นๆ สัตว์อื่น ตลอดจนธรรมชาติทั้งหมด เพราะฉะนั้น ความทุกข์ของคนยากคนจน ของคนเขมร คนมอญ คนพม่าก็คือความทุกข์ของเรานั้นเอง ถ้าเข้าใจถึงขั้นนี้ เราก็จะหมดความสนใจในเรื่องความทุกข์เล็กๆ น้อยๆ ของเรา ในขณะที่คนเป็นอันมากอดอยาก ยากไร้ ไม่มีที่ทำกิน ปราศจากศักดิ์ศรีและความหวัง ถ้าเราเข้าใจถึงความข้อนี้ แล้วต้องการร่วมทุกข์กับเขา นี่แหละคือความ กรุณา ซึ่งมาจาก เมตตา ที่ต้องเกิดในตัวเราก่อน เราต้องรักตัวเราอย่างไม่เห็นแก่ตัว แล้วจึงรักผู้ยากไร้ต่างๆ อย่างต้องการร่วมกับเขาเพื่อเอาชนะโครงสร้างทางสังคมอันอยู่ติธรรมและรุนแรง หากไม่เกลียดคนที่กดขี่ข่มเหงเรา นี่คือนุหิตา

จากนั้นจึงใช้ อุเบกขา คือวางเฉย ด้วยการดำริ ตรិตรองอย่างรอบคอบ ประกอบไปด้วยเมตตา กรุณา และมุหิตา เพื่อสร้างคุณค่าอย่างใหม่ขึ้นในใจ ด้วยการเดินตามความเป็นกวางทางธรรมชาติให้เกิดค่านิยมอย่างใหม่ในสังคม ซึ่งเป็นไปในทางเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ โดยช่วยให้มนุษย์แต่ละคนไม่เป็นเพียงเครื่องยนต์กลไก หากให้เกิดความมั่นใจ ให้เกิดความรัก ให้มีศักดิ์ศรี ให้มีความหวัง แลเห็นความวิเศษมหัศจรรย์ของสรรพสัตว์และธรรมชาติทั้งหมด

น่าเสียดายที่ทุกศาสนาสอนในเรื่องเช่นนี้ แต่ผู้นำทางศาสนาถูกสกัดโดยบริโศคนิยม อำนาจนิยม ทร์พยานิยม จนหลงไปกับมิจฉาปฏิฐิเป็นจำนวนมาก เพราะผู้นำทางศาสนาใกล้ชิดกับผู้นำทางการเมืองและผู้นำทางการค้ามากเกินไป ความคิดและจิตใจจึงถูกสกัดตามค่านิยมในกระแสหลัก หากเขาเหล่านั้นออกนอกกรอบ ได้สัมผัสกับคนยากไร้ ใช้จิตสิกขารับรู้ทุกขสังขในสังคัม ศิลสิกขาของเขาก็จะไม่ต่างพร้อย หากปรับศีลมาประยุกต์ได้กับสังคมปัจจุบัน ซึ่งคนชั้นกลางไม่ต้องฆ่าสัตว์อีกแล้ว คนส่วนใหญ่ไม่ต้องลักทรัพย์ หรือประพฤติดีตมทางกามตามที่ปรากฏไว้ในศีลข้อสามอีกแล้ว และหลายคนก็ไม่พูดเท็จ หากผู้นำทางศาสนาไม่เข้าใจว่าบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ใช้เลศอย่างไรในทางปาณาติบาต ใ้การโฆษณาสินค้าต่างๆ อย่างใช้มุสลาตเป็นแกนกระตุ้นให้เกิดราคะจิตอย่างไร ให้เพิ่มโลกะจิตอย่างไรแล้วไซ้ ยังธนาคารต่างๆ นั้น ก็ล้วนทำอหิณนาทานอย่างถูกกฎหมายด้วยกันแทบทั้งนั้น ถ้าผู้นำทางศาสนาเข้าใจในเรื่องอันละเอียดอ่อนเหล่านี้ นอกจากเขาจะศรัทธาในศีลคุณของเขาแล้ว ปัญญาคุณจะเกิดควบคู่ไปกับกรุณาคุณต่อสรรพสัตว์อีกด้วย โดยเราต้องเข้าใจด้วยว่า ศีลข้อที่ ๕ นั้นไม่เจาะจงเพียงเครื่องทองของเมา การมอมเมาโดยสื่อต่างๆ โดยอุดมการณ์ต่างๆ ร้ายแรงยิ่งกว่าสุราและเมรัยเสียอีก

ในแง่ของแต่ละคน นอกจากจะพยายามสร้างดอกลับให้ผุดขึ้นในใจเราด้วยสัมมาทิฐิและเดินตามทางของอริยมรรคทั้งแปดแล้ว เราต้องพยายามหาทางปลุกคนของเราให้ตื่นขึ้นตามๆ กัน ยิ่งกับผู้นำทางศาสนาด้วยแล้ว เราต้องมีวิสาสะกับเขา โดยไม่รังเกียจศาสนาใดๆ เอาเลย หากร่วมมือกันระหว่างศาสนิกต่างๆ ให้เป็นกัลยาณมิตรกัน ให้เห็นความทุกข์ร่วมกัน แล้วหาเหตุแห่งทุกข์ให้ได้ แล้วหาทางดับทุกข์ตามอุบายวิธีของศาสนาต่างๆ อย่างสันติ

แม้ผู้นำทางการเมือง ผู้นำในธนาคารโลก ตลอดจนผู้นำในสถาบันการศึกษาหลัก เราก็ควรวิสาสะกับเขา ทำทนายเขา เสนอทางออกให้เขา เรียนจากเขา ดังได้บรรยายในเรื่องของสถาบันต่างๆ มาก่อนหน้านี้แล้ว

โดยที่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสัมมาทิฐิขึ้นในหลายแวดวงและในหลายต่อหลายคน ทั้งในเมืองไทยและในเมืองนอก

ถ้าเราเอานิมิตหมายอันนี้ มาเป็นพลังให้เราเปลี่ยน เราจะทิ้งกงจักรซึ่งเริ่มมาแต่ก่อน ๖๐ ปีที่แล้ว หากมาเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของเรา เมื่อเราสลัดวัฒนธรรมและภูมิธรรมเดิมของเราอย่างถอนรากถอนโคนเมื่อหารอบนักษัตริย์ที่ล่วงมานี้ จึงควรเอาบทเรียนนั้นๆ มาเป็นพลังเพื่อหันออกจากกงจักรมาสู่ดอกบัว โดยเราต้องไม่ลืมว่า นายปรีดี พนมยงค์ ผู้ประกาศนการมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เป็นดอกบัวที่ต่อสู้กับกงจักรมาแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ จนปลาสุนัขการจากอำนาจไปในปี ๒๔๙๐ นี่ก็ควรเป็นบทเรียนที่ใกล้ตัวเราอีกประการหนึ่ง ซึ่งสำคัญนัก

ในการฉลองชาติกาลครบศตวรรษของท่าน ณ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ที่จะถึงนี้ เราควรเรียนรู้ถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของท่าน มาเปรียบกับคุณค่าที่แท้จริงและปลอมแปลงของสังคมไทยและสังคมโลกในรอบร้อยปีนี้ หรือหกสิบปีนี้ นำเอามาเป็นบทเรียน เพื่อช่วยเรา และช่วยสังคมของเรา ตลอดจนสังคมของโลกให้ปลอดไปจากกงจักรปีศาจ เพื่อถางทางให้บัวได้ผุดขึ้นเหนือน้ำ และให้น้ำปลอดไปจากมลพิษทั้งหลาย เพื่อความดี ความงาม และความจริงของแต่ละคน และของสังคมวงกว้าง ทั้งของไทยและของโลก

เอกสารอ้างอิง

- (๑) Craig Reynolds (ed.), *National Identity and Its Defenders : Thailand 1939-1989*, Victoria Australia Center of Southeast Asian Study, Monash University, 1991.
- (๒) ส. ศิวรักษ์, *ศตวรรษแห่งวิกฤตการณ์ทั้งทางโลกและทางธรรม* ร.ศ. ๑๑๒ และ *ศาสนสถานโลก*, กรุงเทพฯ : สนพ. มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๖
- (๓) เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๒*, พระนคร คุรุสภา ๒๕๐๔, หน้าที่ ๑๘๘
- (๔) อังคุดตโรนิกาย จตุกกนิบาต ๒๑/๙๔/๗๐
- (๕) Sulak Sivaraksa, "*Siam in Crisis : A collection of Article*" Revised 2th Edition, Bangkok : Sant. Prach Dhammae Thai Inter-Religious Commission for Development, 1990
- (๖) ส. ศิวรักษ์, *อำนาจของภาษา สถาบันทางวิชาการเพื่อใคร*, กรุงเทพฯ : เสริมศึกษาลัย, ๒๕๔๐
- (๗) ศราภัยพิพัฒน์, น.อ. พระยา (เลื่อน ศรีภักย์วานิช), *ฝันร้ายของข้าพเจ้า*, พระนคร ศรีภักย์, ๒๕๑๒ หน้าที่ ๒๐๑-๒๐๒
- (๘) ส.ศิวรักษ์, *พลิกแผ่นดิน : จากประติรูปธรรมสู่สันติประชาธรรม แล้วเดินหน้าต่อไปยัง พ.ศ. ๒๕๔๓*, พิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๔๓, กรุงเทพฯ : สถาบันปรีดี พนมยงค์, ๒๕๔๐
- (๙) Sanitsuda Ekachai, *Seeds of Hope : Local Initiative in Thailand* : Bangkok, Thai Development Support Committee, 1994.
- (๑๐) Sulak Sivaraksa (Hon.Editor), *Socially Engaged Buddhism for the New Millennium : Essays in honor of The Ven Phra Dhammapitaka (Bhikkhu P. A. Payutto) On his 60th birthday anniversary*, Bangkok, The Sathirakoses-Nagapradipa Foundation & The Foundation

for Children, 1999.

- (๑๑) ฟรีดจอฟ คาปร้า พระประชา ปสนนรมโม และคณะแปล, *จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ (The Turning Point)*, กรุงเทพฯ : สนพ. มูลนิธิโกลดคิมทอง ร่วมกับเทียนวรรณ, ๒๕๒๙
- (๑๒) ฟรีดจอฟ คาปร้า เขียน วเนซ แบล, *เต่าแห่งฟิสิกส์*, กรุงเทพฯ เทียนวรรณ, ๒๕๓๐
- (๑๓) เดวิด ซี คอร์ตเทน อภิชัย พันธเสน แปล, *เมื่อบรรษัทครองโลก*, จาก *When Corporations Rule the World*, David C. Korten, Berrett-Kochler, 1996. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก, ๒๕๔๒
- (๑๔) David C.Korten, *The Post Corporate World : Life after Capitalism*, Berrett-Korhtler, 1999.
- (๑๕) พระไพศาล วิสาโล, ส.ศิวรักษ์ ฯลฯ, *พุทธธรรมกับอุดมการณ์สำหรับศตวรรษที่ ๒๑ : ปาฐกถาครบรอบ ๖๐ ปี พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)*, (กรุงเทพฯ : นสพ. มูลนิธิโกลดคิมทอง, ๒๕๔๒)

วิญญานท่านปรีดี

วิญญานท่านปรีดี พนมยงค์
คือธงธรรมจักรศักดิ์สิทธิ์
คือโคมส่องคงความคิด
เทิดสถิตสังขรรณ...ถาวร

ท่านผู้ประสานการธรรมศาสตร์
ประกาศเป็นเกียรติศรีอนุสรณ์
สิทธิประชาธิปไตยไม่ขาดตอน
ยังกำจรแก้ไขผู้ไฝ่ธรรม

ท่านก้าวสู่ความตายอันไม่ตาย
เสรีภาพผ่องคลาญจักฉายนำ
ส่องแผ่นดินกันดารอันมืดดำ
ประวัติศาสตร์จะจดจำเป็นตำนาน

เปิดหน้าประวัติศาสตร์ประชาธิปไตย
จงจิตรจรจิตสืบพะสาน
จงเจตนสืบเจตนาการ
การวะท่านปรีดี พนมยงค์

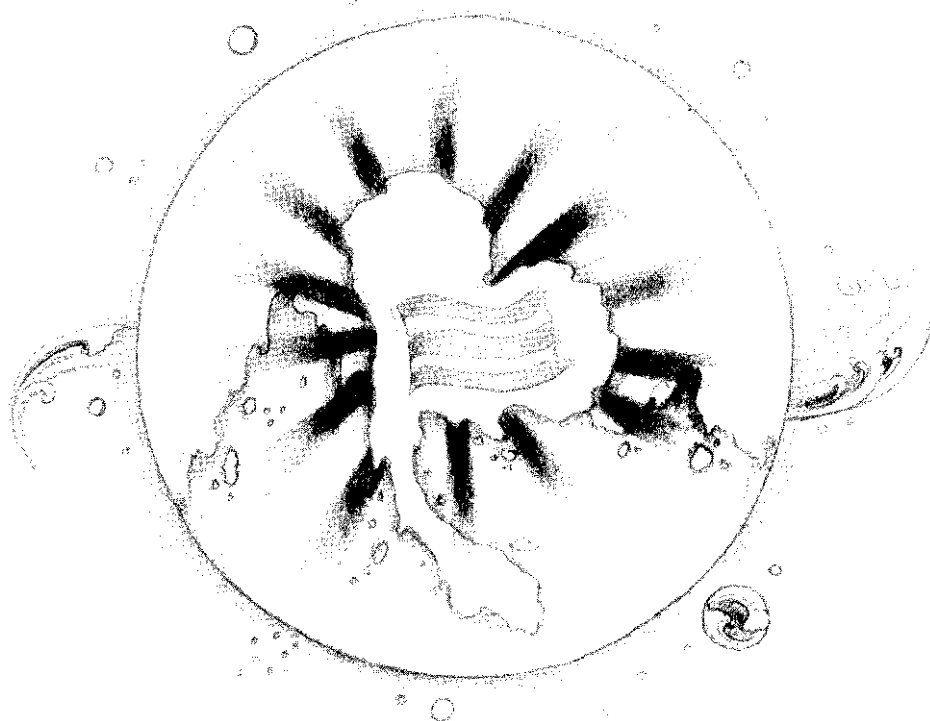
เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖

จากหนังสือ ปรีดี พนมยงค์ ประดับไว้ในใจชน

စိတ်ကောင်းစွာ ဖြစ်စေရန် ၊ စိတ်ကောင်းစွာ ဖြစ်စေရန် ၊

စိတ်ကောင်းစွာ ဖြစ်စေရန်

จากสยามเป็นไทย : นามนั้นสำคัญไฉน ?

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

คำนำ

หากจะกล่าวตามประเพณีไทยหรืออุษาคเนย์ (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) แล้ว การเปลี่ยนชื่อหรือนามนั้นหาได้เป็นสิ่งผิดปกติธรรมดาไม่ ดังเช่น ในกรณีของนางพิมพิลาไลยซึ่ง "ผลัดชื่อเสียพลันว่าวันทอง" ดังปรากฏในวรรณกรรม **ขุนช้าง-ขุนแผน** แม้จนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังมีผู้คนเปลี่ยนชื่อเสียงเรียงนามกันอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้เป็นไปในแนวของความเชื่อว่าจะด้วยความเป็นสิริมงคล ความสมบูรณ์พูนสุขปราศจากซึ่งโรคภัย ฯลฯ

หากจะดูเผินๆ การเปลี่ยนนามประเทศจาก **สยาม เป็น ไทย** เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒/๑๙๓๙ นั้น ก็น่าจะเป็นเรื่องไม่ผิดปกติธรรมดาเช่นกัน อย่างไรก็ตามหากพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนนามครั้งนั้น (รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในหลายๆ ด้านในเวลาเดียวกัน) หาใช่เรื่องธรรมดาสามัญไม่ เพราะสะท้อนให้เห็นปัญหาของความขัดแย้งของการเมืองภายในระดับสูง ปัญหาของแนวความคิดว่าด้วยรูปแบบของรัฐและสังคม ปัญหาเรื่อง "ความเป็นชาติ" และลัทธิชาตินิยม ตลอดจนทิศทางการ

เข้าสู่อนาคตของสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้นมีความหมายลึกซึ้งและผลกระทบกว้างไกลมากกว่าที่เรารับรู้กันมา และปัญหาเหล่านี้ น่าที่จะได้รับการพิจารณาอย่างถ่องแท้ในทางด้านวิชาการ

ในฐานะทั้งนักศึกษาและอาจารย์ประวัติศาสตร์ ผู้เขียนมีความฉงนงายต่อการเปลี่ยนนามของประเทศ “จากสยามเป็นไทย” มาตลอด ผู้เขียนเคยไม่ชอบชื่อเทศของไทยที่ผสมระหว่างคำว่า Thai กับ land เป็นอย่างยิ่ง (แต่ผู้เขียนก็ไม่แน่ใจและจำไม่ได้ว่า ตนเองจะรังเกียจชื่อ “ไทย” ที่ใช้แทน “สยาม” หรือไม่) ผู้เขียนถึงกับเคยร่วม “ขบวนการ” ของการเปลี่ยนชื่อประเทศ กลับเป็น Siam และ “สยาม” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุค '60 s' เมื่อสมัยที่กำลังเรียนหนังสืออยู่เมืองนอก ทั้งยังเคยร่วมกับกลุ่ม “นักเรียนนอก” เขียนบทความกลับมาลงหนังสือพิมพ์ ประชาธิปไตย โดยใช้ชื่อคอลัมน์ว่า “คิดถึงเมืองไทย” และโดยไม่รู้ตัว ผู้เขียนเสนอความคิดที่ขัดกันของตนเอง ในขณะที่เสนอให้เปลี่ยนจาก Thailand เป็น Siam ผู้เขียนกลับใช้คำว่า “เมืองไทย” แทน “สยาม” อย่างหน้าตาเฉย

เมื่อกลับมาทำงานสอนหนังสือที่ธรรมศาสตร์ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๑๖ ผู้เขียนก็ยังไม่ได้ลดละความพยายามในการเปลี่ยนชื่อประเทศ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชื่อพหุอักษรภาษาเทศ) ครั้งหนึ่งผู้เขียนถึงกับพิมพ์นามบัตรของตน และใส่ที่อยู่ว่า Bangkok, Siam ดูเหมือนว่านามบัตรชุดนั้นไม่ก่อให้เกิดอะไรขึ้นแม้ว่าจะแจกจ่ายไปหลายร้อยใบก็ตาม

ผู้เขียนสอนวิชาประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่ (ชื่อวิชาเป็นประวัติศาสตร์ไทยหาใช่ประวัติศาสตร์สยามไม่) ผู้เขียนชอบแกล้งนักศึกษาด้วยการถามว่าชอบนาม “สยามหรือไทย” แต่ผู้เขียนก็ต้องประหลาดใจว่า นักศึกษามักจะตีสีหน้าพิลึกๆ และอาจจะคิดอะไรอยู่ในใจ เข้าทำนองที่ว่า คำถามของผู้เขียนนอกจากจะ “ไม่ฉลาด” แล้ว ยังไม่น่าจะเป็น “คำถาม” อีกด้วยซ้ำ หากผู้เขียนรูกให้นักศึกษาตอบจนได้ นักศึกษาก็มักจะเลือกเอาชื่อ “ประเทศไทย” มากกว่า “สยาม” ส่วนคำว่า Thailand หรือ Siam นั้น นักศึกษามักไม่ให้ความสนใจเท่าไร ประหนึ่งว่า เป็นปัญหาของพวกเขา “นักเรียน

นอก" หรือนักการเมืองระดับสูงที่ต้องพบปะกับชาวต่างประเทศเสียมากกว่า

นี่ก็เป็นที่มาของบทความนี้ ที่ผู้เขียนต้องการศึกษากรณีของการเปลี่ยนนามประเทศว่า ในประการแรก ทำไมต้องเปลี่ยน ? และในประการที่สอง ทำไมถึงเปลี่ยนกลับไม่ได้ ?

การเปลี่ยนชื่อประเทศ "จากสยามเป็นไทย" นั้น เปลี่ยนเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๒/๑๙๓๙ ในสมัยของรัฐบาลชุดแรกของจอมพล ป.พิบูลสงคราม (๒๔๗๒-๒๔๗๗/๑๙๓๙-๑๙๔๔) ซึ่งจะตรงกับสมัยของสงครามโลกครั้งที่ ๒ สมัยนั้นรัฐบาลพิบูลสงครามมีนโยบายชาตินิยมที่ "แข็งขันและรุนแรง" ยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นนโยบายภายในหรือนโยบายต่างประเทศ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม และผู้ใกล้ชิดแวดล้อมสำคัญๆ เช่น พระราชธรรมนิเวศน์ หลวงวิจิตรวาทการ (ผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนชื่อ) (หลวง) มังกร พรหมโยธี (ผู้บัญชาการกองกำลังบูรพาที่รุกเข้าไปยึดครองดินแดนในอินโดจีนของฝรั่งเศสเมื่อปี ๒๔๗๓/๑๙๔๐) หลวงวิเชียรแพทยฯ หลวงสารานุประพันธ์ (ผู้แต่งเนื้อร้อง "เพลงชาติ" ในความหมายของลัทธิชาตินิยมที่ใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน)* สังข์ พัธโนทัย (ผู้รับผิดชอบรายการสนทนาทางวิทยุ "นายมัน-นายคง" ปลุกกระตมความรักชาติ) ฯลฯ

๑ สุกรี เจริญสุข, เพลงชาติ กรุงเทพฯ : ดร. แฉ็ค, ๒๕๓๒ น่าสนใจว่า ในกรณีของไทยนี้มีปรากฏการณ์พิเศษ กล่าวคือ มีเพลงถึง ๒ เพลง ที่ถือได้ว่าเป็น "เพลงระดับชาติ" คือมีทั้ง "เพลงสรรเสริญพระบารมี" ในแบบของ God Save the Queen ของอังกฤษ และก็มี "เพลงชาติ" อีกด้วย ดูเหมือนจะไม่มีชาติไหนที่มีสองเพลงซ้ำซ้อนกันเช่นนี้ ไม่ว่าในกรณีของอนุรักษนิยมแบบอังกฤษหรือญี่ปุ่นที่มีสถาบันจักรพรรดิ และก็มีผ่านลัทธิทหารมายาวนาน ก็มีเพลงเดียวสำหรับเพลงสรรเสริญพระบารมีของสยาม แต่งขึ้นโดยพระราชดำริของรัชกาลที่ ๕ เอง ที่ให้จินตกรชาวรัสเซียแต่งขึ้น เพื่อใช้แทนเพลง God Save the Queen ที่รัชกาลที่ ๔ หือยืมเอามาใช้อยู่นาน คล้ายกับบรรดาอาณานิคมของอังกฤษในหลายๆและสิงคโปร์

ภายหลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้มอบให้พระเจนดุริยางค์ ข้าราชการนักดนตรีเชื้อสายมอญและอเมริกัน-เยอรมัน แต่งทำนอง โดยใช้ความบันเทิงใจจากเพลงชาติฝรั่งเศส La Marseilles และในเนื้อร้องแรกก็ขึ้นต้นด้วยคำว่า "อันสยามนามประเทศว่าเมืองทอง" ซึ่งแต่งโดยขุนวิจิตรมาตรา นั้น ก็ยังใช้คำว่า "สยาม" และ "ไทย" ปนกันอยู่ นับตั้งแต่ ๒๐ สิงหาคม ๒๔๗๗ เนื้อร้องแรกนั้นใช้อยู่ ๕ ปี จนกระทั่งมาเปลี่ยนเนื้อร้องใหม่ ที่ขึ้นต้นด้วย "ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย" โดยหลวงสารานุประพันธ์ นับตั้งแต่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๒ ตามที่ปรากฏใน "ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย รัฐนิยมฉบับที่ ๒ เรื่อง ทำนองและเนื้อร้องเพลงชาติ"

ในปัจจุบัน บุคคลเหล่านี้ทั้งหมดถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิเผด็จการทหาร มีส่วนเชื่อมโยงกับลัทธินาซีหรือลัทธิฟาสซิสต์ ทั้งนี้ก็เพราะในด้านหนึ่งประเทศไทยสมัยนั้นได้รุกเข้าไปยึดครองดินแดนรอบๆ บ้านในผืนแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดินแดนเหล่านี้มหาอำนาจยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งอังกฤษและฝรั่งเศส เจ้าลัทธิอาณานิคม ได้จัดสรรปันส่วนกันจนเป็นที่พอใจแล้ว อังกฤษได้พม่าและมลายูไป ในขณะที่ฝรั่งเศสได้ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ทั้งสองฝ่าย มีสยามเป็นรัฐกันชน และก็พอใจใน "สถานะเดิม" หรือ status quo อันเป็นประโยชน์ของตนยิ่ง

ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นผลมาจากการที่การปฏิบัติการของกองทัพไทย ที่สร้างความ "เสียหน้า" ให้กับทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งกำลังเผชิญปัญหาอยู่ในยุโรปก่อนหน้านี้ "สงครามมหาเอเชียบูรพา" กองทัพไทยได้เข้ายึดครองเสียมเรียบ (เปลี่ยนชื่อเป็นจังหวัดพิบูลสงคราม) พระตะบอง จัมปาสัก และไชยะบุรี (เปลี่ยนชื่อเป็นลานช้าง) จากอินโดจีนของฝรั่งเศส และที่สำคัญคือเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขยายครอบคลุมเอเชีย กองทัพไทยได้เข้าร่วมกับ "ศัตรูญี่ปุ่น" ในการกำจัดอิทธิพลของตะวันตก ประเทศไทยถึงกับประกาศสงครามกับทั้งสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร และในสมัยสงครามนั้น กองทัพไทยยังเข้ายึดครองดินแดนของอังกฤษในรัฐฉาน (เชียงตุงและเมืองพาน โดยเปลี่ยนชื่อเป็น "สหรัถไทยเดิม") กับอีก ๔ รัฐมลายู (เคห์ดา ปะลิส กลันตัน และตรังกานูเรียกชื่อใหม่ให้ฟังดู "เป็นไทย" ว่า "๔ รัถมาลัย")

ดังนั้น เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรชนะสงคราม ฝ่ายของจอมพล ป. พิบูลสงครามก็ตกจากอำนาจ และก็ถูกจัดไว้ในกลุ่ม "ผู้ร้าย" และ "อาชญากรสงคราม" ตกเป็นผู้แพ้เช่นเดียวกับฝ่ายอักษะ เช่น ฮิตเลอร์ มุสโสลินี และโตโจ มิได้ถูกยกย่องและจัดอยู่ในกลุ่มของผู้นำประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ๆ อย่างซูการ์โนและอັตตาของอินโดนีเซีย หรืออย่างองซานของพม่า ซึ่งตามหลัก

๑ (ต่อ) โปรดสังเกตว่า การเปลี่ยนเนื้อร้องประกาศวันที่ ๑๐ ธันวาคม อันเป็นวันรัฐธรรมนูญ ในขณะที่มีการประกาศเปลี่ยนนามประเทศประกาศวันปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน

ฐานทางประวัติศาสตร์ก็ได้ร่วมเป็นฝ่ายของญี่ปุ่นอย่างแนบแน่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เช่นเดียวกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่ผู้นำเหล่านั้นก็สามารถพลิกสถานการณ์กลับให้เป็นประโยชน์กับตนในฐานะ “นักชาตินิยม” หรือ “วีรบุรุษผู้กู้ชาติ” ได้

ในบทความนี้เราจะมาศึกษากันว่า กรณีของ “ประเทศไทย” และจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการเปลี่ยนแปลงนามจากสยามเป็นไทยนั้น สามารถจะศึกษาในบริบทของ “ชาติและลัทธิชาตินิยม” ของประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้หรือไม่ หรือกรณีของไทยเป็นเพียงส่วนหนึ่งของบริบททางประวัติศาสตร์ของลัทธิทหารนาซีฟาสซิสของยุโรปและญี่ปุ่น ดังที่เคยเป็นแนวทางของการศึกษากันตลอดมานับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒^๒

จากสยามเป็นไทย

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒/๑๙๓๙ ซึ่งเป็นวันครบรอบ ๗ ปีของการปฏิวัติ หรือ “การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕/๑๙๓๒” นายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม (ยศและบรรดาศักดิ์ในต่อนั้น) นายกรัฐมนตรีวัย ๔๒ ปี ซึ่งดำรงตำแหน่งมาได้เพียง ๖ เดือน ในบทบาทของ “ท่านผู้นำ”^๓ ได้ประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดังข้อความต่อไปนี้

๒ ดูบทความและหนังสือของผู้เขียน “The First Phibun Government and Its Involvement in World War II”, *The Journal of the Siam Society*, 62 : 2 (July 1974), หน้า ๒๕-๔๔ และประวัติศาสตร์เมืองไทย, ๒๕๓๘ บทที่ ๔-๕

๓ ดู “ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยรับนิยมใช้ชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ” ในราชกิจจานุเบกษา ๔๑๐ ตอนที่ ๒๑ (แผนราชกิจจาฯ) ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒

นอกเหนือจากประกาศดังกล่าว ยังมีบันทึกลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๔๘๒ ของนายดิเรก ชัยนาม ในฐานะเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เรื่องวิธีเขียนชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ โดยมีข้อความตอนหนึ่งยั่วว่า “ในภาษาอังกฤษ คำว่า Thai ซึ่งเป็นชื่อประชาชนและสัญชาตินั้น ให้ใช้ได้ทั้งที่เป็นนามและคุณศัพท์ และถ้าเป็นนามพหูพจน์ ให้ใช้ s เติมท้าย เป็น Thais อนึ่ง ในเวลาเริ่มแรกใช้ และคำว่า Thailand หรือ Thai ยังไม่แพร่หลาย

“โดยที่ชื่อของประเทศนี้มีเรียกกันเป็นสองอย่าง คือ “ไทย” และ “สยาม” แต่ประชาชนนิยมเรียกว่า “ไทย” รัฐบาลเห็นสมควรถือเป็นรัฐนิยม ให้ใช้ชื่อประเทศให้ต้องตามชื่อเชื้อชาติและความนิยมของประชาชนชาวไทย ดังต่อไปนี้

ก. ในภาษาไทย ชื่อประเทศ ประชาชน และสัญชาติ ให้ใช้ว่า “ไทย”

ข. ในภาษาอังกฤษ

๑. ชื่อประเทศ ให้ใช้ว่า Thailand

๒. ชื่อประชาชนและสัญชาติ ให้ใช้ว่า Thai”

การเปลี่ยนนามประเทศในครั้งนั้น นับว่าเป็นการดำเนินการทางการเมืองที่วางแผนเป็นอย่างดีรัดกุม กล่าวคือ ในวันเดียวกันรัฐบาลได้ดำเนินการในเรื่องอื่นๆ พร้อมกันไป เช่น มีการลงนามในสนธิสัญญาใหม่กับมหาอำนาจต่างประเทศ ที่สำคัญและแปลกใหม่คือ มีการเฉลิมฉลอง “วันชาติ” โดยประกาศให้ “๒๔ มิถุนายน” เป็นวันชาติและเป็นวันหยุดราชการ ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่วันหยุดราชการจะมีใช้วันที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาหรือราชวงศ์ ดังที่เคยเป็นมาตลอดระยะเวลาก่อนหน้านี้^๓

๓ (ต่อ) รู้จักกันเพียงพอเช่นนี้ ให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจ ถ้าเห็นว่าเขียนเฉพาะคำ Thailand หรือ Thai ผู้อ่านจะยังไม่ทราบ ก็ให้วงเล็บ Siam หรือ Siamese ต่อท้ายให้เข้าใจชัดเจน”

ดูเหมือนว่าในการเปลี่ยนนามนี้ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม กระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่องในฐานะ “ท่านผู้นำ” ของประเทศ ดังที่กอบเกื้อ สุวรรณทัตเขียน ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับจอมพล ป. พิบูลสงครามไว้ ๒ สถานะ อย่างน่าสนใจว่า “ในฐานะผู้นำของชาติ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นที่รู้จักกันดีใน ๒ รูปแบบหลักของผู้นำ คือ “แบบท่านผู้นำ” ในสมัยสงคราม และ “แบบพ่อขุน” ในสมัยรัฐบาลสมัยที่ ๒ ตลอดสมัยอันยาวนานของการเป็นนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม พยายามเสนอตนในฐานะผู้นำ “ชาติ” ที่เข้ามาแทนที่กษัตริย์สมบูรณ์ญาสิทธิราชย์ในอดีต”

Kobbua Suwannathat Pian, *Thailand's Durable Premier, Phibun through Three Decades, 1932-1957*, Kuala Lumpur : Oxford University Press, 1995 หน้า ๘๑

๔ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ดำรงเป็น “วันชาติ” จากปี ๒๔๘๒ จนถึงปี ๒๕๐๓ และถูกรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยกเลิกไป โดยหันไปใช้วันที่ ๕ ธันวาคม อันเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาแทน แต่จอมพล สฤษดิ์ก็หาได้ยกเลิกนามของประเทศ หรือเปลี่ยนเนื้อร้องของเพลงชาติและหรือยกเลิก “เพลงชาติ” ไม่

วันที่ทราบกันดีว่าวันที่ ๒๔ มิถุนายน คือ วันยึดอำนาจ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง (๒๔๗๕) จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือราชาธิปไตย มาเป็นประชาธิปไตย ที่ทำให้ “ผู้นำใหม่” ที่ส่วนหนึ่งมีภูมิหลังจากข้าราชการระดับกลางและล่าง ตลอดจนจนถึงสามัญชน ได้ก้าวขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมืองแทนเจ้าราชวงศ์จักรีและขุนนางชั้นสูง ดังในกรณีของพระยาพหลพลพยุหเสนา ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก่อนหลวงพิบูลสงคราม หรือคนอย่างนายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม) ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงการคลังในรัฐบาลพิบูลสงคราม และเป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยหลังสงครามโลก

นอกเหนือจากการเฉลิมฉลองวันที่ ๒๔ มิถุนายน แล้ว ในวันเดียวกันนั้นก็ยังมีการวางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกลางถนนราชดำเนิน (ของ รัชกาลที่ ๕) อีกด้วยเช่นกัน นี่ก็เป็นอนุสาวรีย์ในความหมายสมัยใหม่ที่มีใช่เป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์อย่างที่เคยเป็นมา (เช่น พระบรมรูปทรงม้า พระราชานุสาวรีย์พระพุทธยอดฟ้าฯ) ในวันเดียวกันนั้น รัฐบาลก็ให้คำอธิบายว่า เป็นโอกาสของการเฉลิมฉลองและความ “สำราญสำเริงบันเทิงเต็มที เพราะชาติเรามีเอกราชสมบูรณ์” (ตรงตามเนื้อร้องของ “เพลงชาติ” ที่เพิ่งแต่งขึ้นมาใหม่) หลังจากที่ต้องตกอยู่ภายใต้สนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคกับมหาอำนาจทำให้ชาติเอกราชที่แท้จริง นับแต่การลงนามในสนธิสัญญาบาวริง สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เมื่อ ๒๓๙๘/๑๘๕๕

ก่อนหน้านั้น ในคืนวันที่ ๒๓ มิถุนายน นายกรัฐมนตรีหลวงพิบูลฯ ได้กล่าวสุนทรพจน์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเป็นเวลานาน ๕๐ นาที โดยเน้นเรื่อง “ความรักชาติ” และเสนอสิ่งใหม่ที่เรียกว่า “รัฐนิยม”^๕ ดังข้อความบางตอนที่ว่า

๕ ดู ประมวลวัน ๒๓ มิถุนายน ๒๔๘๒

"อนึ่งเมื่อได้พูดถึงการศึกษาและการรักชาติแล้ว ก็ทำให้รู้สึกว่าคุณธรรมสองประการนั้น จำเป็นจะต้องมีประเพณีนิยมประจำชาติอีกด้วย ซึ่งรัฐบาลกำลังเตรียมจะประกาศชักชวนพี่น้องชาวไทยทั้งหลายให้ปฏิบัติตามในวันข้างหน้าเป็นครั้งคราวไปตามโอกาสอันควร เราจะเรียกว่า "รัฐนิยม" คือ การปฏิบัติให้เป็นประเพณีนิยมที่ดีประจำชาติ เพื่อให้บุตรหลานอนุชนคนไทยเรายึดถือเป็นหลักปฏิบัติ รัฐนิยมนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับจรรยา มารยาทของอารยะชนจะพึงประพฤตินั่นเอง"

หลวงพิบูลสงครามขยายความต่อไปอีกว่า

"ในรัฐนิยมยังมีพฤติกรรมเพิ่มพิเศษอีกอย่างหนึ่งคือ "อำนาจมหาชน" อำนาจมหาชนนั้น แปรมาจากมติมหาชน ซึ่งเราเคยได้ยินได้ฟังมาแล้ว หมายความว่า การทำอะไรให้ดำเนินตามความเห็นของส่วนมากของชาติ ความเห็นดีเห็นชอบของประชาชนส่วนใหญ่ นั่นก่อให้เกิดอำนาจมหาชนขึ้น อำนาจมหาชนนั้นสามารถทำการปรับปรุงหรือปราบปรามกลุ่มชนส่วนน้อยที่ยังว่านอนสอนยาก ... ยกตัวอย่างเช่น ผู้ชายคนหนึ่งเข้ารังแกผู้หญิง ผู้เป็นเพศอ่อนกว่า ... รัฐนิยมก็มีว่า ผู้ชายคนนั้นควรได้รับโทษจากอำนาจมหาชนให้สมกับประพฤติดีดอระยชนนั้น ...

ฉะนั้นเมื่อเรามีรัฐนิยมขึ้น คนจำพวกนี้ก็ต้องได้รับโทษจากอำนาจมหาชนโดยตรงและโดยทันที เหมือนดังเราเคยได้ฟังเรื่องที่เกิดขึ้นในอารยะประเทศบ่อยๆ"

อาจกล่าวได้ว่า ในฐานะของสมาชิก "คณะราษฎร" ที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยข้ออ้าง "ประชาธิปไตย" และ "รัฐธรรมนูญ" นายกรัฐมนตรีหลวงพิบูลฯ จะต้องคำนึงถึงหรือ "เล่น" กับสิ่งที่เรียกว่า "ราษฎร" หรือ "มหาชน" ตลอดจนสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย ดังนั้น

ก่อนหน้าการเปลี่ยนชื่อประเทศและการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ว่าด้วย "ชาติ" ไม่
 ว่าจะเป็น "วันชาติ" "เพลงชาติ" บทเพลง บทละคร วรรณกรรม (แบบเรียน)
 เครื่องแต่งกาย อนุสาวรีย์ วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ รัฐบาลสมัยนั้นจะ
 พยายามอย่างยิ่งที่จะ "โฆษณาการ" (หรือในคำสมัยปัจจุบันคือ "ประชาสัมพันธ์") ไปในหมู่คนจำนวนมาก หรืออย่างน้อยก็พยายามให้ทั่วถึงในเขต
 เมืองหลวงและบริเวณลรอบๆ ศูนย์พจน์ทางวิทยุกระจายเสียงดูจะกลายเป็น
 เป็นเครื่องมืออย่างดีของรัฐบาลที่จะ "โฆษณาการ" หรือไม่กี่โดยผ่านหนังสือ
 พิมพ์รายวันที่รัฐบาลพอจะมีสายโยงใยอยู่ ป้อยครั้งที่รัฐบาลให้ "มหาชน"
 เข้ามามีส่วนร่วมในการประกวดบทความตามนโยบายของตน เช่น ใน
 หัวข้อ "ความสำคัญของวันชาติ"^๖ เป็นต้น

สำหรับในกรณีของการเปลี่ยนชื่อประเทศ ได้มีทั้งการอภิปรายและ
 นำเข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อตอนปลายเดือนพฤษภาคม
 ๒๔๘๒/๑๙๓๙ และเมื่อถึงต้นเดือนมิถุนายน กระทรวงกลาโหมก็ออกมา
 ชี้แนะ "โฆษณาการ" ให้ใช้ชื่อใหม่นี้ กระทรวงกลาโหมหรือนัยหนึ่งก็คือ
 นายกรัฐมนตรีหลวงพิบูลสงครามเองได้ออกมาหยั่งเสียงดูว่า ชื่อใหม่ดัง
 กล่าวจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ ใน "คำชักชวน" (ซึ่งเอามาจากคำบรรยายทาง
 วิทยุกระจายเสียงของหลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรี "ลอย") ให้ใช้ชื่อใหม่
 "ไทยแทนสยาม" โดยให้เหตุผลว่า^๗

๑. ไม่ตรงกับเชื้อชาติของพลเมืองซึ่งเป็นไทย ทำให้ชื่อประเทศเป็น
 อย่างหนึ่งแลชื่อพลเมืองเป็นไปอีกอย่างหนึ่ง

๒. ทำให้คนไทยมีสัญชาติและอยู่ในบังคับต่างกัน กล่าวคือคนไทย

๖ ดูเรื่องความฉบับที่ได้รับรางวัลในหัวข้อ ความสำคัญของวันชาติ ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นในการเฉลิม
 ฉลอง "วันชาติ" ปี ๒๔๘๓ ใน กรมศิลปากร, สำนักงานกองวรรณคดี, ความสำคัญของวันชาติ
 เรื่องความฉบับที่ได้รับรางวัลเนื่องในงานฉลองวันชาติ ๒๔๘๓, พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์,
 ๒๔๘๓

๗ ประมวลวัน ๖ มิถุนายน ๒๔๘๒

ในเวลานี้มีสัญชาติเป็นไทย แต่อยู่ในบังคับสยาม

๓. คำว่า “สยาม” มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องประการใดกับชนชาติไทย คำว่า “สยาม” เป็นแต่เพียงชื่อเมืองๆ หนึ่งซึ่งเป็นที่ว่าการมณฑลของขอมที่ปกครองชนชาติไทยมาแต่โบราณกาล และเมื่อพระร่วงกู้อิสรภาพของไทยได้ ก็ได้ยกเลิกคำว่าสยามเสีย

๔. คำว่า “สยาม” แม้ในเวลานี้ก็ใช้กันแต่ในภาษาหนังสือ ส่วนในภาษาพูดโดยทั่วไปนั้นไม่ค่อยใช้

๕. ชนชาติไทยเป็นชาติที่มีสาขาใหญ่หลวงอยู่ในเวลานี้ สมควรจะเรียกชื่อประเทศให้สมศักดิ์ของเชื้อชาติไทย

นอกจากจะพยายามอิงกับ “มติมหาชน” แล้ว การเปลี่ยนชื่อประเทศครั้งนั้นก็ยังใช้กระบวนการทางรัฐสภาเพื่อให้ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญอีกด้วย กล่าวคือ ภายหลังการประกาศใช้โดยสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องดังกล่าวก็ถูกส่งไปยังสภาผู้แทนราษฎร และในวันที่ ๒๔ กันยายน ๓ เดือนต่อมาของปีเดียวกันนั้น สมาชิก ๑๕๘ ท่าน (ครึ่งหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง) ได้ประชุมและมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ “แก้ไขเพิ่มเติม” รัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก “ว่าด้วยนามประเทศ” จากสยามเป็นไทย^๔ ดังข้อความที่ปรากฏใน *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๖๕ วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๔๘๒ ดังต่อไปนี้

พระบรมราชโองการ

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ

พุทธศักราช ๒๔๘๒

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

๔ ม.ล. จุลเสถ อนนทร “กำเนิดและความเป็นมาของลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย”, วิทยานิตยสารปริญาภาณานาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓, หน้า ๖๘

จากสยามเป็นไทย : นามนั้นสำคัญไฉน ?

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตยทิพอาภา

พล. อ. เจ้าพระยาพิชยนทรโยธิน
ตราไว้ ณ วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๒
เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรเรียกนามประเทศให้ต้อง
ตามชื่อ เชื้อชาติ และความนิยมของประชาชน
จึงมีพระบรมราชโองการให้ตรารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วย
นามประเทศขึ้นไว้ โดยคำแนะนำ และยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร
ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑

รัฐธรรมนูญนี้ให้เรียกว่า

“รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒”

มาตรา ๒

ให้ใช้รัฐธรรมนูญนี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓

นามประเทศนี้ให้เรียกว่า

ประเทศไทย และบทแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นใด
ซึ่งใช้คำว่าสยาม ให้ใช้คำว่าไทย แทน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ขอให้สังเกตว่า ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ มีแต่เรื่องของชื่อในภาษาไทยเท่านั้น หาได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้ในภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศไม่ และเพิ่งตั้งข้อสังเกตไว้อีกด้วยว่า นับแต่นั้นมารัฐธรรมนูญของประเทศ ตั้งแต่ฉบับที่ ๓ ปี ๒๔๘๙ ซึ่งนายกรัฐมนตรีปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการ จนกระทั่งถึงฉบับที่ ๑๖ ปี ๒๕๔๐ ทุกฉบับ ไม่ว่าจะเขียนขึ้นโดยฝ่ายเสรีนิยม อนุรักษ์นิยม อำนาจนิยม และพาณิชย์นิยม (โลกาภิวัตน์) ตลอดเวลาเกือบ ๖๐ ปี นั้น ก็ใช้คำว่า "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย" หากใช้คำว่า "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม" ดังเช่นในกรณีของฉบับปี ๒๔๗๕ ไม่ อาจกล่าวได้ว่า ในบรรดามาตรการต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยลัทธิชาตินิยมที่เน้นเชื้อชาติของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามสมัยแรกนั้น การเปลี่ยนชื่อประเทศตาม "ชื่อ เชื้อชาติ และความนิยมของประชาชน" จากสยามเป็นไทยในภาษาไทย ถือได้ว่าประสบความสำเร็จที่สุดก็ว่าได้

หากจะย้อนกลับไปดูบรรยากาศในสมัยนั้น ดูเหมือนว่าการเปลี่ยนนามจะได้รับการคัดค้านหรือวิพากษ์วิจารณ์น้อยมาก ดังจะเห็นได้จากการขอความเห็นในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ก็ได้รับความเห็นชอบจากเสียงส่วนใหญ่ หรือไม่ว่าจะเป็นในการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็มีมติเป็นเอกฉันท์ดังที่กล่าวข้างต้น จากการค้นคว้าเอกสารของยุคสมัยเดียวกันโดยเฉพาะในหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน ก็ไม่สุ่ปรากฏการต่อต้านหรือคัดค้านนัก

อย่างไรก็ตาม ในหนังสือพิมพ์ *ประมวลวัน* ฉบับวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๔๘๒/๑๙๓๙ ที่ออกมาหนึ่งสัปดาห์หลังการณรงคค์ักชวนของกระทรวงกลาโหม ปรากฏบทความในทำนองเสียดสีที่สนใจในด้านการใช้นามประเทศในภาษาเทศ โดยตั้งประเด็นปัญหาของการสะกดเป็นภาษาอังกฤษว่า "Thai" ซึ่งฝรั่งอังกฤษจะต้องออกเสียงคล้าย thigh ที่แปลแล้วได้ความหมายอันไม่เป็นศิริมงคล คือ "แปลว่าขากระหว่างเข้ากับเอว" ให้นัยยะว่าชาวอนันตนเอง

หรือถ้าหากสะกดทับศัพท์ว่า Prades Thai ผู้เขียนก็เสียดลใจว่า “คนอังกฤษในเมืองอังกฤษอาจออกเสียงพยางค์เดียว คือ Prades รับสัมผัสกับ grades แล Prates รับสัมผัสกับ grates ก็เป็นได้ ภาษาอังกฤษเพี้ยนมีคำว่า prate (แล prates) แปลว่า พุดเป็นต้อยหยอ” ฯลฯ ดูเหมือนประเด็นจะกลายเป็นเรื่องชื่อของประเทศในภาษาอังกฤษเสียมากกว่า โดยที่ชื่อในภาษาไทย คำว่า “สยาม” เกือบจะตกไปโดยปริยาย สะท้อนให้เห็นการมองปัญหาแบบ “ทวิมาตรฐาน” กล่าวคือ เมื่อชนชั้นนำของไทยต้องการสื่อสารกับชาวต่างประเทศ (โดยเฉพาะโลกที่ใช้ภาษาอังกฤษ) ก็มีข้อมูลหรือวิธีคิดแบบหนึ่ง หากจะใช้กับคนไทยด้วยกันเอง (โดยเฉพาะระดับล่างลงไป) ก็มีข้อมูลหรือวิธีคิดอีกแบบหนึ่ง ดังนั้นสำหรับชาวต่างประเทศ (ฝรั่ง) นาม Siam จึงเหมาะสมกว่า Thailand แต่สำหรับชาวไทย คำว่า “ไทย” ก็เหมาะสมกว่าคำว่า “สยาม”

อย่างไรก็ตาม ประมาณกว่า ๓๐ ปี ให้หลัง ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และที่ร่วมอยู่ในที่ประชุม ครม. ชุดประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนชื่อประเทศครั้งนั้น^๙ ได้แสดงความเห็นแย้งโดยท้าวความว่า เมื่อมีรัฐบาลหลวงพิบูลสงครามมาได้ประมาณ ๖ เดือน หลวงวิจิตรวาทการซึ่งเป็นรัฐมนตรีลอยและอธิบดีกรมศิลปากรกลับมาจากการเยือนฮานอย หลวงวิจิตรวาทการนำแผนที่ที่ฝรั่งเศสทำขึ้นมาเสนอ แผนที่อินโดจีนของฝรั่งเศสนั้นแสดงให้เห็นว่ามี

“คนไทย” อาศัยอยู่ในดินแดนต่างๆ ในอินโดจีน ในจีนตอนใต้ ในพม่า และในอัลสัส ฯพณฯ ปรีดีกล่าวต่อไปว่า “หลวงวิจิตรฯ รำพันถึงชนเชื้อชาติไทยที่มีอยู่ในแดนต่างๆ และมีการโฆษณาเรื่อง “มหาอาณาจักรไทย” ที่จะรวมชนเชื้อชาติไทยในประเทศต่างๆ เข้าเป็นมหาอาณาจักรเดียวกัน ทำนอง

^๙ ปรีดี พนมยงค์, ความเป็นมาของชื่อประเทศสยามกับประเทศไทย กรุงเทพฯ : ประจักษ์การพิมพ์, ๒๕๑๗. ซึ่งเรียบเรียงจากต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสโดยผู้เขียนคนเดียวกัน Ma vie mouvementée et mes 21 ans d'exil en Chine Populaire, France, 1972

ที่ฮิตเลอร์กำลังทำอยู่ในยุโรปในการรวมชนเชื้อชาติเยอรมันในประเทศต่างๆ ให้เข้าอยู่ในมหาอาณาจักรเยอรมัน

ฯพณฯ ปรีดี ยังกล่าวต่อไปอีกว่า ในการประชุม ครม. นัดสำคัญนั้น หลวงวิจิตรวาทการอ้างว่า

“สยาม” มาจากภาษาสันสกฤต “ศยามะ” แปลว่า “ดำ” จึงไม่ใช่ชื่อประเทศของชนเชื้อชาติไทยซึ่งเป็นคนผิวเหลืองไม่ใช่ผิวดำ และอ้างว่า คำว่า “สยาม” แผลงมาจากจีน “เซียมล้อ” ฯพณฯ ปรีดีกล่าวว่า ท่านได้คัดค้านเพราะมีหลักฐานใน *กฎหมายตราสามดวง* สมัยรัชกาล ที่ ๑ ว่า “สยาม มาจากภาษาบาลี “สาม” (สาม) และมีความหมายหลายอย่างตั้งแต่ “สีดำ” ไปจน “สีเหลือง สีทอง”๑๑ ตามความหมายนี้ “สามปเทศ” จึงหมายถึงแคว้นแคว้นแห่งเมืองทองหรือสุวรรณภูมิ ดังที่เพลงของประเทศสยามก่อนเปลี่ยนชื่อเป็นประเทศไทย มีเนื้อร้องตั้งต้นด้วยประโยคว่า “ประเทศสยาม นามประเทืองว่าเมืองทอง...” ต่อมาเมื่อเปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็นประเทศไทยแล้ว ทางราชการได้เปลี่ยนเนื้อร้องเพลงชาติว่า “ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย” ซึ่งไม่ตรงตามหลักวิชาว่าด้วยเชื้อชาติเพราะในประเทศไทยมีคนเชื้อชาติอื่นๆ รวมอยู่ด้วย” (ตัวเอนเป็นของบทความที่อ้าง) ...แต่จุดประสงค์เบื้องหลัง นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีส่วนหนึ่งต้องการเปลี่ยนชื่อประเทศว่าประเทศไทย... ข้าพเจ้าเป็นฝ่ายข้างน้อยในคณะรัฐมนตรี”

ข้อเขียนของ ฯพณฯ ปรีดีเกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อครั้งนั้น เป็นการเขียนหลังเหตุการณ์นานมากและค่อนข้างซับซ้อน โดยการกล่าวเป็นนัยว่า เมื่อเป็นเสียงข้างน้อยก็ต้องยอมรับการเปลี่ยนชื่อ แต่ดูเหมือนว่า ฯพณฯ ปรีดี จะยอมรับและประนีประนอมเพียงในชื่อที่เป็นภาษาไทยเสียมากกว่า ในส่วน

ที่เป็นภาษาต่างประเทศนั้นกลับมีความเห็นให้คงเดิม คือ Siam ทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่า เป็นไปในทำนองเดียวกันกับคนเยอรมันที่สะกดชื่อประเทศของตนว่า Deutschland และปล่อยให้คนอังกฤษสะกดว่า Germany คนฝรั่งเศสสะกดว่า Allemagne เช่นเดียวกับคำว่า China หรือ Chine กับ Japan หรือ Japon^{๑๑} ที่ทั้งคนจีนและญี่ปุ่นมิได้เข้ามาวุ่นวายในการกำหนดตัวสะกดในภาษาต่างประเทศนั้นๆ แต่อย่างใด

ฯพณฯ ปรีดีกล่าวต่อไปว่า "การที่จะเอาคำว่า "LAND" ต่อท้ายคำ ... ย่อมทำให้คล้ายกันกับประเทศเมืองขึ้นในอาฟริกาของอังกฤษ (สมัยนั้น) และเมืองขึ้นของฝรั่งเศส (สมัยนั้น) ที่ลงท้ายด้วยคำว่า "LAND" หรือ "LANDE" ดังนั้นถ้าจะใช้คำว่า "ไทย" ก็ให้เขียนว่า "THAI" เช่นเดียวกับ EIRE เมื่อข้อเสนอนี้ถูกตีตกอีก ท่านก็เสนอให้ใช้สะกดว่า Muang Thai "ทับศัพท์ตามที่สามัญชนคนไทยเรียกชื่อประเทศของตนว่า "เมืองไทย" ... แต่ส่วนมากในคณะรัฐมนตรีไม่เห็นด้วย"^{๑๒}

๑๑ เฟิงอ้าง หน้า ๙

๑๒ ข้อเขียนของ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ดังกล่าวข้างต้นมีความสลับซับซ้อนไม่น้อย เพราะในด้านหนึ่งท่านได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับนาม "ประเทศไทย" และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ Thailand แต่ในวิธีปฏิบัติ ท่านเองก็ยอมใช้ทั้งสองคำนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์^{๑๓} และเป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ทำการต่อต้านญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ และใน "ประกาศสันติภาพ" ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๔ ในภาษาอังกฤษก็ใช้คำว่า Thailand กับ Thai people หาได้ใช้ Siam หรือ Siamese ไม่ เอกสารในภาษาอังกฤษขึ้นประวัติศาสตร์นี้คือ "Royal Proclamation issued by the Regent of Thailand in the name of King Ananda Mahidol on August 16, 1945" ซึ่งมีข้อความบางตอนว่า "The Regent, in the name of His Majesty the King, thereby, openly proclaims on behalf of the Thai people that the declaration of war on the United States of America and Great Britain is null and void..."

เนื่องจาก ฯพณฯ ปรีดี เป็นนักกฎหมาย หากจะอธิบายในแง่ของกฎหมายก็คือ ตามรัฐธรรมนูญที่ใช้ในขณะนั้น นามอย่างเป็นทางการของประเทศก็คือ ไทย และ Thailand ดังนั้นก็ควรที่จะใช้ในลักษณะนั้น แต่ก็น่าสงสัยที่ว่า ในวันที่ ๘ กันยายน คืออีกประมาณ ๓ สัปดาห์ ถัดมา รัฐบาลชั่วคราวของนายทวี บุณยเกตุ ซึ่งได้รับการสนับสนุนขึ้นมาจาก ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์เอง ก็มีประกาศว่า ในกรณีของชื่อภาษาอังกฤษนั้นให้กลับไปใช้คำว่า Siam ตามเดิม และถูกเปลี่ยนกลับเป็น Thailand ก็เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกเมื่อ ๒๔๙๑

นามนั้นสำคัญไฉน ?

หลังจากได้เห็นกระบวนการของการเปลี่ยนนามประเทศ ตอนนี้เรามาดูกันว่า

(๑) ทำไมเปลี่ยน ?

(๒) ทำไมเปลี่ยนแล้วคงอยู่ ?

ผู้เขียนคิดว่าคำตอบเหล่านี้อยู่ที่ปฏิสัมพันธ์ของ ๒ รูปแบบของรัฐ กล่าวคือ ด้านหนึ่งเป็น "รัฐราชวงศ์" (ราชอาณาจักร) กับอีกด้านหนึ่งคือ "รัฐชาติ" (ประชาชาติ) และกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภายในกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่

ในหนังสือเล่มสำคัญที่ส่งอิทธิพลแพร่หลายในวิชาการระดับสากล เรื่อง *Imagined Communities : Reflections on the Origins and Spread of Nationalism* ของ Benedict Anderson ได้ตั้งสมมติฐานและถกเถียงเกี่ยวกับรูปแบบของรัฐในสากลโลก ๓ รูปแบบ คือ ชุมชนศาสนา (religious communities) รัฐราชวงศ์ (dynastic realm) และรัฐชาติ (nation-states) รัฐชาติ (หรือรัฐประชาชาติ) เป็นรูปแบบล่าสุดและทันสมัยที่สุด อาจารย์เป็นให้คำนิยามรัฐชาติว่าเป็น "ชุมชนจินตนาการ" (imagined communities) โดยที่ "ชาติ" และ "ลัทธิชาตินิยม" เป็นผลผลิตของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ - ๒๐ คือ ๒๐๐ กว่าปี ที่ผ่านมานี้เอง

ลัทธิชาตินิยมอุบัติขึ้นใน "โลกใหม่" ในทวีปอเมริกา โลกใหม่เป็นบ่อบ้านเกิดของ "รัฐชาติ" (nation-states) ในลาตินอเมริกา ในอเมริกาเหนือ อย่างเช่น สหรัฐฯ (ปฏิวัติเป็นชาติปี ๒๓๑๙/๑๗๗๖) อิทธิพลของลัทธิใหม่นี้ข้ามกลับมายัง "โลกเก่า" ในยุโรป ก่อให้เกิดรัฐชาติใหม่ๆ มากมายหลายรัฐ พร้อมๆ กับการล่มสลายของ "รัฐกษัตริย์" (dynastic state) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับแต่หลังการปฏิวัติ (ให้เป็นรัฐชาติ) ของฝรั่งเศส ปี ๒๓๓๒/๑๗๘๙ แล้วก็เข้ามาแพร่หลายในทวีปเอเชียตอนต้นศตวรรษที่ ๒๐ ที่ต่อมาเมื่อเกิดการล่มสลายของลัทธิอาณานิคมหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้เกิด

รัฐชาติใหม่ๆ ขึ้นมามากมายเช่นกัน จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาสู่ภาคเหนือต่อไปยังเอเชียใต้ มีขบวนการชาตินิยมในรูปแบบต่างๆ มีผู้นำชาตินิยม "กู้ชาติ" ทั้งหลายทั้งปวงก็ปรากฏขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น องค์การ Boedi Oetomo, Serakat Islam, Dohbama Asiatone หรือผู้นำ เช่น ซูการ์โน, ฮัตตา, ซองชาน, อุนู, ฟานบอยเจาหรือโฮจิมินห์ ฯลฯ

ดังนั้น ปรากฏการณ์ของการก่อให้เกิดรัฐชาติหรือประเทศนี้ ก็เป็นขบวนการที่ใหญ่โตมโหฬารมาก กินระยะเวลาถึง ๒ ศตวรรษ และจะเป็นขบวนการที่ยังไม่รู้จบ (โปรดสังเกตจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตที่ก่อให้เกิดเป็นรัฐชาติใหม่หลายรัฐ หรือกรณีในเอเชีย เช่น ธิเบต หรือไต้หวัน ที่ "จินตนากรรม" ยังถูกสกัดกั้นให้ค้างคาอยู่ และท้ายที่สุดปรากฏการณ์ใหม่ของชาติติมอร์ตะวันออกที่อินโดนีเซียพยายามสร้างให้เกิด "ชุมชนจินตนาการ" ที่เป็นอินโดนีเซีย ถึงกับผนวกไปเป็นจังหวัดหนึ่ง แต่คนติมอร์ตะวันออก ก็มี "ชุมชนจินตนาการ" ของตนต่างหาก)

สรุป ลัทธิชาตินิยมทำให้เกิดรัฐในรูปแบบใหม่แทนรัฐศาสนา และรัฐกษัตริย์แบบเก่า ซึ่งก็คือรัฐ-ชาติ (nation-states) รัฐชาติถือเป็นรูปแบบที่ทันสมัยและอยู่ในความนิยมมากที่สุด

ประเทศสยามเอง แม้จะมีได้ตกเป็นอาณานิคมโดยตรง แต่ก็ได้รับผลกระทบจากกระแสคลื่นของความเป็นชาติ (nationness) และลัทธิชาตินิยม อย่างไรก็ตาม อาจารย์เบ็นได้ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะของลัทธิชาตินิยมไทยนั้นแตกต่างจากของประเทศข้างเคียง กล่าวคือ เป็นลัทธิชาตินิยมราชการ (official nationalism) ทั้งนี้โดยการศึกษาเปรียบเทียบปรากฏการณ์ ๒ รัชสมัย ของพระจุลจอมเกล้าฯ (ร.๕) กับพระมงกุฎเกล้าฯ (ร.๖)

ตลอดรัชสมัยอันยาวนาน ๔๒ ปี (๒๔๑๑-๒๔๕๓/๑๘๖๘-๑๙๑๐) รัชกาลที่ ๕ ทรงแข็งขันในการปฏิรูปประเทศของพระองค์ ทรงเรียนรู้และหยิบยืมรูปแบบการบริหารของระบอบอาณานิคมอังกฤษในสิงคโปร์ อินเดีย และพม่า และจากฮอลันดาในปัตตาเวีย จนทำให้นักวิชาการทั้งไทยและเทศลงความเห็น ว่า เมื่อขึ้นศตวรรษใหม่หรือช่วงสมัยปลายรัชกาลของพระองค์นั้น

สยามได้ปรับปรุงประเทศกลายเป็น "รัฐชาติ" ที่ทันสมัยไปแล้ว^{๑๓} แต่ในงานชิ้นข้างต้นของอาจารย์เบ็น แอนเดอร์สัน ได้ถกเถียงแตกต่างออกไป คือที่จริงแล้วสยามได้จัดรูปองค์กรและการบริหารโดยรวมอำนาจที่ศูนย์กลาง จนกระทั่งได้กลายเป็น "รัฐราชวงศ์" หรือ dynastic realm^{๑๔} ดังข้อความต่อไปนี้

“ถึงอย่างไรก็ตาม รัชกาลที่ ๕ ทรงถือว่าพระองค์เป็นนักทันสมัย แต่ตัวแบบของพระองค์หาใช่สหราชอาณาจักรหรือเยอรมนีไม่ แต่กลับเป็นองค์กรบริหาร (beamtentaaten) ของอาณานิคมของดัตช์อีสต์อินเดีย ของอังกฤษในมลายูและระบบราชในอินเดีย (Raj) ในการดำเนินการตามตัวแบบนี้ ก็หมายถึงการให้การรับรองและการรวมศูนย์อำนาจของการบริหารของราชสำนัก การจำกัดอำนาจรัฐบาลราชการเล็กๆ น้อยๆ ที่เคยเป็นกึ่งปกครองตนเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ...คือการสนับสนุนให้คนต่างชาตินที่เป็นชายหนุ่มโสดเข้ามาในประเทศจำนวนมากมหาศาล เพื่อใช้เป็นแรงงานพลัดถิ่นที่ไร้อำนาจและอิทธิพลทางการเมือง เข้ามาทำงานก่อสร้างท่าเรือ ทางรถไฟ ขุดคลอง และขยายการเกษตรกรรม การนำเข้า “แรงงานต่างชาติ” เกิดความวุ่นวายและมีแบบอย่างเดียวกันกับนโยบายของผู้ปกครองในปัตตาเวียและสิงคโปร์ และในกรณีของเนเธอร์แลนด์อินดิสและมลายูของอังกฤษ แรงงานจำนวนมากที่นำเข้ามาในศตวรรษที่ ๑๙ นั้นมาจากจีนตะวันออก

๑๓ โปรดดูตัวอย่างของนักวิชาการที่เห็นว่า รัชสมัยของรัชกาลที่ ๕ นั้น ไทยได้เข้าสู่ความเป็น "รัฐชาติ" แล้ว เช่น David K. Wyatt ในหนังสือ *Thailand : A Short History, Silkworm*, 1984, บทที่ ๗ และเกษม ศิริสัมพันธ์ กับนิออน สนิทวงศ์ "แนวพระราชดำริทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิพพร, ๒๕๑๐ และ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ๕ : ๓ (ธันวาคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑) หน้า ๒๕-๔๔

๑๔ ในงานของไชยันต์ รัชกุล ถึงเรื่องการปฏิรูปการปกครองสยามของรัชกาลที่ ๕ นั้นเป็นเสมือน "ลัทธิอาณานิคมภายใน" หรือ internal colonization ดู Chaiyan Rajchagool, *The Rise and Fall of the Thai Absolute Monarchy : Foundation of the Modern Thai State from Feudalism to Peripheral Capitalism*, Bangkok : White Lotus, 1994. ดูประกอบจากบทความของสมเกียรติ อ้นทะนะ ว่าด้วยลักษณะของรัฐสยามใน "รัฐสมบูรณ์ญาติในสยาม ๒๕๓๕-๒๕๗๕" ปราชญ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ๑๙ มีนาคม ๒๕๒๕

เขียนได้ ที่จริงแล้วเป็นนโยบายที่ได้ผลในระยะสั้นสำหรับรัฐราชวงศ์ เพราะได้สร้างชนชั้นแรงงานที่ไร้สมรรถภาพ "อยู่นอก" สังคมไทย และก็ปล่อยให้สังคมโดยรวม "ไม่ถูกรบกวน"

แต่เมื่อถึงรัชสมัยของพระโอรส คือรัชกาลที่ ๖ ซึ่งครองราชสมบัติระหว่างปี ๒๔๕๓-๒๔๖๘/๑๙๑๐-๑๙๒๕ สถานการณ์ได้เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง บรรดาสถาบันกษัตริย์ในโลกถูกคุกคามและบ้างก็ถูกล้มเลิก โดยเริ่มจากจุดจบของราชวงศ์ชิงของจีนในปี ๒๔๕๔/๑๙๑๑ ราชวงศ์โรมานอฟ ๒๔๖๐/๑๙๑๗ รวมไปถึงในเยอรมัน-ออสเตรีย-ฮังการี และอาณาจักรออตโตมาน ในขณะที่เดียวกันในการเมืองภายในรัชกาลที่ ๖ ก็ต้องเผชิญกับการก้าวขึ้นมาของชาวจีนนำเข้าทั้งหลายของชนชั้นกลางเชื้อสายไทย-จีนของผู้มีการศึกษาในเขตเมือง ของระบบราชการที่สร้างขึ้นมาจากในสมัยพระราชบิดาของพระองค์ ตลอดจนการแพร่กระจายของลัทธิเสรีนิยม ความคิดประชาธิปไตยและระบบรัฐสภา ดังนั้นรัชกาลที่ ๖ จึงทรงหันไปหาลัทธิชาตินิยมราชการ (official nationalism) ซึ่งเป็น "ส่วนผสมของชาติและจักรวรรดิของราชวงศ์"*๕ อาจารย์เบ็น แอนเดอร์สัน ชี้ให้เห็นว่า

“ รัชกาลที่ ๖ พระราชโอรสที่สืบราชสมบัติต่อ ต้องมีราชการกิจในการกอบกู้ ทรงแสดงพระองค์ในครั้งนั้นในฐานะของราชวงศ์ยุโรปที่ต้องแปลงสัญชาติ (nationalization) ทั้งหลาย ถึงแม้ว่า (และก็เพราะด้วย) พระองค์ได้รับการศึกษาของอังกฤษสมัยปลายวิกตอเรีย พระองค์แสดงออกในฐานะของ “นักชาตินิยมแรก” ของประเทศ แต่เป้าหมายของลัทธิชาตินิยมแบบนี้หาใช่สหราชอาณาจักรซึ่งครอบงำการพาณิชย์ของสยามไว้ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ไม่และก็ไม่หาใช่ฝรั่งเศสที่เพิ่งแยกเอาดินแดนด้านตะวันออกของราชอาณาจักร

เดิมไปไม่เช่นกัน แต่เป็นชาวจีนที่พระบิดาของพระองค์ทรงนำเข้ามาเมื่อไม่นานนี้เอง รูปแบบของการแอนตี้จีนของพระองค์ จะเห็นได้จากพระนิพนธ์ที่รู้จักกันอย่างมาก คือ ยิวแห่งบูรพาทิศ (๒๕๕๗/๑๙๑๔) และโคลนติดล้อ (๒๕๕๘/๑๙๑๕)"

อาจารย์แอนเตอร์สันสรุปว่า

"นี่คือตัวอย่างอันชัดแจ้งของลักษณะของลัทธิชาตินิยมราชการ ซึ่งเป็นยุทธวิธีที่วางขึ้นไว้และใช้กันในบรรดากลุ่มชนหลักๆ ที่กำลังถูกคุกคามให้หลุดออกไปอยู่ชายขอบ หรือไม่ก็ถูกสกัดออกไปจากชุมชนจินตนาการที่กำลังเกิดขึ้นในระดับชาติ คงจะไม่ต้องสาธยายว่ารัชกาลที่ ๖ คงเริ่มด้วยการผลักดันนโยบายหลักๆ ของลัทธิชาตินิยมราชการ เช่น การปฐมนิศึกษาภาคบังคับ การจัดการโฆษณาการของรัฐ การเขียนประวัติศาสตร์ฉบับราชการ ลัทธิทหารซึ่งในที่นี้เป็นการจัดแสดงออกมากกว่าเป็นกิจกรรมอย่างแท้จริง และการยืนยันอย่างไม่รู้จักถึงเอกลักษณ์อันหนึ่งอันเดียวกันของราชวงศ์กับชาติ" ^{๖๖}

รัชกาลที่ ๖ เสด็จสวรรคตในปี ๒๔๖๘/๑๙๒๕ พระอนุชาทรงครองราชย์ในฐานะกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิองค์สุดท้าย ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕/๑๙๓๒ ชนชั้นกลางที่มีการศึกษาและข้าราชการทหารกับพลเรือนระดับกลางรวมประมาณ ๑๐๐ กว่าราย รวมตัวกันเป็น "คณะราษฎร" ได้ทำการยึดอำนาจจากรัชกาลที่ ๗ ทั้งสองฝ่ายประนีประนอมกันได้ที่สุดในที่สุด และสถาบันกษัตริย์ก็ได้รับการรักษาไว้ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ มีสภาผู้แทนราษฎร อำนาจก็ถูกถ่ายโอนจากเจ้าแห่งราชวงศ์จักรีไปสู่ชนชั้นข้าราชการ โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดา นักกฎหมายและ

ขุนนางในระบบเก่าเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก ท่านถูกถือเสมือนว่าเป็นคนกลางที่ช่วยประนีประนอม

หากจะพิจารณาเผินๆ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของสยามครั้งนั้นก็เกินไปโดยสงบบราบรื่น ทำให้เรามักเข้าใจว่าเป็นคุณสมบัติพิเศษของความสามารถในการประนีประนอมในระบบการเมืองไทย อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณาลงไปให้ลึกซึ้งแล้วก็หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ อันที่จริงหลัง ๒๔๗๕/๑๙๓๒ เป็นสมัยของการขาดเสถียรภาพและมีความขัดแย้งทางการเมืองสูงระหว่างผู้นำใหม่กับระบบเก่า เพียงยังไม่ถึง ๑ ปี สภาผู้แทนราษฎรก็ถูกปิดและมีการระงับใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา ทั้งนี้โดยรัฐบาลพระยามโนปกรณีย์ นั่นเอง เหตุการณ์ครั้งนั้นถือได้ว่าเป็น “รัฐประหารเงียบทางรัฐสภา” ซึ่งผู้นำ ๒๔๗๕ ก็ได้ด้วยการทำรัฐประหารยึดอำนาจอีกครั้งในวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖/๑๙๓๓ คราวนี้พระยาพหลฯ หัวหน้า “คณะราษฎร” ก็ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเอง

แต่ในเดือนตุลาคมปีเดียวกันนั้น ก็เกิดเหตุการณ์รุนแรงที่รู้จักกันในนามของ “กบฏบวรเดช” พระองค์เจ้าบวรเดช อดีตเสนาบดีกลาโหม สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นำกองทหารจากหัวเมืองภายนอกบุกเข้ามาจะยึดพระนคร ยื่นคำขาดให้รัฐบาลพระยาพหลฯ ลาออกทันที แต่รัฐบาลก็ต่อสู้กลับ และฝ่ายกบฏก็ถูกปราบปรามอย่างเด็ดขาดและรุนแรง การกบฏครั้งนั้นมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัชกาลที่ ๗ กับรัฐบาลอย่างมาก โดยที่ฝ่ายรัฐบาลตั้งข้อสงสัยว่า รัชกาลที่ ๗ อาจมีส่วนรู้เห็นกับฝ่ายกบฏภายหลังเหตุการณ์นั้นรัชกาลที่ ๗ ก็เสด็จไปอยู่อังกฤษ โดยทรงอ้างว่า จะไปทำการรักษาพระเนตร และในปี ๒๔๗๗ (นับตามแบบเก่า แต่ตรงกับ ค.ศ. ๑๙๓๕) หลังจากที่ไม่สามารถตกลงกับรัฐบาลได้ก็ทรงสละราชสมบัติ^{๑๑}

ความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างระบบเก่ากับผู้นำใหม่ ดำเนินไปจนถึงสมัยเมื่อหลวงพิบูลฯ ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี อันที่

จริงแล้ว จากการที่หลวงพิบูลฯ รู้สึกรำคาญถูกคุกคามจากฝ่ายโรแวลลิสต์ และระบอบเก่า และยังถูกลอบทำลายชีวิตถึง ๓ ครั้ง หลวงพิบูลฯ จึงจัดการกับฝ่ายตรงข้ามอย่างรุนแรง ภายในเวลาเพียง ๑ เดือน ที่เข้าดำรงตำแหน่ง นรม. ก็ทำการจับกุมฝ่ายตรงข้ามกว่า ๔๐ คน พร้อมด้วยตั้งข้อหา กบฏ และนี่ก็เป็นมาตรการขั้นหนักหน่วงต่อฝ่ายเจ้านายขุนนาง รวมไปถึงสมาชิกสภาผู้แทนฯ และศัตรูภายในกองทัพเอง ผู้ต้องหาลูกนำขึ้นพิจารณา คดีโดยศาลพิเศษ ๑๘ ราย ถูกสั่งประหารชีวิตด้วยการยิงเป้า ๒๖ ราย ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิตรวมทั้งกรมขุนชัยนาथฯ พระโอรสของรัชกาลที่ ๕ ซึ่งถูกถอดอธิษฐานยศกลายเป็นสามัญชน บุคคลสำคัญบางท่านถูกขับให้ออกไปอยู่ต่างประเทศก็มี จากความสำเร็จในการเคลื่อนไหวจัดศัตรูเก่าครั้งนี้ หลวงพิบูลฯ ก็สามารถหันไปให้ความสนใจในกิจการที่จะสร้างฐานสนับสนุนทางการเมืองในหมู่ "มหาชน" ได้โดยสะดวก

สำหรับหลวงพิบูลฯ และนักชาตินิยมร่วมงานนั้น วิธีที่ดีที่สุดที่จะได้รับความสนับสนุนจากมหาชนก็คือการปลุกใจให้รักชาติ การสร้างจิตสำนึกในเรื่องชาติ ประชาชนได้รับการกระตุ้นเตือนอยู่เสมอว่า ตนกำลังอยู่ใน "สังคมใหม่" ใน "กาลสมัยใหม่" ซึ่งอยู่ในกระบวนการของ "การสร้าง" ชาติและทั้งตนเอง ดูเหมือนว่าหลวงพิบูลฯ จะเป็นผู้ที่ทำให้คำว่า "สร้างชาติ" นั้นกลายเป็นคำที่แพร่หลายและคุ้นเคย ทั้งนี้โดยประกาศเป็นรัฐนิยม อันดับที่ ๗ เมื่อ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๘๓/๑๙๔๐ ว่าด้วย "การชักชวนคนไทยให้สร้างชาติ" ว่าไปแล้วระหว่างวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒/๑๙๓๙ นับแต่ได้มีการประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศจนกระทั่งถึงต้นปี ๒๔๘๔/๑๙๔๑ นรม. หลวงพิบูลฯ ได้ทำให้ประเด็นของชาติและลัทธิชาตินิยมกลายเป็นแกนกลางของการเมืองไทย และเป็นนโยบายหลักของรัฐบาล

ในบรรดา "รัฐนิยม" ที่ประกาศออกมา ผู้คนใน "ประเทศไทย" เป็นคนไทย ไม่มีการแบ่งว่าเป็นคนเหนือ คนใต้ คนอีสาน หรือไทยมุสลิม ๘.๐๐ น. ธงไตรรงค์จะต้องชักขึ้น ๑๘.๐๐ น. ชักธง พร้อมด้วยการบรรเลงเพลงชาติ ซึ่งตอนนี้เนื้อร้องเปลี่ยนใหม่ ใช้คำว่าประเทศไทยแทนสยาม และทุก

คนที่ในปริมณฑลนั้นจะต้องยื่นเคารพ ในกรณีของเพลงสรรเสริญพระบารมี เนื้อร้องก็ถูกเปลี่ยนเช่นกัน^{๑๔} และทำนองก็ถูกแก้ไขให้เป็นสังเขปและสั้นลง และแม้แต่พระสยามเทวาริราชก็ถูกเปลี่ยนเป็น “พระไทยเทวาริราช” ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็มีนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม พุงเป้าไปที่คนจีนในประเทศ^{๑๕} และประชาชนก็ถูกชักชวนให้ใช้ภาษาไทยและ “นิยม” ผลิดังนักษิไทย (ซึ่งจะขัดกับปรตินิยมและพฤติกรรมของชนชั้นสูงจากอดีตถึงปัจจุบัน)

ควรสังเกตคำว่า “รัฐนิยม” มีนัยเป็นเรื่องของรัฐหรือชาติ ซึ่งแยกออกจาก “ราชนิยม” สร้างความแตกต่างจากสมัยของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ชาติและลัทธิชาตินิยมสมัยพิบูลสงคราม ก็หยิบยืมมาจากลัทธิชาตินิยมราชการของรัชกาลที่ ๖ อย่างมากทีเดียว ว่าเป็นไปแล้ว นักชาตินิยมรุ่นหลวงพิบูลฯ ชื่นชมกับแนวนโยบายของรัชกาลที่ ๖ เป็นอย่างยิ่ง รัฐบาลเองก็ได้ริเริ่มจัดทำพระราชานุสาวรีย์ไว้ที่หน้าสวนลุมพินี แต่ลัทธิชาตินิยมของหลวงพิบูลฯ แม้จะคงลักษณะความเป็นแบบ “ราชการ” แต่ก็แตกออกจากการที่ถูกครอบงำด้วยสถาบันกษัตริย์ แตกออกจากการเป็นแบบผสมของรัฐ

๑๔ ใน “ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยรัฐนิยมฉบับที่ ๘ เรื่อง เพลงสรรเสริญพระบารมี” ที่ลงนามโดยหลวงพิบูลสงคราม เมื่อ ๒๖ เมษายน ๒๔๘๓ นั้น ได้แก้ไขบทเพลงให้สั้นลงดังนี้

ข้าพระพุทธเจ้า เสด็จในและศิระกราน นบพระภูมิบาล บรมกษัตริย์ไทย ขอบรรดาละ
ประสงคฺ์ใด จงสิทธิติง หวังวรทฤภัย ดุจดวายุไชย ชโย

๑๕ นักที่เป็นที่มาของ “สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม” ใหม่ ๆ ที่ควบคู่มากับการกำเนิดของชาติ ดังเช่นในกรณีของ “ก๋วยเตี๋ยวผัดไทย” ก็กล่าวกันว่า เกิดขึ้นจากนโยบายชาตินิยมของรัฐที่ต้องการให้คนไทยแข่งขันกับคนจีนในด้านของการค้าขาย ดังนั้นก็มีการกระตุ้นให้ปลูกผักทำสวนครัว บดลูกถั่วออก แล้วนำมาใช้ในการผัดก๋วยเตี๋ยว ที่พยายามแหวกออกจากความเป็นจีน ใส่กุ้งแห้งแทนเนื้อหมู หรือการใช้หัวปลีกับถั่วอง ฯลฯ รวมทั้งมีเพลงของกรมโฆษณาการชื่อ ก๋วยเตี๋ยว ชับร้องโดย เพ็ญศรี พุ่มชูศรี

ประดิษฐ์กรรมใหม่ที่ได้คิดในยุคนี้ก็คือ “ร่วรง” ที่ใน “จินตนาการ” ของ “ความเป็นชาติ” อาจจะบอกว่าคนไทยและเก่าแก่ ทั้งๆ ที่เพิ่งเกิดขึ้นมาในยุคนี้เอง ข้ายังไปแพร่หลายอยู่ในบางเขตของลาวและกัมพูชาอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ แน่นนอนผู้คนในประเทศเหล่านั้นก็ “จินตนาการ” ใหม่ว่า เป็นของชาติเขมรและลาวไปแล้วด้วยซ้ำ เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๓๕ ผู้เขียนไปเยือนเสียมเรียบ และไป “ดิสโก” ที่มีร่วรงลั่น ผู้เขียนถูกนักโบราณคดีหนุ่มถามว่า “What is ramwong in piassa Thai ?”

ราชวงศ์กับรัฐชาติ สถาบันกษัตริย์เป็น ๒ สิ่ง ที่แยกจากกัน หัวใจของชาติถูกนิยามให้อยู่ที่ "คนไทย" หรือ "เชื้อชาติไทย" การแยกให้เด่นชัดเช่นนี้ก็ด้วยการทำให้คำว่า "สยาม" นั้นถูกผูกไว้กับกษัตริย์และรัฐราชวงศ์ กับต่างชาติ และกับผู้คนภายนอกประเทศ

จะสังเกตได้ว่า ทั้งหลวงพิบูลฯ และหลวงวิจิตรฯ ตลอดจนนักชาตินิยมรุ่นนี้จะยืนยันข้อเสนอก็คือว่า "สยาม" นั้นเป็นคำที่ใช้โดย "ผู้อื่น" หาใช่โดยคนไทยไม่ เช่น จีน ขอม มลายู โปรตุเกส ตลอดจน "ฝรั่ง" ทั้งหลายทั้งปวง

หากจะพิจารณาจากประวัติศาสตร์ความเป็นมา แนวความคิดดังกล่าวก็ฟังเข้าเค้า เพราะในอดีต รัฐถูกกำหนดและนิยามจากศูนย์กลางมากเสียกว่าโดยเส้นพรมแดน ดังนั้นกรุงศรีอยุธยาก็คือชื่อของทั้งเมืองหลวงและประเทศ แม้ว่าคนต่างชาติจะใช้คำว่าสยามเรียก แต่ผู้ปกครองก่อนสมัยใหม่ของไทยก็หาได้สนใจใช้ตามไม่ แต่เมื่อถึงประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งตรงกับจุดสุดยอดของลัทธิอาณานิคมล่าเมืองขึ้น สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง รัชกาลที่ ๔ เองทรงรับรู้สถานภาพความเป็นกษัตริย์ของพระองค์ในฐานะกษัตริย์แห่งสยาม พระปรมานุโทยที่ทรงมีไปถึงชาวต่างประเทศ เช่น เซอร์ จอห์น บาวริง หรือกษัตริย์ในยุโรป ก็ใช้ในการทำงานนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการลงนามในสนธิสัญญา (ที่ไม่เสมอภาค) ๒๓๙๘/๑๘๕๕ กับอังกฤษแล้ว คำว่า สยาม ก็ถูกใช้ในภาษาเขียนของราชการไทย^{๒๐} รัชกาลที่ ๕ เองก็ใช้พระปรมานุโทยว่า "สยามินทร์" ซึ่งเป็นคำสมาสของ สยาม+อินทร์ พระอินทร์คือราชาแห่งเทพ ดังนั้นพระองค์ก็คือกษัตริย์แห่งสยาม ในสมัยรัชกาลที่ ๖ คำว่าสยามและไทยก็ใช้แลกเปลี่ยนกลับกันไปมา ดังจะเห็นได้ในงานพระนิพนธ์ แต่ก็น่าสังเกตว่า ในร้อยกรองจะทรงใช้คำว่าไทยเสียมากกว่า

๒๐ ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๐๑, ๒๔๐๑-๒๔๑๑, กรุงเทพฯ : องค์การคำคุณา, ๒๕๑๑

ดังนั้น คำว่า สยาม ซึ่งนิยมใช้กันในหมู่มหาอำนาจอาณานิคม ก็ได้รับการยอมรับนำมาใช้เป็นทางการในหมู่มชนชั้นปกครองของไทย ซึ่งตอนนั้นมองประเทศของตนที่เผชิญกับตะวันตกในฐานะของประเทศสยามและชาวสยาม (Siam Siamese) แต่ก็น่าสนใจที่ในระดับสังคมชั้นล่าง คำนี้กลับไม่ได้รับความนิยม ในพจนานุกรมภาษาไทย-ฝรั่งเศส-อังกฤษเล่มแรก ที่จัดทำโดยสังฆราชปาเลอกัวซ์ (๒๔๓๙/๑๘๙๖) บาทหลวงสอนศาสนาคนสำคัญ และเป็น "พระสหาย" กับรัชกาลที่ ๔ ด้วยนั้น ได้จัดทำคำว่า "ไทย" และ "เสียม" ไว้ดังนี้

ไทย	Thai	libre	free
ไทย	Thai	les Thai, les Siamois	the Thai, the Siamese
เสียม	Siem	Siam, les Siamois	Siam, the Siamese
		(mot hors d'usage)	(term out of used)

สังฆราชปาเลอกัวซ์นั้น ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีสัมผัสกับผู้คนระดับล่างในสมัยนั้นเป็นอย่างดี และการที่ท่านให้คำอธิบายว่า "เสียม" หรือ Siam เป็น mot hors d'usage หรือ "คำที่ไม่ใช้แล้ว" เป็นเรื่องน่าสนใจยิ่ง เพราะจะขัดกับการใช้โดยราชสำนักในความหมายของสถาบันกษัตริย์และรัฐราชวงศ์ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นในกรณีของรัฐบาลพิบูลสงครามที่เผชิญกับความไม่มั่นคงทางการเมืองภายใน ซึ่งผู้นำใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินนโยบายชาตินิยม เผชิญหน้ากับระบอบเก่า ซึ่งนำมาซึ่งการเปลี่ยนชื่อประเทศนั่นเอง

ทำไมถึงเปลี่ยนไทยกลับเป็นสยามไม่ได้ ?

จากพจนานุกรมของท่านบาทหลวงฝรั่งเศสรูปสำคัญ ปัญหาคงจะไม่ใช่ว่าระหว่างชาวกับคำ เราคงพูดไม่ได้ว่า สังฆราชปาเลอกัวซ์ถูกหรือผิด

ในประเด็นของ "mot hors d'usage" ท่านอาจจะไม่ถูกในกรณีนี้ที่พระมหากษัตริย์ ชุนนาง ผู้ที่ได้รับการศึกษาในกรุงเทพฯ ยังคงใช้คำว่าสยามอยู่ แต่ท่านก็ไม่ผิดที่จะกล่าวว่า สำนัญชนคนธรรมดาในพระนครหรือปริมณฑลภาคกลาง คำว่า ไทย ได้รับการยอมรับและใช้กันมากกว่า ทำให้ท่านสรุปว่าสยามเป็นคำล้าสมัยไปแล้ว ว่าที่จริงในภาษาพูดว่า ไทย นั้นมีหลักฐานแน่ชัดว่าใช้กันมาหลายร้อยปี โดยอาจจะผสมเป็นคำว่า "เมืองไทย" หรือ "คนไทย" ที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยของสมเด็จพระนารายณ์ฯ ดังปรากฏในหลักฐานของลาอูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศส^{๑๙} และเมื่อเริ่มมีเครื่องพิมพ์และมีหนังสือสมัยใหม่ในตอนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ (ประมาณรัชกาลที่ ๓ - ๔) ที่มาพร้อมด้วยการศึกษาสมัยใหม่ เกิดผู้อ่านและผู้เขียนขึ้นจำนวนหนึ่งในตอนต้นของศตวรรษที่ ๒๐ (ประมาณรัชกาลที่ ๕ - ๖) คำว่าไทยกลายเป็นคำที่ใช้เขียนและอ่านกันมากกว่าสยาม

ดังนั้นคนกรุงเทพฯ (ซึ่งเกือบครึ่งอาจเป็นจีนหรือเชื้อสายจีน) และคนภาคกลาง (ที่ผสมปนเปไปด้วยไทย จีน ลาว มอญ เขมร ละว้า ฯลฯ) ซึ่งรวมไปถึงคนภาคอื่นๆ ที่ได้รับการศึกษาเข้าโรงเรียนสมัยใหม่ ต้องอ่านและเขียนในรูปแบบใหม่ของรัฐส่วนกลาง ก็คิดถึงตนเองและประเทศในฐานะของ "คนไทย" กับ "เมืองไทย" มากกว่า "คนสยาม" หรือ "ประเทศสยาม" อย่างแน่นอน^{๒๐}

๑๙ จดหมายเหตุ ลาอูแบร์ ฉบับสมบูรณ์, ราชอาณาจักรสยาม แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดยสันต์ พ. โกมลบุตร, พระนคร, ก้าวหน้า, ๒๕๑๐

๒๐ กระบวนการสร้าง "ความเป็นไทย" และ "คนไทย" หรือ "สิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม" อันซับซ้อนนี้ ก็น่าจะเกิดกับคนกลุ่มอื่นๆ ซึ่งแต่เดิมน่าได้เรียกตนว่า "ไทย" ไม่ ดังเช่นผู้คนส่วนใหญ่ในล้านนาที่ปฏิเสธคำว่า "ลาว" แล้วสร้างคำว่า "คนเมือง" (คำเมือง อาหารเมือง) ขึ้นมาสำหรับตน ในกรณีของผู้คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเดิมพอใจอยู่กับคำว่า "ลาว" แต่เมื่อคำว่า "อีสาน" ถูกกรุงเทพฯ เสนอขึ้นมาใช้เป็นนามของมณฑล ที่เปลี่ยนจากมณฑลลาวท้าวเป็นมณฑลอีสาน (ภายหลังเหตุการณ์เสียดินแดนให้ฝรั่งเศส ร.ศ. ๑๑๒ หรือ พ.ศ. ๒๔๓๖ แล้ว) คำว่า "อีสาน" ก็ค่อยๆ เข้ามาแทนที่คำว่า "ลาว" จนกลายเป็น "คนอีสาน" (ไทยอีสาน) "ภาษาอีสาน" และ/หรือ "อาหารอีสาน" ขอให้สังเกตว่า ในกรณีของภาคเหนือที่กล่าวข้างต้น ที่แต่เดิมถูกกรุงเทพฯ กำหนดให้เป็นมณฑลลาวเฉียง แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลพายัพนั้น คำว่าพายัพ

เพื่อให้เห็นประเด็นนี้ชัดเจนยิ่งขึ้น ควรตั้งข้อสังเกตว่า การใช้คำว่า "ไทย" ควรต้องพิจารณา ควบคู่ไปกับประวัติศาสตร์นิพนธ์สมัยใหม่อีกด้วย กล่าวคือการเขียนประวัติศาสตร์สมัยใหม่นั้น "ถูกสร้าง" ขึ้นมาพร้อมๆ กับ ประเด็นเรื่อง "เชื้อชาติ" อันเป็นผลผลิตของปลายศตวรรษที่ ๑๙ และเป็น ผลพวงของทั้งวิชาการและลัทธิอาณานิคมตะวันตก ศ. วิลาศวงศ์ พงสะบุตร ได้กล่าวไว้ว่า ประมาณ ค.ศ. ๑๙๐๐ ผลงานของนักวิชาการฝรั่งได้มีอิทธิพล และผลกระทบต่อคนไทย โดยเฉพาะในความคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของ ตนทำนองว่า "เราเป็นใคร" และในด้านประวัติศาสตร์นิพนธ์ว่า "เราเป็นมา อย่างไร" ศ. วิลาศวงศ์ขยายความว่า เริ่มต้นจากนักวิชาการ เช่น Terrien de la Couperie นักภาษาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน ซึ่งได้เขียน งานของท่าน The Cradle of the Shan Race ตีพิมพ์ปี ๑๘๘๕ เป็นการ เสนอครั้งแรกว่า ต้นกำเนิดของไทยนั้นมาจากจีนตอนกลาง คนไทยอพยพ จากที่นั่นลงได้ ท่านนักภาษาศาสตร์กล่าวว่า ที่สุโขทัยนี้ก็โดยการเปรียบเทียบ ภาษาไทยแบบต่างๆ ที่ใช้พูดกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กับที่ใช้ พูดในเมืองจีน

ในเวลาเดียวกันกับ de la Couperie ก็มีนักวิชาการท่านอื่นๆ ให้ข้อสรุปในทำนองเดียวกัน เช่น Archibald Ross Colquhoun ที่ทำการสำรวจ ในอัสสัม จีนใต้ และตอนเหนือของแหลมอินโดจีน ในบทความปี ๑๘๘๕ เรื่อง Across Chryse ท่านได้เสนอว่า คนไทยมาจากญวนนาน ข้อเสนอนี้ได้ รับการยืนยันอีกโดย E.H. Parker ซึ่งเป็นกงสุลอังกฤษในเมืองจีน ที่เขียน บทความ ๑๘๙๔ เรื่อง The Old Tai Empire ซึ่งกลายเป็นบทความที่มี อิทธิพลอย่างมหาศาล นี่เป็นครั้งแรกที่ท่านเจ้าของได้รับการเสนอว่า เป็น อาณาจักรของคนไทย และท่านเจ้าของนั้นก็เป็นอาณาจักรที่รุ่งเรือง มีกษัตริย์

๒๒ (ต่อ) หากได้รับการยอมรับมาใช้เรียกผู้คนหรือวัฒนธรรมอย่างเช่นในกรณีของอิสานไม่ แต่มีการประดิษฐ์ คำเมือง คนเมือง อาหารเมือง ขึ้นมาแทน โปรดดู David Streckfuss, "Creating 'Thainess' : The Emergence of Indigenous Nationalism in Non-Colonial Siam 1850-1980", วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย Wisconsin, 1987

ไทยปกครองมายาวนาน จนกระทั่งถูกยึดครองโดยญี่ปุ่น^{๒๓}

สำหรับอังกฤษซึ่งกำลังขยายจักรวรรดิของตนขึ้นไปในพม่าตอนบน ติดกับพูนนานนั้น การตีความทางวิชาการเช่นนี้จะสอดคล้องกันดี เพราะชี้ให้เห็นว่า จีนตอนใต้ค้นหาได้เป็นดินแดนจีนมาแต่เริ่มแรกไม่ แต่เต็มไปด้วยชนเผ่าต่างๆ มากมายมหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกฉาน หรือไต หรือไทย (และก็เป็นความชอบธรรมที่อังกฤษจะขยายอิทธิพลของตนเข้าไป) ในเรื่องนี้เมื่อตกเข้ามาถึงชนชั้นนำไทย สมมติฐานที่ว่าบรรพบุรุษของตนอพยพลงมาจากใต้ เสาะแสวงหาดินแดนที่จะรักษาไว้ซึ่งเอกราชก็ดูจะเป็นเรื่องที่เหมาะสมยิ่ง ปัญหาเชื้อชาติกับ “บ้านเมืองเดิม” ดูจะเหมาะสมกับการที่ต้องเผชิญกับลัทธิอาณานิคม

นอกเหนือจากการตีความทางภาษาศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น ก็ยังมีเรื่องของวิชาการโบราณคดีของการขุดค้นเข้ามาเสริมประเด็นทางเชื้อชาติอีกด้วย ในระยะนี้แหล่งที่แหล่งโบราณคดี เมืองโบราณ เจดีย์ ปราสาท พุทธ-เทวรูป ฯลฯ ถูกขุดขึ้นมา และกำหนดลักษณะและสกุลช่างศิลป์ บรรดานักวิชาการโบราณคดีชาวอังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลันดา เยอรมัน ก็เริ่มกำหนดสกุลทางประวัติศาสตร์ศิลปะโดยใช้ทั้งชื่ออาณาจักรและนามเชื้อชาติ เช่น มอญทวารวดี (Dvaravati Mon) เขมรนครวัด-นครรม (Angkorian Khmer) แชกจาม (Champa Cham) หรือชาวฮินดู (Hindu-Javanese) เป็นต้น ปัญหา

๒๓ ดู วิลาศวงศ์ พงษ์บุตร *สังคมศึกษา ศ. ๑๐๒* ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๔๑ หน้า ๓ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า สมมติฐานที่ว่าเมืองจีน คือ “เมืองไทยเดิม” อันเป็นที่ตั้งของอาณาจักรน่านเจ้า ซึ่งเป็นข้อเสนอของนักวิชาการตะวันตกนั้น ในที่สุดก็ได้รับการยอมรับโดยสมเด็จพระยาดำรงฯ ในปี ๒๕๔๗ ดังปรากฏใน “พระนิพนธ์คำนำ” ที่พิมพ์คู่กับ *พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา*, คลังวิทยา, ๒๕๑๖ และสมมติฐานนี้ก็ได้รับการพัฒนาสืบต่อมาในคนรุ่นถัดมา เช่น หลวงวิจิตรวาทการในช่วงทศวรรษ ๒๔๗๐ และ ๒๔๘๐ ในขณะที่เขาก็เข้าไปอยู่ในตำราประวัติศาสตร์แทบทุกระดับ โปรดดูหลวงวิจิตรวาทการ *งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย* (๒๕๐๔, พิมพ์ซ้ำ ๒๕๑๒ หน้า ๑๗๗-๑๘๑) หลวงวิจิตรฯ ได้นำบางส่วนของบทความโดย E.H. Parker ที่ว่าด้วยน่านเจ้ามาถอดความเป็นภาษาไทย พร้อมกับรายพระนามกษัตริย์มาเสนอ (เช่นเดียวกับการที่สมเด็จพระยาดำรงฯ ก็ได้เสนอไว้ก่อนหน้านี้เช่นกัน) เช่น สุนิล พิธโส กิระ สลอม ฯลฯ นามเหล่านี้ถูกเสนอให้เป็นกษัตริย์ไทยก่อนสมัยสุโขทัยไป โปรดดู กาญจณี ละอองศรี “ถิ่นกำเนิดของคนไทย” *ศิลปวัฒนธรรม* ๒๕๒๔

ที่เกิดตามมาก็คือ แล้วคนไทยเล่าอยู่ที่ไหน ? ก่อนสุโขทัย ก่อนอยุธยา ก่อนล้านนา เรา (ในคำถามของชนชั้นนำสยามสมัยนั้น) น่าจะต้องอยู่ที่อื่นมาก่อน (เพราะที่ตรงนี้เป็นมอญเป็นเขมร) ดังนั้นจึงไม่น่าสงสัยเลยว่า จีนและนานาเจ้าที่ถูกเสนอขึ้นมาในการค้นคว้าทางวิชาการ และดูจะทันสมัย "เป็นวิทยาศาสตร์" ดูจะเหมาะสมทั้งทางการเมืองและ "ถูกต้องทางโบราณคดี" (archeologically correct) อีกด้วย^{๒๔}

ควรกล่าวเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ในตอนต้นศตวรรษที่ ๒๐ (รัชกาลที่ ๕-๖) นั้น วิชาการโบราณคดีแบบตะวันตกได้รับความนิยมในหมู่ของชนชั้นนำไทยอย่างยิ่ง การติดต่อและการเยี่ยมเยือนอาณานิคมของตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น สิงคโปร์ ปัตตาเวีย อินเดีย ฯลฯ พร้อมทั้งความรู้โดยตรงและการสัมผัสโดยตรงที่ชนชั้นนำไทยได้จาก "การเที่ยว" หรือ "นิราศ" ยุโรป ซึ่งในฐานะชาติอารยะก็ต้องมีสมาคมของ "ผู้ดีมีการศึกษา" ขึ้น เช่น The Royal Asiatic Society หรือ Ecole Française d'Extrême Orient ต้องมีพิพิธภัณฑ์ มีหอสมุด มีวารสาร ฯลฯ (บรรดาองค์ประกอบและสัญลักษณ์ของ "ความเป็นชาติ" ที่ทันสมัยทั้งหลาย)

ผลของอิทธิพลดังกล่าวก่อให้เกิดกิจกรรมและองค์กรใหม่ๆ ขึ้นในประเทศ เช่น การตั้ง "สยามสมาคม" (The Siam Society) ปี ๒๔๔๗/๑๙๐๔ โดยมีพระบรมโอรสาธิราชฯ (ต่อมาคือ รัชกาลที่ ๖) ซึ่งเพิ่งเสด็จกลับจากการศึกษาในอังกฤษเป็นองค์ประธาน "สยามสมาคม" เริ่มการตีพิมพ์วารสารเป็นภาษาอังกฤษคือ *Journal of the Siam Society* ในปีเดียวกัน^{๒๕} ใน

๒๔ คำว่า "โบราณคดี" ซึ่งถูกบัญญัติขึ้นใหม่เพื่อให้ตรงกับ archeology นั้นน่าสนใจในแง่ของปฏิสัมพันธ์กับ "เชื้อชาติและเมืองไทยเดิม" หากจะแปลตรงตัวก็คือ "เรื่องราวเก่าแก่" นั่นเอง ดังนั้นเมื่อวิชาโบราณคดีหรือเรื่องราวเก่าแก่ทั้งหลายที่ถูกขุดค้นและศึกษากันนั้น ถูกประทับตราว่า "มอญ-ขอม-เขมร" เสียแล้ว "ไทย" ก็น่าจะมีจุดเริ่มต้นที่โหดเหี้ยม ไม่ใช่ที่ตรงนี้ (ในดินแดนประเทศสยาม-ไทยปัจจุบัน)

๒๕ *Journal of the Siam Society* พิมพ์ออกเป็นประจำตั้งแต่ปี ๒๔๔๗/๑๙๐๔ และมีวงแพร่หลายอยู่ค่อนข้างจำกัดในหมู่นักเขียนและขุนนางชั้นสูง กับชาวต่างประเทศที่สนใจในเรื่องเก่าแก่ของสยาม-ไทย ในช่วงของลัทธิชาตินิยม "ท่านผู้นำ" วารสารนี้ก็ถูกอิทธิพลทำให้ต้องเปลี่ยน

บทความยุคแรกๆ ของสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ซึ่งถือกันว่าเป็น “พระบิดาของประวัติศาสตร์ไทย” เช่น “*The Foundation of Ayuthia*” ก็ได้รับการตีพิมพ์ที่นี้เช่นเดียวกับพระนิพนธ์คำนำสำหรับ พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ก็ได้รับการแปลและตีพิมพ์เช่นกัน กล่าวได้ว่า “อดีต” ของไทยได้รับการถกเถียงเสนอและ “สร้าง” ขึ้น ณ ที่นี้ โดยชนชั้นนำระดับสูงของไทยเจ้านายและขุนนาง พร้อมกับ กับฝรั่งชาวตะวันตก

ในปี ๒๔๔๘/๑๙๐๕ มีการจัดตั้ง “หอสมุดสำหรับพระนคร” ขึ้น (โปรดสังเกตว่า ชื่อจะถูกเปลี่ยนเป็น “แห่งชาติ” ก็ต่อเมื่อภายหลัง ๒๔๗๕ แล้ว) และในปี ๒๔๕๐/๑๙๐๗ ก็ตั้ง “สมาคมสืบสวนของโบราณในประเทศไทย” (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “โบราณคดีสโมสร”) ทำหน้าที่ตามชื่อสมาคมองค์กรเหล่านี้แหละที่เป็นเสมือนจักรกลที่จะค้นคว้าและทำการเรียนรู้เรื่อง “ไทย” ในกระบวนการเกิดของลัทธิชาตินิยมราชการซึ่งนำทางโดยเจ้าราชวงศ์จักรี การศึกษาว่าด้วยเรื่องของเก่าโบราณดูจะมีอิทธิพลทั้งทางความคิดทางการเมือง และผลทางจิตวิทยาอย่างสูงต่อชนชั้นนำไทย รวมไปถึงผู้ที่ได้รับการศึกษาในเขตตัวเมืองที่เป็นชนชั้นกลางลงไปด้วย

เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ และ ๗ (ประมาณ ทศวรรษ ๑๙๒๐ และ ๑๙๓๐) การสร้างอดีตโดยสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับประเด็นของเชื้อชาติ ก็ดูจะคึกคักเข้มข้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ปรากฏการณ์ในด้านหนึ่งมาจากการรณรงค์ลัทธิชาตินิยมราชการ ของรัชกาลที่ ๖ เอง ในอีกด้านหนึ่งมาจากชนชั้นกลางและข้าราชการที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ (แต่ลัทธิชาตินิยมของรัชกาลที่ ๖ กับของชนชั้นกลางหาได้เหมือนกันไม่) และในอีกด้านหนึ่งจากงานเขียนของบาทหลวงและเจ้าอาณานิคม เราจะเห็นได้ต่อมาว่า ชนชั้นกลางที่มีการศึกษาซึ่งกำลังก้าวขึ้นมานั้น จะให้

๒๕ (ต่อ) นามเป็น *Journal of the Thailand Research Society* อยู่ ๓ ปี ระหว่าง ๒๔๘๒ ถึง ๒๔๘๔ ทำให้ชื่อไปคล้ายกับวารสารในตระกูลเดียวกัน คือ *Journal of the Burma Research Society* ซึ่งก็มีผลงานวิชาการที่น่าสนใจมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งถูกอำนาจนิยมของนายพลเนวินสั่งปิดไปตายสนิทในช่วงทศวรรษ ๑๙๖๐

ความสนใจต่อประเด็นเรื่องเชื้อชาติเป็นอย่างยิ่ง และนำมาเป็นแกนกลางหรือหัวใจในประวัติศาสตร์ไทยฉบับของชนชั้นตน

ประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบรัฐราชวงศ์และรัฐชาตินี้จะมีลักษณะเป็น "เส้นทางตรง" และมีความสัมพันธ์อย่างสนิทแน่นกับรัฐชาติสมัยใหม่ ที่มีพรมแดนกำหนดแน่นอน^{๒๖} ในประวัติศาสตร์แบบนี้เราจึงจะเห็น "เส้นทางเดินตรง" มาจากเมืองจีนเข้าสู่ "สุวรรณภูมิ" หรือ "แหลมทอง" ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการตั้งอาณาจักรเมืองหลวงตามยุคสมัย จากจีนกลาง (มุง ลุง ป่า อ้ายลาว) มาถึงน่านเจ้า และเมื่อถูกยึดครองก็ตาม "เส้นทางเดินตรง" จากเหนือลงใต้ แล้วก็สถาปนาอาณาจักรตามลำดับก่อนหลังคือ สุโขทัย อโยธยา และ (ธนบุรี) รัตนโกสินทร์^{๒๗} ตามลำดับก่อนหน้าหลังอย่างค่อนข้างเป็นระบบ "เป็นเส้นเป็นสาย" สืบทอดกันมา

ในยุคนี้แหละที่เราจะเห็นความเฟื่องฟูของงานเขียนประวัติศาสตร์ไทย ที่มองว่า เป็นเรื่องของชนเชื้อชาติไทยที่อพยพโยกย้ายมา เป็นเส้นของการเดินทางตรงลงมา ดังปรากฏในงานเขียนสำคัญ ๓ เรื่อง คือ *หลักไทย* ของขุนวิจิตรมาตรา *ประวัติศาสตร์สากล* ของหลวงวิจิตรวาทการ และ *เรื่องของชาติไทย* โดยพระยาอนุมานราชธน

กรณีของหนังสือ *หลักไทย* นั้นชนะการประกวด และได้รับรางวัลจากพระปกเกล้าฯ รัชกาลที่ ๗ เมื่อปี ๒๔๗๑/๑๙๒๘ หนังสือเล่มนี้ได้รับการต้อนรับชนิด "เบสต์เซลเลอร์" ก็ว่าได้ ต้องตีพิมพ์ซ้ำเป็นครั้งที่สองอีกจำนวน

๒๖ ดูบทความของผู้เขียน "From Dynastic to 'National' History : A Siam/Thailand Case", เสนอที่ 1998 IAH Conference, Jakarta, Indonesia

๒๗ ในแง่ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยมักจะถือกันว่า แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ในรูปลักษณะของเส้นตรง (linear history) นี้ได้รับการพัฒนามาโดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ผู้ทรงได้รับสมัญญานามโดยหลวงวิจิตรวาทการ (โดยที่พระองค์ไม่พึงประสงค์) ว่า "พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย" ทั้งนี้โดยดูจากงาน "พระนิพนธ์คำนำ" ที่ทรงเขียนขึ้นสำหรับการพิมพ์พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา (๒๔๕๗), กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, ๒๕๑๖, อย่างไรก็ตามในงานศึกษาของผู้เขียน พบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า รัชกาลที่ ๖ ทรงมีอิทธิพลต่อการสร้างประวัติศาสตร์ในแนวนี้อย่างมากหาศาล โปรดดู "From Dynastic to 'National' History" ที่อ้างแล้วข้างต้น

๑,๐๐๐ ภายในปีถัดมา นับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์สำคัญของวงการหนังสือในสมัยนั้น เนื้อเรื่องในหนังสือก็คือประวัติศาสตร์การเดินทางเส้นตรงลงสู่ทิศใต้ของชนเผ่าไทย ทั้งนี้เพื่อ “รักษาความเป็นไท” ผู้เขียนกล่าวว่า จุดประสงค์ในการประพันธ์ก็คือส่งเสริมให้คนไทยรักชาติเป็นเบื้องต้น รักศาสนาเป็นประเด็นถัดมา และเทิดทูนบูชาพระมหากษัตริย์เป็นประเด็นที่สาม และนี่ก็คือ “หลักไทย” ที่หลักสำคัญเบื้องต้นอยู่ที่ชาติไทย “เราคนไทย”

ส่วนในชุดหนังสือชุดมหิมาเรื่อง *ประวัติศาสตร์สากล* พ.ศ. ๒๔๗๒ ของหลวงวิจิตรวาทการนั้น จุดสำคัญอยู่ที่การเสนอเรื่องราวของอารยธรรมตะวันตกและตะวันออก ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่หลวงวิจิตรฯ สามารถแทรกประวัติศาสตร์ไทยและเรื่องราวของชนเผ่าไทย เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในอารยธรรมสองฝ่ายของโลก ซึ่งแต่เดิมหากจะกล่าวถึงอารยธรรมตะวันออก ก็จะมีเพียงจีนและอินเดียเท่านั้น และในที่นี้หลวงวิจิตรฯ ก็เน้นประวัติศาสตร์ไทยว่า มีหัวใจอยู่ที่เรื่องของ “เชื้อชาติไทย”

ดูเหมือนว่า หนังสือที่เขียนในแนวนี้นี้จะได้รับความนิยมอย่างมาก มักจะได้รับการส่งเสริมตีพิมพ์ซ้ำแล้วซ้ำอีก (ในทำนองของ “การผลิตซ้ำ” ซึ่ง “ประดิษฐกรรมทางวัฒนธรรม”) มีทุนสนับสนุนการพิมพ์จากหน่วยงานของรัฐ มีการแจกฟรีในพิธีต่างๆ ทางศาสนา เช่น การกรฐินหรืองานศพ หนังสือ *วิเคราะห์เรื่องเมืองไทยเดิม* ของ ประภาศิริ พิมพ์ครั้งแรก ๒๔๗๘/๑๙๓๕ จะเป็นตัวอย่างอันดีในกรณีนี้ อีกเล่มก็คือ *แนวสอนประวัติศาสตร์* ที่แต่งโดยพันตรีพระวิเศษพจนกิจ (ทองดี) ซึ่งพิมพ์ในปีเดียวกันและใช้ตำราเรียนของโรงเรียนนายร้อยทหารบก

กล่าวได้ว่า ลักษณะงานเขียนเช่นนี้ เป็นผลงานของชนชั้นนำใหม่ระดับกลางซึ่งก็จะได้รับการเสริมประเด็นในเรื่องของเชื้อชาติจนกลายเป็นที่น่าเชื่อถือ ทั้งนี้โดยงานของชาวตะวันตกอีกด้วย ในบรรดางานเขียนของฝรั่งในยุคนี้ ไม่มีงานใดที่จะทรงอิทธิพลเท่างานของ William C. Dodd ที่มีชื่อเรื่องเกรียงไกรใหญ่โต (เป็นที่น่าพอใจของนักชาตินิยมไทย) ว่า

The Tai Race-Elder Brothers of the Chinese 2466/1923 หมอติ๊ด เป็นมิชชันนารี ทำงานบุกเบิกด้วยความยากลำบากอย่างแข็งขันอยู่ที่เชียงรายได้กกว่า ๓๐ ช่วง ปี ๒๔๒๙-๒๔๖๑/๑๘๘๖-๑๙๑๘ จากกลางสมัยรัชกาลที่ ๕ ถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ หมอติ๊ดได้เดินทางบนหลังม้าไปสอนศาสนาและสำรวจทั้งรัฐฉาน ยูนนาน และจีนทางตะวันออกเฉียงใต้ ในงานบันทึกของท่าน ซึ่งจะได้รับการรวบรวมทำบรรณาธิการและจัดพิมพ์โดยภริยาในภายหลังนั้น หมอติ๊ดได้พบปะคนที่พูดภาษาไต-ไท เป็นจำนวนมาก ทั้งคนที่อ่านออกและไม่ออก ทั้งเขียนได้และไม่ได้ ทั้งคนที่นับถือพุทธหรือนับถือผี หมอติ๊ดเล่าถึงประสบการณ์และประทับใจในความเอื้ออารีของคนเหล่านี้อย่างมาก

หนังสือของหมอติ๊ดได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม โดยเฉพาะในบรรดาหมู่ชนชั้นกลางที่มีการศึกษาของไทย มีการแปลเป็นภาษาไทย ตีพิมพ์เป็นตอนๆ และในที่สุดก็พิมพ์เป็นหนังสือเล่ม ซึ่งต้องพิมพ์ถึง ๓ ครั้ง ในช่วงปี ๒๔๗๘/๑๙๓๕ ปี ๒๔๘๒/๑๙๓๙ และปี ๒๔๘๓/๑๙๔๐ ข้อเขียนจากการสำรวจภาคสนามว่าได้พบปะกับคนพูดภาษาไต-ไท จำนวนมาก ตอกย้ำให้สมมติฐานว่าด้วยประวัติศาสตร์ของการอพยพจากเหนือลงใต้ของชนเผ่าไทย ดูเป็นจริงและน่าเชื่อถืออย่างยิ่ง คงไม่จำเป็นจะต้องกล่าวว่ ประวัติศาสตร์เช่นนี้ก็สามารถจะแทรกเข้าไปอยู่ในแบบเรียนของกระทรวงศึกษา ในที่สุด ในหน่วยงานที่รวมศูนย์และผูกขาด "การผลิตซ้ำ" ซึ่งความรู้ให้แก่นักเรียนอย่างเข้มงวด นักเรียนในการศึกษาภาคบังคับนี้เรียนรู้ที่จะท่องจำพระนามกษัตริย์น่านเจ้า ซึ่งอาจฟังดูแปลกหู (ในตอนแรก) เช่น พิล้อโก๊ะ โก๊ะล้อฝง อันเป็นนามที่คนรุ่นอยุธยาและต้นรัตนโกสินทร์ก่อนหน้านี้นึกหาเคยได้ยินมาก่อนไม่

การตอกย้ำเรื่องของเชื้อชาติ อาณาจักรไทยเดิม หรือดินแดนแห่งต้นกำเนิดอันเก่าแก่ในดินแดนจีน (และไกลไปถึงมองโกเลียในกรณีของเทือกเขา "ฮัลไต") นั้น ทำให้จุดเน้นของอดีตไทยห่างไกลออกจากพระบรมมหาราชวังและพระมหากษัตริย์ออกไปทุกที คนไทยโดยเฉพาะ "คนชั้น

กลาง" ที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนและสถาบันสมัยใหม่ จินตนาการตนเองเป็นไทย อยู่ในพรมแดนของประเทศไทยเป็นผู้สืบมรดกมาจากอดีตของการเดินทางอพยพมายาวนาน และนี่ก็เป็นสังคมแบบใหม่ที่ถูกรังสร้างภาพให้มีระนาบในแนวนอนร่วมกันมากกว่าในแนวดิ่ง ดังที่เคยเป็นมา

แม้ว่าเรื่องของเชื้อชาติจะเป็นนามธรรม มีความยากลำบากในการที่จะนิยามอย่างเป็นวิชาการ แต่ความคิดนามธรรมนี้ก็เอื้อต่อการนำไปโยงเข้ากับนามธรรมอีกอันหนึ่ง ว่าด้วย "ประชาชน" ที่กว้างใหญ่ไพศาล (แต่จำกัด) ตามแต่ที่จะ "จินตนาการ" กันขึ้นมา ถ้าหากเราจะตีความตามแนวคิดที่ว่าด้วยความแตกต่างของ "รัฐราชวงศ์" กับ "ชุมชนจินตนาการ" ของเบ็น แอนเดอร์สัน แล้ว นี่ก็คือกระบวนการที่พยายามผลักดันให้เปลี่ยนผ่านจากรัฐ-ราชอาณาจักรสู่รัฐ-ชาติ ลัทธิชาตินิยมแบบของจอมพล ป. พิบูลสงคราม แม้จะดำรงความเป็น "แบบราชการ" คล้ายของรัชกาลที่ ๖ อยู่ก็ตาม แต่ก็มีลักษณะที่พัฒนาไปไกลกว่า ดังนั้นนาม "ประเทศไทย" จึงดู "ทันสมัย เป็นพื้นบ้านพื้นเมือง เป็นที่นิยม และเป็นเรื่องของชาติ" ในขณะที่ "ประเทศสยาม" จะดู "เก่าชรา เป็นต่างด้าว มีชนชั้น และผูกติดอยู่กับกษัตริย์เสียมากกว่า"

สรุป

นับแต่การเปลี่ยนนามประเทศมาเป็นเวลานานกว่า ๖๐ ปี หลายสิ่งหลายอย่างได้เกิดขึ้นในประเทศนี้ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง จอมพล ป. พิบูลสงคราม และพรรคพวกถูกจับ และต้องขึ้นศาลด้วยข้อหา "อาชญากรรมสงคราม" แต่ศาลก็ยกฟ้องด้วยข้ออ้างที่ว่า เนื่องจากไม่มีกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมสงครามมาก่อน ดังนั้นก็ไม่สามารถจะเอาผิดต่อผู้ต้องหาได้ก็ตาม ในช่วงของการตกต่ำจากอำนาจของกลุ่มพิบูลสงครามนั้น นาม Siam ได้รับการนำกลับมาใช้อีกในช่วงระยะเวลา ๒๔๘๘-๒๔๙๑/๑๙๔๕-๑๙๔๘ ประมาณ ๔ ปี ดังปรากฏใน "ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี"

รัฐมนตรี" ลงวันที่ ๗ กันยายน ๒๔๘๘ / ๑๙๔๕ ให้ใช้นามประเทศเป็นภาษาอังกฤษว่า Siam แต่ทว่าน่าประหลาดที่ใช้ภาษาไทยคงใช้คำว่า "ไทย" ตามเดิม เป็นที่น่าสังเกตว่าประกาศนี้ออกมาเพียงไม่ถึง ๑ เดือน ให้หลังจากการที่ญี่ปุ่นยอมจำนนต่อสัมพันธมิตรเมื่อ ๑๔ สิงหาคม ๒๔๘๘

ดังนั้นการกลับมาไปใช้ Siam ก็คือสารที่ผู้นำไทยต้องการสื่อกับฝรั่งเศสตะวันตกเสียมากกว่า ซึ่งก็จะเป็นการใช้ชื่อนี้โดยรัฐบาลของฝ่ายเสรีนิยมและอนุรักษนิยมช่วงหลังสงคราม ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลนายทวี บุญยเกตุ รัฐบาล ม.ร.ว. เสรีย์ ปราโมช รัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ และรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ดังที่ได้ตั้งข้อสังเกตไว้แล้วว่า ในบรรดาระัฐธรรมนูญมากมายหลายฉบับของฝ่ายการเมือง ไม่ว่าจะสีใด รวมทั้งฝ่ายอำนาจนิยม ไม่ว่าจะเป็นฉบับ ๒๔๘๙ (เสรีนิยม) ฉบับ ๒๔๙๐ (ฉบับใต้ร่มอำนาจนิยม) ฉบับ ๒๔๙๒ (อนุรักษนิยม) ก็หาได้มีการกลับไปใช้คำว่า "สยาม" ไม่

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับมามีอำนาจใหม่ด้วยการผ่านการรัฐประหาร อันเป็นความร่วมมือของฝ่ายอำนาจนิยมและอนุรักษนิยมที่จะโค่นล้มฝ่ายเสรีนิยมของนายปรีดี พนมยงค์ ที่พลาดท่าเกมส์ทางการเมือง ทำให้กรณีสวรรคตของรัชกาลที่ ๘ กลายเป็นอาชุรสำคัญในการกลับคืนสู่อำนาจของ ๒ ฝ่ายแรกดังกล่าว นามของประเทศก็ถูกเปลี่ยนกลับไปอย่างที่เราเห็นอยู่ในทุกวัน การเปลี่ยนกลับไปก็ง่ายดายเพียงแค่ประกาศให้เป็น Thailand แทน Siam ก็เป็นอันเสร็จพิธี หาใช่ต้องเปลี่ยนจาก "สยาม" เป็น "ไทย" หรือต้องไปแก้ไขตามกระบวนการรัฐธรรมนูญไม่

อย่างไรก็ตาม ประเด็น "สยาม" หรือ "ไทย" ก็หาได้จบไปง่ายๆ ไม่เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๒๔๙๒ ของฝ่ายอนุรักษนิยม (นายควง อภัยวงศ์) นั้น ได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อพิจารณาเรื่องนามประเทศ ถึงกับมีการลงคะแนนเสียงกัน คำว่า "ไทย" ชนะ "สยาม" ไปอย่างฉิวเฉียด และก็ใช้เป็นนามประเทศตลอดยุคของสงครามเย็นและจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ครั้นเมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารยึดอำนาจได้ ก็เริ่มกระบวนการอันยืดเยื้อที่จะร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งใช้เวลาถึง ๑๐ ปี ๒๕๐๑-๒๕๑๑/๑๙๕๘-๑๙๖๘ ปีญา "สยามหรือไทย" ก็กลับมาเป็นประเด็นของสมาร่างรัฐธรรมนูญสมัยนั้น สภาฯ เปิดประชุมเพื่ออภิปรายและหาข้อยุติถึง ๓ ครั้ง (เมื่อ ๒๒ มิถุนายน ๖ และ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๐๔/๑๙๖๑) ชนชั้นนำไทยระดับแนวหน้าที่เป็นกรรมการสภาฯ ของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เช่น หลวงวิจิตรวาทการ จอมพล ผิน ชุณหะวัณ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (บรรณธิการสยามรัฐ) ต่างก็อภิปรายนามทั้งสองนี้อย่างยืดเยื้อ และในที่สุดสภาก็ลงมติด้วยคะแนนเสียง ๑๓๔ ต่อ ๕ นาม "ประเทศไทย" ชนะไปอย่างขาดลอย^{๒๔} ทั้งๆ ที่ยุคสมัยของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นการเริ่มต้นฟื้นฟูบทบาทของพระมหากษัตริย์ และสิ่งที่จะตามมาในเรื่องของ "ชาติตียาธิปไตย" ก็ตาม

การลงมติดังนั้นน่าจะทำให้เรื่องของ "สยามหรือไทย" จบลงได้ แต่ก็ดังที่กล่าวมาแล้ว ในยุคสมัยของอำนาจนิยมและลัทธิการพัฒน สฤษดิ์-ถนอม-ประภาสที่ถูกหนุนด้วยสงครามเย็นและกองทหารกับความช่วยเหลือของสหรัฐฯ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ในบทบาทของผู้นำ "ปัญญาชน" ใหม่และขบวนการนักศึกษาคนนั้นพร้อมด้วยกระบอกเสียงทางความคิด เช่น สังคมศาสตร์ปริทัศน์ วิทยาสาร ชัยพฤกษ์ ก็นำประเด็นของ "สยาม" กลับมาอีก แต่ขบวนการ "กลับไปสู่สยาม" ก็ไม่สามารถสร้างอิทธิพลและแรงจูงใจได้มากนัก ทั้งๆ ดังที่กล่าวมาแล้วว่ายุคสมัยนี้มีภารกิจฟื้นฟูบทบาทของพระมหากษัตริย์อย่างไม่เคยมีมาก่อน นับแต่การสละราชสมบัติของพระปกเกล้าฯ รัชกาลที่ ๗ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบัน ก็ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยเสียมากกว่า ในการเสด็จเยือนต่างประเทศเป็นจำนวนมากในตอนต้นรัชกาลก็เสด็จในฐานะ H.M. the King of Thailand กระนั้นก็ตาม "สยามหรือไทย" ก็หาได้จบลงไม่ ภายหลังการปฏิวัติ

๒๔ ดู สยามหรือไทยจากการอภิปรายในสมาร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๐๔

๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ของนักเรียนนิสิตนักศึกษา ทำให้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่อีกครั้ง ฉบับ ๒๕๑๖ ซึ่งมี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แห่ง น.ส.พ. สยามรัฐเป็นประธานสภาฯ ประเด็น “สยามหรือไทย” ถูกนำกลับมาพิจารณาอีกครั้ง แต่ก็น่าประหลาดใจยิ่งที่ในบรรยากาศที่อำนาจนิยมตกต่ำและขัดติยาธิปไตยกำลังรุ่งโรจน์ คำว่า “สยาม” กลับหาได้รับความสนใจไม่ ประเด็นที่จะถูกเถียงตกหายไปเหมือน “ตายด้วยโรคชรา” ยิ่งในช่วงของ “เศรษฐกิจพอเพียง” แตกกระจายถึงสวรรคตวิมานชั้นฟ้า โพล์คร็อค “คาราบาว” กระชากกีตาร์และตะโกนร้องสุดเสียงว่า Made in Thailand คำว่า Siam (น่าจะรวมถึง “สยาม” ด้วย) ก็น่าจะกลายเป็น “ประวัติศาสตร์” และ “ตายนินท” ได้เสียที แต่ก็นั่นแหละ “ใครจะไปรู้ได้ ? นะ”^{๒๙}

๒๙ ผู้เขียนขอตั้งข้อสังเกตในตอนท้ายนี้ไว้ ๒ ประเด็น คือ (๑) มีวิวัฒนาการที่น่าสนใจเกิดขึ้นในช่วงไม่นานนี้ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับ “ประเทศไทย คนไทย และคนไทย (ใด)” ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า สมมุติฐานว่าด้วยการอพยพลงใต้ของคนไทยได้กลายเป็น “ยักษ์ใหญ่แห่งอดีต” ที่ครอบงำคนไทยมาจนกระทั่งถึงทศวรรษ ๒๕๐๐ ในปี ๒๕๐๗ นักวิชาการอเมริกัน Frederick Mote ได้เสนอบทความที่ทำหายความน่าเชื่อถือของสมมุติฐานนั้นในบทความ “Problems of Thai Prehistory” ข้อเสนอปฏิเสธนี้จำกัดอยู่ในแวดวงของนักวิชาการ จนกระทั่งถูกนำมาตีแผ่ในลักษณะงานเขียน “ทีเล่นทีจริง” ของสุจิตต์ วงษ์เทศ เมื่อเขากลับจากการเยือนยูนนาน (ดินแดนแห่งอาณาจักรน่านเจ้า) และเสนองานทำหายปฏิเสธ เช่น คนไทยไม่ได้มาจากไหน (๒๕๒๗) คนไทยอยู่ที่นี้ (๒๕๒๙) และ คนไทยอยู่ในอุษาคเนย์ (๒๕๓๗) อาจกล่าวได้ว่า สมมุติฐานว่าด้วย “เมืองไทยเดิม” และอาณาจักรน่านเจ้า “ของคนไทย” ตลอดจนสิริโรจน์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ “บอบช้ำและเสียหาย” ทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็เชื่อว่า อิทธิพลของการมอง “ความเป็นไทย” ในความหมายของ “เชื้อชาติ” แม้จะเปลี่ยนไปใช้คำที่อ่อนกว่า เช่น “ชนชาติ” หรือ “ชาติพันธุ์” ก็ตาม ยังจะทรงอิทธิพลอยู่ไปอีกนาน แต่ความหมายของคำว่า “ไทย” อาจจะปรับเปลี่ยนให้มีความหลากหลายและกว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม ดังจะเห็นในงานประเภท “ทีเล่นทีจริง” อีกเล่มหนึ่งของสุจิตต์ วงษ์เทศ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างสูงเช่นกัน คือ เจ๊กปนลาว ที่เสนอว่า “ไทย” นั้นผสมปนเปกันไม่แพ้ชนชาติอื่น ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องปกติธรรมดาของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง (ผู้เขียนเชื่อว่ายัง “สร้างและจินตนาการ” ให้มีบรรพบุรุษที่แสนมหัศจรรย์บริสุทธิ์ผุดผ่อง มีอัจฉริยภาพมากมายมหาศาลเพียงใด ยิ่งปราศจากความสามัญธรรมดายิ่งขึ้น

๒๙ (ต่อ) เพียงโนน ก็คงยังเกิดความเคลือบแคลงใจ และสร้างปัญหาให้กับคนอื่นผู้ร่วมชาติได้มากขึ้นเท่านั้น)

ส่วนในประเด็นที่ (๒) ดูเหมือนว่าวิธีของฮัตโตโนะเองของเชื้อชาติแบบของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และหลวงวิจิตรวาทการ จะถูกวิพากษ์อย่างหนักในแวดวงวิชาการก็ตาม แต่หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษา ก็ยังให้การสนับสนุนในทำนองนี้อยู่ไม่น้อย ดังเช่นในกรณีของ “สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ” ซึ่งด้านหนึ่งก็มีกลิ่นอายของลัทธิชาตินิยมดังที่กล่าวมาแล้ว ทั้งจากยุคของ “แบบราชการ” ของรัชกาลที่ ๖ (โดยผ่านงานฟื้นฟูของกระทรวงศึกษาธิการในสมัยของรัฐมนตรี ม.ล. ปิ่น มาลากุล ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์) และของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และที่ปรับเปลี่ยนไปบ้างในสมัยของ “ชาติไทยไทย” ในปัจจุบัน ดังจะเห็นจากความสัมพันธ์ในด้านของการให้ทุนการศึกษา การวิจัย และสัมมนา เช่นหัวข้อประเภท “คนไทยนอกประเทศ” ในช่วงที่ตรงกับเศรษฐกิจฟองสบู่ของยุคทศวรรษ ๒๕๓๐ และการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยเข้าไปในประเทศเพื่อนบ้าน บางครั้งการสัมมนามีผู้เข้าร่วมถึง ๗๐๐ คนก็มี นับว่าเป็นปรากฏการณ์สำคัญทางวิชาการในยุคหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็มีงานวิจัยเกี่ยวกับ “คนไท” ของทีมจุฬาฯ อย่างของจักรทิพย์ นาถสุภา และทีมบรรณศาสตร์ของสุมิตร ปิติพัฒน์ ตลอดจนมหาวิทยาลัยอื่นๆ อีกด้วย ผู้เขียนคิดว่าแนวโน้มทางวิชาการนี้ เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจยิ่ง โดยเฉพาะการที่นักวิชาการไทยเอง มีความสนใจออกไปนอกประเทศ ขยายปริมาณผลของการศึกษาวิจัยให้กว้างขึ้น แทนที่จะอิงอยู่กับการศึกษาและข้อมูลจากตะวันตกเป็นส่วนใหญ่อย่างที่เคยทำกันมา น่าเสียดายที่ว่าในการศึกษานี้ มีน้อยครั้งที่ถือโอกาสในการที่จะเรียนรู้ และรู้จักมนุษยเผ่าอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกับคนที่เราเชื่อว่า เป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันกับเรา หรือที่อยู่นอกเหนือชุมชนในจินตนาการของเรา

* * * * *

• เกี่ยวกับผู้เขียนบทความ •

๑. อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์

สถาบันสันติประชาธรรม

๒. ดร. ชญาวิทย์ เกษตรศิริ

อดีตอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

● ภาคผนวก ●

ปรีดี พนมยงค์
ผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทสัมภาษณ์โดย สุวัฒน์ ทองธนากุล
บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย

ปรีดี พนมยงค์

ผู้ประกาศนํ้าการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

บทสัมภาษณ์โดย สุวัฒน์ ทองธนากุล
บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย

บทสัมภาษณ์นี้มีขึ้นเมื่อ สุวัฒน์ ทองธนากุล ได้มีโอกาสไปกราบท่าน ปรีดี พนมยงค์ ณ บ้านชานกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ในฐานะบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ ประชาธิปไตย

ขณะที่เดินทางไปถึงบ้านพักของท่านรัฐบุรุษอาวุโส ซึ่งมีความเป็น อยู่แบบเรียบง่ายแต่น่าอยู่ มีบรรยากาศของผู้ทรงภูมิรู้และมีเมตตาธรรม เนื่องจากเป็นเวลาค่ำจึงได้รับความกรุณาให้พักค้างคืน โชคดียิ่งกว่านั้น ท่าน ผู้หญิงพูนศุข ยังได้กรุณาปรุงข้าวต้มเครื่องให้รับประทานอีกด้วย

การสัมภาษณ์ในช่วงเช้าวันรุ่งขึ้น ระหว่างการสนทนา ท่านปรีดีได้ กรุณาให้ชมของขั้วฉนวนในกล่องกำมะหยี่ ซึ่งบรรจุชิ้นส่วนเครื่องบินลำสุดท้าย ของสหรัฐอเมริกาที่ทหารเวียดนามยิงตก ซึ่งประธานาธิบดีเวียดนามมอบ ให้ท่านปรีดีในฐานะบุคคลสำคัญที่ได้รับการยกย่อง

ต่อไปนี้เป็นคำสัมภาษณ์ที่แสดงให้เห็นวิสัยทัศน์ที่ปรากฏเป็นจริงใน ปัจจุบัน

* จาก ผู้จัดการรายวัน ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๓๓

- มีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการเปิดสัมพันธ์ระหว่างไทยจีน

- เห็นด้วยและข้อตกลงที่ทำขึ้นก็เป็นผลดีกับทั้งสองฝ่าย

- ท่านคิดว่าจีนมีความจริงใจแค่ไหนในการคบกับไทย

○ ผู้ใหญ่ทางจีน นับตั้งแต่ประธานเหมาเจ๋อตุง นายกฯ โจวเอินไหล รองนาย ก เต็ง เสี่ยว ผิง และเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ผู้รับผิดชอบ เท่าที่ผมได้สนทนากับท่านขณะที่อยู่ในประเทศจีน ผมคิดว่าท่านมีความจริงใจ และหลัก ๕ ประการ ว่าด้วยการอยู่อย่างสันติซึ่งผมเคยเขียนบทความสนับสนุนและนิตยสารของจีนได้นำลงพิมพ์เมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๔ อีกทั้งวิทยุกระจายเสียงปักกิ่ง ได้แปลบทความของผมออกอากาศ ซึ่งเป็นการยืนยันว่า ท่านผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบในนโยบายของจีนเห็นด้วยในหลักการนั้น

และก็ได้ยืนยันตามข้อตกลงในการที่คุณคึกฤทธิ์ได้ลงนามในข้อตกลงเปิดสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับไทย เมื่อเร็ว ๆ นี้

ส่วนบุคคลใดซึ่งไม่ใช่เป็นผู้รับผิดชอบ ได้กล่าวหรือแสดงความคิดเห็นจนทำให้คนเข้าใจผิดในนโยบายของท่านผู้ใหญ่ฝ่ายจีนก็ควรที่จะแจ้งให้ผู้รับผิดชอบฝ่ายจีนและผู้รับผิดชอบฝ่ายไทยรับทราบไว้ด้วย

ฉะนั้น ถ้าผู้ใดได้ยินได้ฟัง หรือได้อ่านข้อเขียนของบุคคลหรือคณะบุคคลใด ที่ทำให้เข้าใจผิดในนโยบายของท่านผู้ใหญ่ฝ่ายจีนก็ควรที่จะแจ้งให้ผู้รับผิดชอบฝ่ายจีนและผู้รับผิดชอบฝ่ายไทยรับทราบไว้ด้วย

- ท่านคิดว่าทางจีน จะเข้ามาสร้างอิทธิพลในไทยหรือไม่

○ ผมยืนยันได้ว่าผู้ใหญ่ทางจีนไม่ต้องการทำเช่นนั้น ท่านประธานเหมาเสี่ยวอีกยังฝากบอกมาว่า “ถ้าพบพวกหนุ่มๆ ของไทยให้ช่วยเตือนเขาด้วยว่า อย่าเห็นว่าอะไรของจีนดีไปเสียหมด บางอย่างของเราก็มีผิดพลาด”

อย่างการเดินทางไกลนั้น ผู้นำจีนก็ยังบอกว่ำนั่นไม่ใช่สิ่งที่เขาอยาก
ทำ แต่ความจำเป็นทำให้เขาต้องเลือกทำเช่นนั้น

- ท่านคิดว่าไทยควรวางท่าอย่างไร

- มันอยู่ที่ว่าเราถือนโยบายอะไร ถ้าตามทัศนะของผม เราถือนโยบายที่เราไม่เข้าอยู่ในค่ายใดดีกว่า เป็นตัวของเราเอง หลายประเทศก็ดำเนินนโยบายเช่นนี้ แม้กับพวชนใหม่ก็เช่นกัน

แต่ที่เป็นอยู่ เราหนักอยู่ข้างอเมริกาที่สุดใช่ไหม ขอให้พิจารณากัน
จริงๆ แล้วถือนโยบายของอเมริกาเขาก็สมคบกับโซเวียตเพื่อถ่วงจีนใช่ไหม

ดังนั้น เมื่อจะคบกับใคร ก็จะต้องไม่ใช่ด้านหนึ่งคบเขาและด้านหนึ่ง
ระแวงสงสัย ถ้าจะไม่ให้จีนสงสัยเรา เราก็อย่าทำอะไรให้เขาสงสัย

สิ่งที่ควรจะทำคือ เราต้องมีเอกราชสมบูรณ์ ปราศจากอิทธิพลของ
ต่างชาติไม่ว่าชาติใด แต่เท่าที่เป็นอยู่ เรายังเหยียบในค่ายอเมริกามากไป

- ความสัมพันธ์กับชาติอื่นในอินโดจีน ไทยควรทำอย่างไร

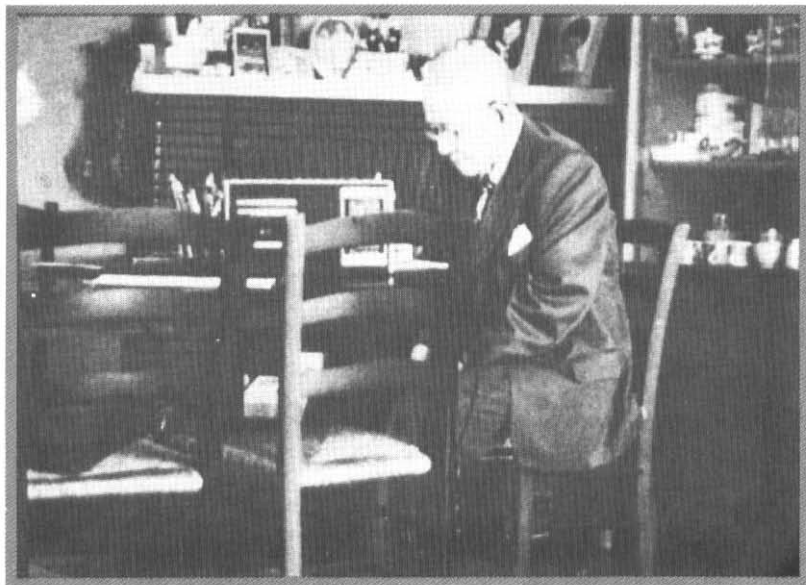
- ๑. เลิกสถานะสงครามให้ได้ เพื่อความสันติสุข เพราะถ้า
สถานะสงครามยังคงดำเนินอยู่ ความยุ่งยากก็ไม่หมดสิ้น

๒. สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตตามปกติ

- อาเซียนกับความเป็นกลาง ท่านมีความเห็นอย่างไร

- ถ้าเราต้องการเป็นกลาง ทำไมจะต้องไปรอให้ชาติอื่นเขาพร้อม
เสียก่อน ความจริงเราสามารถตัดสินใจเองได้

- ปัญหาการศึกษาขัดแย้งกับนักเรียนอาชีวะ ท่านมีความเห็น

อย่างไร

๐ จำต้องแยกแยะนิสิต นักศึกษา และนักเรียนอาชีวะออกเป็นส่วนๆ ให้ถูกต้อง ตามหลักวิทยาศาสตร์สังคม โดยนำเอาวิธีวิจัยของวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ มาเป็นวิธีแยกแยะจำพวก ประเภท ชนิด ชนิดปลีกย่อย

คำว่านิสิตนักศึกษาเป็นศัพท์แสดงประเภท (generic term) ของปัญญาชนประเภทหนึ่ง ซึ่งศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ นักเรียนอาชีวะก็เป็นปัญญาชนประเภทหนึ่ง ที่ศึกษาอยู่นอกโรงเรียน และวิทยาลัยอาชีวะอีกประเภทนิสิตนักศึกษาก็มีหลายชนิด (species) และชนิดปลีกย่อย (sub-species) นักเรียนก็เช่นเดียวกัน ที่แยกได้เป็นส่วนๆ ดังกล่าว

ฉะนั้นเราไม่ควรถือเอาว่า ประเภทนิสิตนักศึกษา ประเภทนักเรียนอาชีวะมีความขัดแย้งกัน เพราะในแต่ละประเภทย่อมมีชนิดและชนิดปลีกย่อยที่มีทัศนคติและวิธีการตรงกันในความรักชาติ และความต้องการที่จะ

ช่วยเหลือกรรมการ ชาวนา และคนยากจน

- ท่านคิดว่าความขัดแย้งเกิดเพราะอะไร

- ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เพราะชนิด หรือจะวิจัยให้ละเอียดลงไปก็คือ ชนิดปลีกย่อยของแต่ละประเภทนั้น ที่มีทิศทางเศรษฐกิจ การเมือง อุดมคติ และวิธีการแตกต่างกัน

- กรณีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ถูกคุกทำลาย ท่านมีความเห็นอย่างไร

- เหตุการณ์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ถูกคุกทำลายประเภทหนึ่งคือ นักเรียนอาชีวะส่วนน้อยชนิดปลีกย่อย กับบุคคลอื่นที่มีใช้นักเรียนอาชีวะถูก ทำลายทรัพย์สินเสียหายนั้น มิใช่เป็นเรื่องที่เกิดจากปัญญาชนประเภทนิสิตนักศึกษาเป็นส่วนรวมกับปัญญาชนประเภทอาชีวศึกษาเป็นส่วนรวม

ดังนั้น ความรับผิดชอบใดๆ จึงอยู่ที่ซึ่งสังกัดชนิดปลีกย่อย (sub - species) ของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะต้องคำนึงถึงฐานะการเป็นปัญญาชนของตน ทำการวิจารณ์ตนเองว่าได้มีความผิดพลาดบกพร่องหรือไม่ ทิศนะและวิธีการปฏิบัติ

ขณะที่ชนิดปลีกย่อยจะต้องกระทำอย่างมีความรับผิดชอบโดยคำนึงถึงปัญหาส่วนรวม เริ่มจากคำนึงถึงส่วนรวมของประเภทนิสิตนักศึกษาและประเภทนักเรียนอาชีวะ

- กรณีนี้ท่านเห็นว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับธรรมศาสตร์ควรทำอย่างไร

- ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้สำเร็จการศึกษาจากธรรมศาสตร์หรือที่กำลัง

ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยนี้ องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เคยขอให้ผมกล่าวคำปราศรัย บันทึกเทปอัดเสียง ซึ่งมหาวิทยาลัยได้กระจายเสียงเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๘ โดยผมได้เตือนว่า ความก้าวหน้านั้นจะเป็นไปได้ ก็ต้องวิพากษ์วิจารณ์ตนเองอยู่เป็นเนืองนิจ และแก้ไขความผิดพลาดบกพร่องให้ลุล่วงไป

ต่อมาบรรณาธิการนิตยสาร ยูงทอง ขอให้ผมเขียนบทความเตือนนักศึกษา ซึ่งนิตยสารนั้นจะนำลงพิมพ์ในฉบับกันยายนปีเดียวกัน ผมก็ได้เตือนว่า การกระทำใดๆ เพื่อชาติและราชฏรนั้น ต้องพิจารณาให้เหมาะสมแก่สภาพท้องที่ กาละของสังคมไทย และได้เตือนด้วยการนำเอาคำสอนของพระพุทธองค์มากล่าวไว้ เรื่องการที่ท่านได้เปรียบเทียบกับสายพินว่า ถ้าศิลปินซึ่งหย่อนเกินไป ก็ติดไม่เป็นเพลง ถ้าซิ่งตึงไป สายพินก็ขาด

● เกี่ยวกับแนวทางซ้ายและขวา ท่านมีความเห็นอย่างไร

○ ผมขอเปรียบเทียบกับสารัตถิที่ขัรบถยนต์บนทางหลวงว่า ถ้าสารถิขัรบถเอียงขวาจัดไปก็ดี หรือเอียงซ้ายจัดไปก็ดี สารถินั้นก็จะทำให้รถยนต์ตกจากทางหลวงได้

ถ้าผู้ใดเห็นว่า คำเปรียบเทียบที่ผมกล่าวนี้ไม่ทันสมัย เพราะอาจเห็นว่า การยืนหยัดในชนชั้นกรรมกร จึงจะทันสมัย ผมก็ขอชมเชย แต่ก็ขอให้ศึกษาจากกรรมกรแท้จริงซึ่งก้าวหน้า ที่ทำงานในโรงงานหรือในวิสาหกิจที่ใช้เครื่องจักรกลสมัยใหม่นับตั้งแต่เครื่องจักรกลที่ใช้กำลังไอน้ำเป็นเบื้องต้นว่า

ถ้ากรรมกรเปิดไอน้ำน้อยไป เครื่องจักรก็ไม่เดิน ถ้าเปิดไอน้ำมากเกินไป เครื่องจักรก็ระเบิด ซึ่งมีเพียงแต่กรรมกรช่างกลเท่านั้นที่จะได้รับความบาดเจ็บล้มตาย หากยังทำให้กรรมกรอื่นๆ ในโรงงานต้องพลอยบาดเจ็บล้มตายไปด้วย

- แนวทางของท่านเป็นอย่างไร

- แนวทางของผมก็เป็นดังที่กล่าวมานี้ ฉะนั้นแนวทางของชนิดปลีกย่อย (sub – species) ที่ดำเนินไปผิดจากแนวทางที่ผมกล่าวนี้ ผมจึงไม่เห็นด้วย และไม่ประสงค์ที่จะให้ปัญญาชนทั้งประเทศต้องมัวหมองจากการกระทำของชนิดปลีกย่อย

- มีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับคำว่า “คอมมิวนิสต์”

- มันก็หลายทัศนะ บางคนเขาก็โฆษณาว่าเป็นผีปิศาจ รูปร่างใหญ่กำยำทีเดียว ไทยเราก็คืออย่างนี้เหมือนกัน แต่ว่า พ.ร.บ. การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ที่บัญญัติขึ้นโดยรัฐบาลภายหลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน กลับเขียนไว้ ๓ ประการ คือ

- (๑) การล้มระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

- (๒) การยึดทรัพย์สินโดยไม่มีค่าทดแทน

- (๓) การกระทำใดๆ ที่จะสนับสนุนให้เกิด ๑ หรือ ๒ ดังกล่าว

ถ้าถือตามวิเคราะหส์ัตย์ พ.ร.บ. นี้ นายพล ยอร์จ วอชิงตัน ก็เป็นคอมมิวนิสต์ เพราะล้มระบบของอังกฤษที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่ไปปกครองอเมริกา และผู้ที่ล้มระบบประชาธิปไตย โดยตั้งระบบเผด็จการขึ้น แม้ว่ายังคงมีพระมหากษัตริย์

ผมก็ขอให้พิจารณารวมทั้งผู้ที่สนับสนุนรัฐบาลลอนดอนเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ใช่ ถ้าถือตามนิยามของกฎหมายไทย

นี่ไม่ใช่ผมจะเป็นทนายให้คอมมิวนิสต์นะ แต่ผมปรารถนาอยู่อย่างหนึ่งว่า ใครที่อยากเป็นคอมมิวนิสต์ก็ขอให้ศึกษาของเขาจริงๆ ใครที่อยากจะทำต่อต้านคอมมิวนิสต์ ก็ต้องศึกษาของเขาด้วยโดยหลักนักยุทธศาสตร์จีนโบราณชื่อ ซุนจื๊อ ที่ว่า “ถ้ารู้จักเขารู้จักเรา รบร้อยครั้งชนะทั้งร้อยครั้ง”

ต้องศึกษาให้รู้จริงเสียก่อน เพราะการหาว่าคนนั้นคนนี้เป็นคอมมิว

นิสต์ ก็เท่ากับว่าหาคนให้คอมมิวนิสต์ คอมมิวนิสต์อยู่เฉยๆ ก็ได้พวก

- แล้วสังคมนิยมล่ะครับ

○ สังคมนิยมมากมายหลายชนิดเหลือเกิน คอมมิวนิสต์ก็เหมือนกัน มีมากมายหลายชนิด หลายนิกาย คอมมิวนิสต์ก่อนมาร์กซ์ก็มี พอมาถึงยุคมาร์กซ์ก็เรียกว่าลัทธิมาร์กซ์ พอสิ้นมาร์กซ์แล้วยังมีนิกายของเลนิน ต่อมาก็มีนิกายของสตาลิน และอื่นๆ อีก

อันนี้ผมพูดกลางๆ ไม่ใช่ว่าส่งเสริมใครให้ยึดถือทัศนะอย่างใด เพราะเป็นเสรีภาพของแต่ละบุคคล แต่ว่าขอให้ค้นคว้าให้ถูกต้องเสียก่อน ไม่ใช่ตามสมัยนิยม

- เกี่ยวกับทฤษฎีโดมิโน

○ ทฤษฎีโดมิโนที่เกิดเหตุการณ์ในอินโดจีน ถ้าเราดูภายนอกก็เห็นว่ามาเร็ว เพราะภายหลังที่กัมพูชาได้ปลดแอกแล้ว เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๑๔ และต่อมาเพียง ๑๓ วัน คือวันที่ ๓๐ เมษายน ราชอาณาจักรเวียดนามได้เข้าก็ได้กู้เอกราช และต่อมาอีก ๑๐ วันเศษเท่านั้น ราชอาณาจักรลาวก็ได้บังคับให้รัฐมนตรีลาวฝ่ายขวาที่สุดของรัฐบาลผสมลาวต้องลาออก

ทฤษฎีโดมิโนนี้ไม่ใช่ว่าอย่างเอียงซ้ายสุดไปเลยทีเดียว แต่มาตามสภาพท้องถิ่นของแต่ละประเทศว่าเป็นอย่างไร

อย่างเช่นเมื่อผ่านมา ประเทศลาวก็ยังเคารพเจ้ามหาชีวิต ถ้าผู้รับผิดชอบดำเนินการลัทธิโดมิโนนั้น จะมาทำลายระบบเจ้ามหาชีวิตของเขาเรื่องก็เป็นไปไม่ได้เพราะคนส่วนมากยังนิยมเจ้ามหาชีวิต

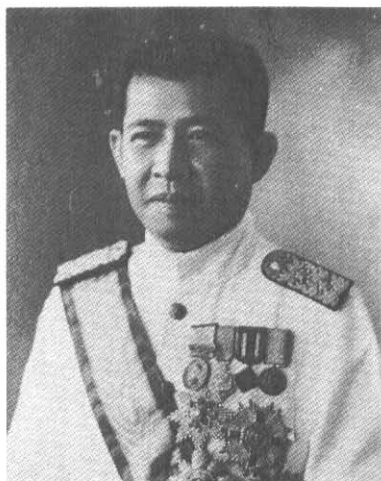
ส่วนกัมพูชานั้นแล้ว คอมมิวนิสต์เขมรแดงเสียอีกกลับเคารพว่ายังมีราชบัลลังก์อยู่ แต่มันตรงกันข้ามกับผู้ที่ว่าคัดค้านทฤษฎีโดมิโน กลับทำลาย อย่างเช่นรัฐบาลลอนดอนก็ล้มระบบกษัตริย์ของกัมพูชา เมื่อเป็น

เช่นนี้ เราก็ต้องพูดกันด้วยความเป็นธรรมว่า ใครเล่าเป็นผู้ล้มสถาบันพระมหากษัตริย์ เขมรแดงหรือว่าฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์

- ท่านคิดว่าจะเกิดกับเมืองไทยหรือไม่

๐ เราจะพูดว่าเมื่อเกิดขึ้นในสามประเทศแถบอินโดจีนด้วยกันแล้ว จะมาถึงประเทศไทยเร็วแค่ไหน เราพูดไม่ได้ เพราะมันสุดแท้แต่เงื่อนไขว่าจะเร็วหรือช้า แต่ว่าสิ่งหนึ่งที่เราจะต้องพิจารณาคือว่า การเคลื่อนไหวของทฤษฎีโดมิโนนี้เป็นไปตามกฎแห่งความเป็นอนิจจังของพระพุทธองค์นั่นเอง คือทุกสิ่งไม่มีหยุดคงที่ ระบบสังคมก็เหมือนกัน จะต้องเปลี่ยนไปเสมอ

ภาคผนวก
(พิเศษ)

รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (ระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๘)

สถาบันพระมหากษัตริย์ กับรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านอธิการบดี ท่านที่เคารพ
ทุกๆ ท่าน ในการกล่าวเรื่อง คุณูปการของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อ
สังคมไทย ควรเริ่มต้นด้วยสังขารม สังขารมประการหนึ่งคือ ความเป็นจริงที่ว่า
สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเปลี่ยนแปลง สรรพสิ่งทั้งหลายเป็นอนิจจัง นั่นคือ ทุกสิ่ง
ทุกอย่างล้วนเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น ตั้งแต่จักรวาลไปจนถึงอะตอม ท่ามกลางกระแส
ของความเปลี่ยนแปลง ถ้ามีระบบใดระบบหนึ่งที่ปรับตัวไม่ได้ ระบบนั้นย่อมเกิด
วิกฤตและเสื่อมสลายไป นี่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับระบบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็น
ระบบชีวิตตั้งแต่จุลินทรีย์ไปจนถึงไดโนเสาร์ องค์กร สถาบัน บริษัท ตลอดจน
ไปจนถึงอารยธรรมต่างๆ เช่น อารยธรรมเมโสโปเตเมีย กรีก และโรมัน เป็นต้น
อารยธรรมเหล่านี้ล้วนเสื่อมสลายไปเพราะปรับตัวไม่ได้ท่ามกลางกระแสความ
เปลี่ยนแปลง ต้นเค้าของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลกในปัจจุบันเกิดขึ้นเมื่อ
๓๐๐ ปีก่อน เริ่มต้นด้วยการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ อันนำไปสู่การปฏิวัติทาง
อุตสาหกรรม ซึ่งนำไปสู่อำนาจ และการแผ่ขยายอำนาจของมหาอำนาจตะวันตก
ไปทั่วโลก อันก่อให้เกิดกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เขย่าวรากรไปทั่วโลก กระทบ
ประเทศน้อยใหญ่ทุกประเทศทั่วไป การที่ประเทศต่างๆ จะปรับตัวต่อกระแสการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงของโลก เป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะการที่จะปรับวิธีคิด
และปรับโครงสร้าง ไม่ว่าสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นเรื่องที่ยากมาก ประเทศต่างๆ
จึงประสบภัยพิบัตินานัปการ เช่น ความขัดแย้ง สงคราม ความผันผวนรุนแรง
ในสังคม วิกฤตการณ์วัฒนธรรม หรือวิกฤตการณ์ในรากเหง้าของตนเอง

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ และโดยเฉพาะรัชกาลที่ ๕ ทรงพยายามปรับ
ประเทศไทยให้มีความเป็นสมัยใหม่ กระแสความเปลี่ยนแปลงของความเป็นสมัย
ใหม่ของประเทศไทยและของโลกก่อให้เกิดความเครียดเชิงโครงสร้างในสังคมไทย
เพราะโครงสร้างทางสังคมปรับตัวไม่ได้ง่ายๆ ความเครียดเชิงโครงสร้างนำไปสู่

จากคำกล่าวเปิดงานปรีดี พนมยงค์ หน้าดึกโคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ ๑๑
พฤษภาคม ๒๕๔๐ โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ความรุนแรงได้ ดังที่มีความพยายามที่จะก่อการปฏิวัติรัฐประหารที่เรียกว่า กบฏ
ในรัชกาลที่ ๖

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ที่เรียกว่า The Great Depression of ๑๙๓๐ เป็นกระแสใหญ่อีกกระแสหนึ่งที่เพิ่มความเครียดให้สังคมไทย ความเครียดเพราะกระแสความเปลี่ยนแปลงจะผลิตปัญหาารุนแรงต่างๆ เข้าใส่รัฐบาลที่รวมศูนย์อำนาจ ถ้าโครงสร้างอำนาจยังรวมศูนย์ ไม่ว่ารัฐบาลนั้นจะเป็นพระมหากษัตริย์ หรือทหาร หรือพลเรือน ดังที่เราเห็นอุบัติเหตุเภทภัยที่เกิดขึ้นกับรัฐบาลต่างๆ เรื่อยมา การเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยสันติวิธีเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ ย้ายบทบาทจากจุดศูนย์รวมทางการเมือง อันเป็นจุดที่หล่อหลอมกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ ซึ่งพันอันตรายจากความเครียด และการเป็นเป้าหมายการเมือง ทำให้เกิดความมั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์สืบมา

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์มีความปลอดภัยและมั่นคงยิ่งขึ้น ถ้าศึกษาความคิด บทบาท และพฤติกรรมของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎร ทั้งในระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และหลังจากนั้น จะเห็นว่าอาจารย์ปรีดี คือผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ นี่จะเป็นการตรงข้ามกับความพยายามสร้างภาพให้สังคมไทยเข้าใจไปว่าอาจารย์ปรีดีเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ท่านผู้มีเกียรติครับ ประสบการณ์ตรงอาจจะหลอกเราได้ เช่น ประสบการณ์โดยตรงกับพื้นผิวโลกจะทำให้เราคิดว่าโลกแบนเพราะเราเห็นอยู่ทุกวี่ทุกวัน เราจะสรุปว่ามันแบน แต่การประมวลความรู้โดยอาศัยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าโลกกลม จากประสบการณ์ตรงจะคิดว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลกเพราะเราเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกทุกเช้าและตกทางทิศตะวันตกอยู่ทุกเย็น มนุษย์จะเชื่อเช่นนั้นว่าดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ ฉะนั้นประสบการณ์ตรงอาจทำให้เราเข้าใจผิดได้ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ ทำให้เรารู้ความจริง

เรื่องท่านอาจารย์ปรีดี เช่นกัน ได้มีผู้สนใจสร้างภาพว่าท่านเป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่การประมวลความรู้โดยหลักฐานต่างๆ จะพบความจริง ซึ่งตรงกันข้ามคือ ท่านเป็นผู้ที่พยายามที่จะพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงที่ท่านมีอำนาจทางการเมืองและในช่วงที่ท่านไม่มีอำนาจแล้ว จนวาระสุดท้ายในชีวิตของท่าน ถ้าวิญญูชนใช้การประมวลความรู้โดยหลักฐานจะพบความจริงตามนี้ ความจริงที่ตรงข้ามกับการเล่าลือประดู่เรื่องดวงอาทิตย์โคจรรอบโลก หรือโลกโคจรรอบดวงอาทิตย์

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ความจริงเป็นเรื่องสำคัญ ความจริง ความรัก ความสมานฉันท์ เป็นเรื่องที่ไม่ด้วยกันได้ ความไม่จริงก่อให้เกิดความเกลียดชังความเป็นปฏิปักษ์ และความแตกร้าง ประเทศไทยมีความแตกแยกกันมากเป็นสังคมทอนกำลัง จนไม่มีกำลังที่จะเผชิญวิกฤตการณ์ต่างๆ มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ ความรักและความสามัคคี ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ถ้าคิดว่าท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว จะมองไม่เห็นความดีของอาจารย์ปรีดี ซึ่งมีเป็นอเนกประการ ถ้ารู้ความจริงว่าอาจารย์ปรีดีเป็นผู้พยายามพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ จะเห็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อสังคมไทยของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์

อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแห่งนี้ โดยมุ่งที่จะสร้างคนที่มีการศึกษาจำนวนมากขึ้นมามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย อาจารย์ปรีดีวางระบบการคลังของประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อาจารย์ปรีดีพยายามวางความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศเมื่อเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ดำเนินการแก้ไขสนธิสัญญาสิทธินอกอาณาเขตที่ไทยเสียเปรียบต่างประเทศและเสียศักดิ์ศรี หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ถึง ๑๐ ปี เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นบุกไทย ยกทัพเข้ามาประเทศไทย และบังคับให้ประเทศไทยประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร อาจารย์ปรีดีในขณะดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามพันธมิตรถือว่าประเทศไทยแพ้สงครามด้วย อาจารย์ปรีดีใน

ฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ได้ชิงประกาศ
สันติภาพเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔ โดยถือว่าการประกาศสงครามเป็นโมฆะ
ประเทศไทยไม่มีกรณีสงครามกับสัมพันธมิตร และดำเนินการเจรจากับฝ่าย
สัมพันธมิตรให้รับรองอิสรภาพของประเทศไทย

การประกาศสันติภาพของอาจารย์ปรีดีเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๔
เท่ากับเป็นการกู้อิสรภาพของประเทศไทย จากการตกเป็นเมืองขึ้นของสัมพันธมิตร
จากคุณูปการในการรักษากันเมืองไว้เมื่อพระมหากษัตริย์ยังทรงพระเยาว์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตอบแทนคุณงามความดีของ
ท่านอาจารย์ปรีดี ด้วยการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้ดำรงตำแหน่ง
รัฐบุรุษอาวุโส เป็นคนแรกและคนเดียวของประเทศไทย

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเป็นตัวอย่างของสามัญชนคนไทยที่มีความรักชาติบ้าน
เมืองอย่างแรงกล้า พยายามเรียนรู้จนเกิดปัญญา ใช้ปัญญาทำงานเพื่อประเทศ
ชาติ ดำรงตนอยู่ในความสุจริต ถูกต้อง มีความกล้าหาญ เป็นกำลังสำคัญใน
การก่อให้เกิดประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พิทักษ์สถาบัน
พระมหากษัตริย์ เชิดชู และพยายามพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ดำรงตำแหน่ง
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย นายกรัฐมนตรี เป็น
ผู้รักษากันเมืองไว้ในยามคับขัน ไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่น นับว่า
อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นคนดีศรีสยามโดยแท้

การที่มีคนไทยคนหนึ่งเป็นคนดีถึงขนาดนี้ เป็นเรื่องหาได้ยาก ควรที่สังคม
ไทยโดยเฉพาะอนุชนคนรุ่นหลังจะได้รู้ความจริง มีความภูมิใจในความดีของ
เพื่อนร่วมชาติที่ทรงคุณงามความดีอันสูงยิ่งเช่นนี้ และเกิดความบันดาลใจที่จะ
ทำความดีเพื่อชาติบ้านเมือง

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๓ หรือตรงกับ
ค.ศ.๑๙๐๐ ในปี ค.ศ.๒๐๐๐ หรือปี พ.ศ.๒๕๔๓ ปีข้างหน้าท่านจะมีชาติกาลครบ
๑ รอบศตวรรษ ในโอกาสเช่นนี้ ประเทศไทยควรจะทำอะไรอันเป็นสัญลักษณ์
เพื่อให้สังคมไทยระลึกถึงคุณูปการอันยิ่งใหญ่ที่ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์
รัฐบุรุษอาวุโสมีต่อสังคมไทย เพื่อก่อให้เกิดกำลังใจในชาติบ้านเมืองในการที่จะก้าว
เดินต่อไปข้างหน้า รัฐบาลควรเป็นเจ้าภาพจัดงานโดยจะเรียกว่า “งานฉลอง

๑ ศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทย” หรือ “๑ ศตวรรษ ปรีดี คนดีศรีสยาม” หรือชื่ออื่นในทำนองนี้ก็ตาม ประกอบกับการสร้างสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักคนไทยที่ประกอบคุณงามความดีแก่แผ่นดินเกิด นอกจากนั้นรัฐบาลควรจะดำเนินการเสนอให้ UNESCO ประกาศให้อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของไทยเป็นบุคคลสำคัญของโลก เพื่อโลกจะได้รับรู้การมีบุคคลสำคัญระดับโลกของประเทศไทย

ท่านผู้มีเกียรติครับ ถ้ารัฐบาลได้ทำตามนี้จะเกิดความเป็นมงคล มงคลกับรัฐบาลเอง และมงคลกับสังคมไทย คนไทยนั้นถือเรื่องมงคล มงคลเกิดจากความจริง ความงาม ความถูกต้อง การมีความกตัญญูทวนที่ต่อคนที่มีบุญคุณ สังคมที่มีความกตัญญูทวนที่ต่อคนที่ควรกตัญญูทวนที่ ย่อมเป็นสังคมที่มีความเป็นมงคลอยู่ในตัว ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ นี้ หรือ ค.ศ.๒๐๑๐ จะเป็นปีแห่งชาตกาลครบรอบศตวรรษของคนไทยผู้ทรงคุณวิเศษอีกท่านหนึ่ง คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การประกาศเกียรติคุณของคนไทยผู้ทรงคุณงามความดีสูงสุดมากกว่า ๑ คน ไม่ใช่ข้อเสียหาอะไร ตรงข้าม กลับจะเป็นไปในทางที่เป็นคุณยิ่งขึ้น เรายังมีคนไทยที่ทรงคุณงามความดีสูงจำนวนมากคนเท่าใดที่จะให้โลกได้รับรู้ ยิ่งเป็นการดีเท่านั้น

ท่านผู้มีเกียรติครับ สังคมไทยควรจะส่งเสริมการคิดอย่างขาดวุฒิภาวะ หรือคิดอย่างเด็กๆ ว่า ถ้ารักคนนี้ต้องไม่รักคนโน้น การคิดแบบแยกข้าง แยกพวก ได้ทำลายสังคมไทยมามากเกินแล้ว ควรจะปรับเปลี่ยนวิธีคิดมาเป็นการคิดแบบเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ

ท่านที่เคารพครับ สังคมไทยทอนกำลังกันเองมามาก จนสังคมอ่อนแอ ถึงเวลาที่เราจะสร้างความรักความสามัคคี ความเป็นมงคล ให้เกิดขึ้นในชาติ บ้านเมือง เพื่อสังคมไทยจะได้มีกำลังของแผ่นดินหรือภูมิพละในการดำเนินไปข้างหน้า สามารถเอาชนะอุปสรรคอันยากลำบากนานาประการ สามารถสร้างสันติภาพและสันติสุขให้เกิดขึ้นในแผ่นดินของเราให้จงได้ อันเป็นสิ่งปรารถนาสูงสุดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ขอขอบพระคุณครับ

ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี

เรื่อง การเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญ
บรรจุไว้ในปฏิทินของยูเนสโก

คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบตามที่กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยเสนอ ในการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปยังองค์การยูเนสโก เพื่อขอให้องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ (Anniversaries of great personalities and historic events) เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปีแห่งชาตกาล และให้ความเห็นชอบโครงการเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทั้งนี้ เนื่องจากในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบชาตกาล ๑๐๐ ปี ของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้ซึ่งประกอบคุณงามความดีอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกในด้านการศึกษา สันติภาพ ตลอดจนประชาธิปไตยแก่ชาวไทยและชาวโลก และเป็นผู้ที่ได้สร้างคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ และราษฎรไทย โดยได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต กล้าหาญ เสียสละ ในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน รัฐบุรุษอาวุโส นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง และเลขาธิการคนแรกของสภาผู้แทนราษฎรสยาม อันจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนของชาติที่จะทำนุบำรุงบ้านเมืองต่อไป

ประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๐

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๓๖๑/๒๕๔๐

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส

ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์

ตามทีในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าวดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลรายนามต่อไปนี้เป็นกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ คือ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)	๑๒. นายประเวศ วะสี
๒. พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)	๑๓. นายพนัส ลิ้มเสถียร
๓. ประธานรัฐสภา	๑๔. นายมาร์ต บุญนา
๔. ประธานศาลฎีกา	๑๕. นายระพี สาคริก
๕. ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์	๑๖. นายสถาพร กิตานนท์
๖. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล	๑๗. นายสุธี สิงห์เสนห์
๗. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา	๑๘. นายเสน่ห์ จามริก
๘. นายชวน หลีกภัย	๑๙. นายเสม พริ้งพวงแก้ว
๙. ม.ร.ว.เทพ เทวกุล	๒๐. นายเสริมศักดิ์ ภาวณ
๑๐. นายนิคม จันทรวิทุร	๒๑. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
๑๑. นายประมวล สภาวสุ	๒๒. นายอุทัย พิมพ์ิโชน

คณะกรรมการอำนวยการ

๑. นายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
รองประธานกรรมการ	
๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	๕. ประธานมูลนิธิเสรีบูรโกเศศ-นาคะประทีป
๓. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย	๖. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก.สัมพันธ์
๔. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	

กรรมการ

๗. ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	๑๐. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ
๘. ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	๑๑. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๙. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	๑๒. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข

๑๓. ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	๓๒. ผู้แทนสมาคมสิทธิเสรีภาพแห่งประเทศไทย
๑๔. ผู้แทนกรมธนารักษ์	๓๓. ผู้แทนสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
๑๕. ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย	๓๔. ผู้แทนคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย
๑๖. ผู้แทนการสื่อสารแห่งประเทศไทย	๓๕. ผู้แทนองค์กรเครือข่ายเดือนตุลา
๑๗. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้แทน	๓๖. ผู้แทนสมัชชาคนจน
๑๘. ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือผู้แทน	๓๗. เลขาธิการสหพันธ์นิสิตนักศึกษา แห่งประเทศไทย
๑๙. ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี	๓๘. นายกองค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๐. ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย	๓๙. ประธานสภานักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๐. ผู้แทนมูลนิธิปริยัติ พนมยงค์	๔๐. นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ
๒๑. ผู้แทนมูลนิธิปิยะ อึ้งภากรณ์	๔๑. นายจาตุรนต์ ฉายแสง
๒๒. ผู้แทนมูลนิธิโกมล คีมทอง	๔๒. นายปรีชา สุวรวณห์
๒๓. ผู้แทนมูลนิธิอุทัย โอวาทพงษ์	๔๓. นายพินิจ จารุสมบัติ
๒๔. ผู้แทนมูลนิธิดวงประทีป	๔๔. นายพิรพัฒน์ พาลุสุข
๒๕. ผู้แทนมูลนิธิเด็ก	๔๕. นายโกดิน พลกุล
๒๖. ผู้แทนมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม	๔๖. นายสมคิด สืบตระกูล
๒๗. ผู้แทนมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์	๔๗. นายอดิศร เพียงเกษ
๒๘. ผู้แทนมูลนิธิบูรณะชนบท	๔๘. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
๒๙. ผู้แทนสถาบันสันติประชาธรรม	๔๙. นายอารีย์ ปัญญา
๓๐. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์	
๕๐. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการและเลขานุการ
๕๑. นายพนม เยี่ยมประยูร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๕๒. นายพิภพ อังไชย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
๒. ประธานมูลนิธิเสรีธรรมภาคใต้-ภาคตะวันออก ประธานกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน

กรรมการ

๓. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๔. ประธานชมรม ต.ม.อ.ก. สัมพันธ์
๕. นางสาวศิริ สุวรรณสถิตย์
๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศึกษาและประมวล
ผลงานของ ศาสตราจารย์ ดร.ปริยัติ พนมยงค์
๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการ
เสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปริยัติ พนมยงค์
ต่อองค์การศึกษามหาวิทยาลัยและ
วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ
๘. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก
ดวงตราโปรยณียากรและเหรียญกษาปณ์
๙. ประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
๑๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
๑๔. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑๕. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่
เกียรติคุณ รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
สำหรับเด็กและเยาวชน	๒๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
สำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
๑๖. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา	๒๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
ความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
๑๗. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดประกวด
ภาพยนตร์ รางวัลพระเจ้าช้างเผือก	๒๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
๑๘. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัล
ปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่น
ทางด้านประชาธิปไตยและสันติภาพ	๒๔. นางจุฬิพร เกษโกวิท
๑๙. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการ
อนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์	๒๕. นางดุขุฎี บุญทัศน์กุล
๒๐. ประธานอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงาน
โครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๒๖. นายประณิต ภูมิถาวร
๓๒. นายพนม เอี่ยมประยูร	๒๗. นายวิชณุ วรัญญู
๓๓. นายพิภพ อังไชย	๒๘. นางวาณี สายประดิษฐ์
๓๔. นางสาววรรณิ์ สำราญเวทย์	๒๙. นายสันติ หัตถิรัตน์
๓๕. นายกมล กมลตระกูล	๓๐. นายสุพล นิธิไกรพนธ์
	๓๑. นายเหวง โตจิราการ
	กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
	กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน
	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาครัฐ
	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
คณะกรรมการดำเนินงานภาคเอกชน

คณะอนุกรรมการดำเนินงาน

๑. อนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์	ประธานอนุกรรมการ
๒. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์
และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ	
นายวิเชียร วัฒนคุณ	ประธานอนุกรรมการ
๓. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ตวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ประธานอนุกรรมการ
๔. อนุกรรมการฝ่ายวิชาการ
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ประธานอนุกรรมการ
๕. อนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน
นางสาววารี หะวานนท์	ประธานอนุกรรมการ
๖. อนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
นายมานิจ สุขสมจิตร์	ประธานอนุกรรมการ
๗. อนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม
นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์	ประธานอนุกรรมการ

๘. อนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ
นายชาณุวิทย์ เกษตรศิริ ประธานอนุกรรมการ
๙. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก
นายสัมพันธ์ พึ่งประติษฐ์ ประธานอนุกรรมการ
๑๐. อนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณรัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
สำหรับเด็กและเยาวชน
ผู้แทนมูลนิธิเด็ก ประธานอนุกรรมการ
๑๑. ประธานอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา
นายสันติสุข โสภณสิริ ประธานอนุกรรมการ
๑๒. ประธานอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก
นายโดม สุขวงศ์ ประธานอนุกรรมการ
๑๓. ประธานอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตย
และสันติภาพ
นายเสม พรึงพวงแก้ว ประธานอนุกรรมการ
๑๔. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน ๑๐๐ ปี
รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
นายพิภพ ธงไชย ประธานอนุกรรมการ
๑๕. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณสถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นายสุภัทร สุนทรวัต ประธานอนุกรรมการ
๑๖. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาการธรรมศาสตร์และการเมือง
นายกิตติศักดิ์ ปภักดี ประธานอนุกรรมการ
๑๗. อนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
นายสุริชัย หวันแก้ว ประธานอนุกรรมการ
๑๘. อนุกรรมการฝ่ายประสานงาน
นายพนม เอี่ยมประยูร ประธานอนุกรรมการ

ให้คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นนี้ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และในการนี้ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพิ่มเติมเพื่อดำเนินการใดๆได้ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๐

(พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๑๔๕/๒๕๔๐

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ

ตามที่ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ จะเป็นวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของรัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย และได้มี
คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๓๖๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงาน
ฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลู่วัตถุประสงค์
ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

๑. ให้ปรับปรุงชื่อคณะกรรมการฯ เป็นคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์

๒. ให้แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส
นายปรีดี พนมยงค์ และคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....

นายอดุล วิเชียรเจริญ

คณะกรรมการอำนวยการ

.....

นายบรรณิทธิ เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการอำนวยการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

.....

๑. นายบรรณิทธิ เศรษฐบุตร

รองประธานกรรมการดำเนินงานภาครัฐ

กรรมการ

๒. นางจรรยา ไวยนันท์

๓. นายครุฑิต ตัมพานุวัตร

๓. นายเจริญวัฒน์ สันตะบุตร

๔. นายภูวดล ทรงประเสริฐ

๔. นายไชยยศ สุทธาเวช

๕. นางสุทธาสินี วัชรบูรณ์

๕. นายสมเกียรติ อภิญาชน

๑๐. นายอนันต์ วิริยะพินิจ

๖. นายบัณฑิต ล่ำซำ

• • • • •

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษา วิจัยและประมวลผลงานของนายปรีดี พนมยงค์

๑. ผู้อำนวยการสถาบันปรีดี พนมยงค์

อนุกรรมการ

๒. นายนิคม จันทริมา
๓. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล
๔. นายปรีดี เกษมทรัพย์
๕. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์
๖. นายวิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์
๗. นายประทุม โฉมฉาย
๘. นายสมจิตต์ อินสิงห์
๙. นายสัมพันธ์ ฟุ้งประดิษฐ์

๑๐. นายสะอาด พิมพ์สวัสดิ์
๑๑. นายระวี ฤกษ์จำนง
๑๒. นายสงค์ ศรีวณิก
๑๓. นายศุภบริดา พนมยงค์
๑๔. นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา
๑๕. นายชาณูริทธิ์ เกษตรศิริ
๑๖. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์

๑๗. นางสาวปราณี กุรุพินทาร์ักษ์

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อ นายปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

๑. นายวิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ
๓. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
๔. อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ
กระทรวงการต่างประเทศ
๕. รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๖. ผู้อำนวยการกองสัมพันธ์ต่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

๓. ผู้อำนวยการกองการสังคม
กรมองค์การระหว่างประเทศ
กระทรวงการต่างประเทศ
๔. ประธานชมรม ต.ม.อ.ก. สัมพันธ์
๕. ผู้แทนสมาคมธรรมศาสตร์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
๑๐. นายพนม เข้มมประยูร

๑๑. นายประณิต ภูมิถาวร

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๒. นางสาวสุทธิลักษณ์ จงอุดมสุข

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำของที่ระลึก ดวงตราไปรษณียากรและเหรียญกษาปณ์

๑. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางยุพิน โภคจิตติกต์

๔. นายหริรักษ์ สุตะบุตร

๓. นายภัทรพงศ์ ศรีเชียรอินทร์

๕. นายอัคนี อรัณยานนท์

๖. นายคณิต พิซวนิชย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาวสมศรี กัณทพงศ์

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ

๑. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายจรัญ โฆษณานันท์

๖. นายพนม เอี่ยมประยูร

๓. นายชัยวัฒน์ บุณนาค

๗. นางวามิ สายประดิษฐ์

๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

๘. นายสมคิด เลิศไพฑูรย์

๕. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์

๙. นายสันติสุข โสภณสิริ

๑๐. นางสาวภาพ ดวงไสว

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๑. นางชนันดา ฮิญาวุฒิ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายการเงินและจัดหาทุน

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายกสมาคมธรรมศาสตร์

๔. นายพนัส ลิ้มเสถียร

๒. นายดำรงศักดิ์ กฤษณมระ

๕. นายสุธี สิงห์เสนห์

๓. นายประมวล สภาวสุ

๖. คุณวารี ทะวานนท์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นางจารพร ไวยนันท์

๑๔. นายสงคราม ชัยประวัติดำรงค์

๘. นายชัชวาลย์ ศรีศรี

๑๕. นายสม จาตุศรีพิทักษ์

๙. นายทองมา หงส์ลดารมภ์

๑๖. นายสมชาย สกุลสุวรรณ์

๑๐. นายนิติ ชัยสุตร

๑๗. นายสุชนันต์ จิรจริยาเวช

๑๑. นางสาวประนอม ไชยวินวัฒน์

๑๘. นายอุทัย อัศวพัฒน์กุล

๑๒. นายวิเชียร กลิ่นสุดนร์

๑๙. ผู้อำนวยการกองคลัง

๑๓. นายวิระ มานะคงศิริชีพ

๒๐. หัวหน้างานการเงิน

๒๑. นางสาววรรณิ์ สำราญเวทย์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๑. นายมานิจ สุขสมจิตร

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล ฉายาวัดนะ

๓. นายบำรุง สุขพรรณ

๔. นางสาววิภา สุขกิจ

๕. นายสมหมาย ปาริจฉัตต์

๖. นายกำแหง ภริตานนท์

๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษ์

๘. นางผาณิต พูนศิริวงศ์

๙. นายวิทยา ตัณฑสุทธี

๑๐. นายสุวัฒน์ ทองธนากุล

๑๑. นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์

๑๒. นายสมชาย กรสวนสมบัติ

๑๓. นายดำฤทธิ์ วิริยะกุล

๑๔. นายชวรงค์ ลิ้มปัทมปาณี

๒๔. นางนุตรฮายาดี โกศลศักดิ์

๑๕. นางรัชวินทร์ วาณิชา

๑๖. นายสมเจตน์ ชวนชาติ

๑๗. นายคณิต พิชาณชัย

๑๘. นายบุญญ พุดทอง

๑๙. นายคณิต พันธรัษฎราชเดช

๒๐. นายปราโมช สัมบุร

๒๑. นายสมภพ ศรีสมวงศ์

๒๒. นางกรรณิการ์ วิริยะกุล

๒๓. นายทวิสิน สถิตย์รัตนชีวิน

๒๔. นายสมณา นทีไวทยะ

๒๕. นายธวัชชัย ไพรินทราภา

๒๖. นางอุบล เป๊ะยิ้มส่อง

๒๗. นางสาวสุภาณี แก้วมณี

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

๑. นายศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายฐาติ หมั่นอินกุล

๓. นายทวีศักดิ์ ไยเมือง

๔. นายนิวัติ กองเพียร

๔. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๕. นายสุพจน์ แจ่งเร็ว

๖. นางศุภฎี บุญทัศน์กุล

๗. นายอำนาจ เย็นสบาย

อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

๑. นายสัมพันธ์ พึ่งประดิษฐ์

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายระวี ฤกษ์จำนง

๓. นายกมล กมลตระกูล

๔. นายคณิต พิชาณชัย

๕. นายพิรุณ ฉัตรวณิชกุล

๙. นายสุภรณ์ พรหมพันธุ์

๑๐. นายสมชาย หอมละออ

๖. นายวันชัย ดันติวิทยาพิทักษ์

๗. นายสมจิตต์ อินสิงห์

๘. นายสันติสุข โสภณศิริ

อนุกรรมการและเลขานุการ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๙. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำสื่อเผยแพร่เกียรติคุณ นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สำหรับ
เด็กและเยาวชน

๑. นายพิภพ ธงไชย

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายกมล กมลตระกูล

๗. นายธีรพัฒน์ อัครสังสิทธิ

๓. นางกาญจนา กาญจนสุต

๘. นางปริญญา ศรีธัญรัตน์

๔. นายจรัส ดิษฐาอภัย

๙. นายพิรุณ ฉัตรวนิชกุล

๕. นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ

๑๐. นายรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

๖. นางดุขฎิ บุญทัศน์กุล

๑๑. นายสมบัติ บุญงามอนงค์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๐. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

๑. พระไพศาล วิสาโล

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๒. นายสันติสุข โสภณสิริ

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวฐิติมา คุณติรานนท์

๗. นายนิพนธ์ แจ่มดวง

๔. นายธีรารัง บัณฑาส

๘. นายวรพงศ์ เวชมาสินนท์

๕. นางสาวนงลักษณ์ ตรงศิลป์

๙. นายสมเกียรติ มีธรรม

๖. นางสาวนารี แซ่ตั้ง

๑๐. นางสาวสิริวรรณ นิจเจริญ

๑๑. นายสุรสม กฤษณะจุฑะ

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดการประกวดภาพยนตร์รางวัลพระเจ้าช้างเผือก

๑. นายไคม์ สุขวงศ์

ประธานอนุกรรมการ

๒. นายอดิศักดิ์ เข็กรัตน์

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางนิชชา จริยเศรษฐการ

๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย

๔. นายภาณุ อารี

๖. นางสาวชลิดา เอื้อบำรุงจิต

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นางสาววิมลรัตน์ อรุณโรจน์สุริยะ

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายรางวัลปรีดี พนมยงค์ สำหรับบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านประชาธิปไตย และสันติภาพ

๑. นายเสมอ หวังพวงแก้ว

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นายโคทม อารียา

๕. นายมาร์ค ตามไท

๓. นายเดช พุ่มคชา

๖. นายวิชณุ วรรณุญ

๔. นางธีรนาถ กาญจนอักษร

๗. นายพิภพ ธงไชย

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน ๑๐๐ ปี นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

๑. นายพิภพ ธงไชย

ประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒. นางศุภฎี บุญทัศนกุล

๔. นายประเดิมชัย บุญช่วยเหลือ

๓. นายสมคิด สืบตระกูล

๕. นายชาณุวิทย์ อร่ามฤทธิ์

๖. นายอนันต์ วิริยะพันธุ์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๗. นายก่อพงษ์ ดอนสกุล

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการอนุสรณ์สถาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อนุกรรมการที่ปรึกษา

๑. นายวิเชียร กลิ่นสุคนธ์

๓. นายพระนาย สุวรรณรัฐ

๒. นายทิวา เงินยวง

๔. นายเจสสิยา จรัสศรี

๕. นายสุภัทร สุคนธ์วัด

ประธานอนุกรรมการ

๖. นายปัญญา น้าเพชร

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๗. นายกฤษดา ณ ป้อมเพชร

๑๒. นายจรัส ดิษฐาอภิชัย

๘. พันเอก (ท) ชัยนัต อัมพนันท์

๑๓. นางสาวนัยนา สุภาพัง

๙. นาย योगยศ เล็กกลาง

๑๔. นายสันติ จิยะพันธ์

๑๐. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล

๑๕. นางสาวดวงใจ สุภาพัง

๑๑. นายสมยศ พญาเกษมสุข

๑๖. นางสาวชลลดา บุญเกษม

อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

๑. นายกิตติศักดิ์ ปรัตติ	ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๒. นายอภิชัย พันธเสน	๖. นายธีรยุทธ บุญมี
๓. นายเกษียร เตชะพีระ	๗. นายพนม เอี่ยมประยูร
๔. นายชัยวัฒน์ สถาอานันท์	๘. นายวรพจน์ วิศรุตพิชญ์
๕. นายชาณุวิทย์ เกษตรศิริ	๙. นายประชา พุดาณูวัตร
๑๐. ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดปริทัศน์ มณเฑียร	อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

๑. นายสุวิชัย หวันแก้ว	ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๒. นายไชยนต์ รัชชกุล	๕. นางสาวพรเพ็ญ อันตระกูล
๓. นายเดช พุ่มคชา	๖. นายวิทยา สุจริตอนารักษ์
๔. นายบัณฑิต อ่อนดำ	
๗. นางวิระดา สมสวัสดิ์	อนุกรรมการและเลขานุการ

๑๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

๑. นายพนม เอี่ยมประยูร	ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ	
๒. ประธานชมรม ต.ม.ธ.ก. สัมพันธ์	๔. นายสมเกียรติ วรปัญญาอนันท์
๓. นายพิภพ ธงไชย	๕. นายสินธุ์สวัสดิ์ ยอดบางเตย
๖. นางสาวรณิศา สำราญเวทย์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๗. นางวิภา เกตสระ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๘. นางสาวรณิศา แสงสารพันธ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี ชาตกาล
รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งนี้ให้แต่ละฝ่าย

๑. จัดทำแผนงานและรายละเอียดของงานที่จะจัดทำ โดยจะต้องอยู่ในขอบเขตของ
รายละเอียดของงานตามที่เสนอไว้ในโครงการ โดยเน้นว่าต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง
ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์
๒. ระบุว่าเป็นแผนงานของฝ่ายใดและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของแผนงานแต่ละเรื่อง
๓. จัดทำงบประมาณทั้งด้านรายรับและรายจ่าย รวมทั้งระบุแหล่งเงินทุนที่จะนำมาใช้จ่ายใน
การดำเนินการตามแผนงาน
๔. จัดทำตารางเวลาในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน
๕. เสนอแผนงานที่ได้จัดทำขึ้น ต่อคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อพิจารณานำเสนอให้คณะ
กรรมการอำนวยการอนุมัติและให้ความสนับสนุน และ
๖. ดำเนินการตามแผนงานที่ได้รับอนุมัติให้เสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๐

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๔๗/๒๕๔๒

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี

รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์

ตามที่ในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ จะเป็นวันครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาลของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและราษฎรไทย และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๓๖๑/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๔๔/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๑ แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ และคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ไปแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดงานฉลองในวาระดังกล่าว ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นายกรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งบุคคลดังมีรายนามต่อไปนี้ เป็นกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการจัดงานฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโส นายปรีดี พนมยงค์ ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการดำเนินงาน

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ทำพระจันทร์

กรรมการ

คณะกรรมการ

๑. คณะอนุกรรมการฝ่ายนิทรรศการ

๑. นายชาณุวิทย์ เกษตรศิริ

ประธานอนุกรรมการ

๒. นายสมชัย ศรีสุทธิยากร

รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๓. นางสาวนวลฉวี สุธรรมวงศ์

๕. นางสาวสุวดี เมฆา

๔. นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

๖. ประธานชมรมนักศึกษาเรียนดีจากชนบท

๗. นางวนิดา จันทนทัศน์

อนุกรรมการและเลขานุการ

๘. นางสาวดาวเรือง แนวทอง

อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

อนุกรรมการ

๑. นายสมชาย วัชรสมบัติ

๒. นายสาโรช เมือกสำลี

๓. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

นางสาวสุรัสวดี หุ่นยนต์

อนุกรรมการ

๔. คณะอนุกรรมการฝ่ายพิธีกรรมทางศาสนา

อนุกรรมการ

๑. นายศิริลักษณ์ ปันบำรุงกิจ

๓. นายจรเร พันธุ์เปื้อง

๒. นายคัมภีร์ ดิษฐกรรณ์

๔. นายศุภพงศ์ ขจรทิพย์

๕. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินการโครงการอนุสรณ์สถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. นายสมศักดิ์ สืบตระกูล

ที่ปรึกษา

๒. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล

รองประธานอนุกรรมการ

๓. นายบุญกุล ทานาค

อนุกรรมการ

๖. คณะอนุกรรมการฝ่ายดำเนินงานโครงการสำนักวิทยารธรรมศาสตร์และการเมือง

นายจรัส ดิษฐาภิชัย

อนุกรรมการ

๗. คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงาน

นายไชยชัย สุทธาเวช

อนุกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

ประกาศ อานันทมหิดล

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ ได้เคยรับหน้าที่บริหาร
ราชการแผ่นดินในตำแหน่งสำคัญๆ มาแล้วหลายตำแหน่ง จนในที่สุดได้รับความ
เห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
และปรากฏว่า ตลอดเวลาที่นายปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งเหล่านี้ ได้ปฏิบัติ
หน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระ
มหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ทั้งได้แสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในความปรีชา
สามารถบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเป็นอันมากประการ

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องนายปรีดี พนมยงค์ ไว้ในฐานะ
รัฐบุรุษอาวุโส และให้มีหน้าที่ปรึกษากิจราชการแผ่นดิน เพื่อความวัฒนาถาวร
ของชาติสืบไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘

เป็นปีที่ ๑๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรี

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๒ ตอน ๗๐ วันที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘)

ที่ กต 0804/3367

กระทรวงการต่างประเทศ
ถนนศรีอยุธยา กทม. 10400

23 พฤศจิกายน 2542

เรื่อง องค์การยูเนสโกประกาศให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญของโลก

เรียน ประธานคณะกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การยูเนสโก (ดร.วิเชียร วัฒนคุณ)

อ้างถึง หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ ทม 0701/4392 ลงวันที่ 24 กันยายน 2542

ตามหนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่อ้างถึงแจ้งมติของคณะกรรมการฝ่ายดำเนินการเสนอชื่อศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ต่อองค์การยูเนสโก มอบหมายให้ ดร. วิเชียร วัฒนคุณ ประธานอนุกรรมการฯ และ ดร.ประณีต ภูมิถาวร อนุกรรมการและเลขานุการ เดินทางไปร่วมสังเกตการณ์และติดตามการประชุมคณะกรรมการบริหาร ครั้งที่ 157 ขององค์การยูเนสโก ระหว่างวันที่ 5 - 22 ตุลาคม 2542 ความแจ้งอยู่แล้วนั้น

กระทรวงการต่างประเทศได้รับรายงานจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีสว่า เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2542 ที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร (Commission) 1 ของการประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) ขององค์การยูเนสโก ได้พิจารณารับรองการเสนอให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส เป็นบุคคลสำคัญของโลก ตามการเสนอของคณะกรรมการบริหาร (Executive Board) และ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 ในที่ประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) ครั้งที่ 30 ขององค์การยูเนสโก ได้มีมติประกาศให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส เป็นบุคคลสำคัญของโลกอย่างเป็นทางการแล้ว และจะมีการจัดพิมพ์การเฉลิมฉลองบุคคลและเหตุการณ์สำคัญเป็นรูปเล่มเพื่อแจกจ่ายประเทศสมาชิกขององค์การยูเนสโกต่อไปโดยองค์การยูเนสโกจะเข้าร่วมเฉลิมฉลองด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายซูชัย เกษมศานติ)

รองปลัดกระทรวงฯ ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

กรมองค์การระหว่างประเทศ

กองการสังคม

โทร. 643-5065, 643-5066

โทรสาร 643-5064

วิถีสังคมไทย

สารนิพนธ์ทางวิชาการ
เนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์

จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแด่ ปรีดี พนมยงค์ ผู้ก่อตั้งธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงไทย
และเพื่อเป็นเกียรติแด่ ปรีดี พนมยงค์ ผู้ก่อตั้งธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงไทย
และเพื่อเป็นเกียรติแด่ ปรีดี พนมยงค์ ผู้ก่อตั้งธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงไทย
และเพื่อเป็นเกียรติแด่ ปรีดี พนมยงค์ ผู้ก่อตั้งธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงไทย

บรรณาธิการ : จรัญ โทษนาบนต์

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓)

และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ใน

ปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของโลก (ค.ศ. ๒๐๐๐ - ๒๐๑๐)

ISBN 974-7834-07-3

9 789747 834079

ราคา ๑๐๐ บาท